

Responsio ad quaestionvm et responsionvm Danielis Hofmanni in grauißima de Cœna Domini controuersia partem primam.

<https://hdl.handle.net/1874/416755>

RESPONSIO
AD QVAESTIONVM
ET RESPONSIONVM

DANIELIS HOFMANNI

in grauiſſima de Cæna

Domini controuer-

ſia partem pri-

mam.

AUTHORE THEODORO BEZA:

GENEVÆ,

APVD EVSTATHIVM VIGNON

M. D. LXXXIIII.

RESPONSIUM
AD QUÆSTIONEM
ET RESPONSIUM

DANIELIS HOLMII
IN QUÆSTIONE DE
MORALI
PAPALIS
MORIS

ANTHONI THORPEO

GENEVE
AD PUBLIUM VIGNON
M. D. LXXIII.

RESPONSIO
AD QVÆSTIONVM ET
*Responsionum Danielus Hoffmanni in
grauissima de Cœna Domini
controuersia partem
primam,*

Auctore Theodoro Beza.

ALIVOT anni præterierunt ex quò
alteram Quæstionum & Responsio-
num Christianarum partem edidi,
in qua doctrinam Sacramentariam
maximis iam pridem controuersis obscuratam,
studui qua breuitate simul ac perspicuitate po-
tui, illustrare. Et quum animaduertentem dum
alij in alios scribunt, rem eò deuenisse vt iniuriis
potius quàm rationibus certatum plerunque vi-
deatur, placuit de hoc argumento sic differere
deinde, vt sese meo scripto nullus offensum me-
ritò quereretur. Imò etiam veritus vt ne sic qui-
dem nonnullis quamuis rixandi occasionem stu-
diosè captantibus satisfieret, in ipsa libelli fron-
te hoc veluti *æquiuoca* duxi adscribendum. Ne
quis eorum qua hic scribuntur lectione offendatur,
testatur Beza sese de iis christianè cum quibusuis pa-
ratum conferre, & certiora ex Dei verbo docentibus

cedere. Contrariorum verò argumentorum refutationem pollicitus, multis tamen de causis adhuc mihi differendam putavi. Videbam enim nihil hinc à me afferri posse de quo non sit à maximis viris utrinque copiosissimè disputatum: edito præsertim libro qui orthodoxi consensus nomine prodit, de cuius authore, quicumque tandem ille sit, sic ego quidem statuo, ut (quod de Cæsaris Commentariis Cicero iudicavit) saniores homines possit videri à scribendo deteruisse, si eadem nostra esset quæ historicorum conditio. Et quum ad hæc etiã accesserint aliorum doctissimæ disputationes, quorsum ego meos opus esse existimassem, quæ vitrò sanè fateor rivos esse tenues & exiles, ex copiosissimis illis fontibus deductos? Denique licet hortantibus imò obtestantibus plurimis à quibus erudiri me potius oportuit, ut promissum exolverem: statui tamè expectare æquis tandè ex iis quibus rectè sentire idem esse videtur atque à nostrarum Ecclesiarum doctrina dissentire, scriptum aliquod nostro illi opponeret, in quo vel eadem, vel diuersa, si placuisset, methodo, sic nostra vel omnia vel pauca refelleret (quod adhuc à plurisque neglectum fuit) ut posteaquam quibus de rebus inter nos conveniret, & de quibus adhuc dissentiremus constitisset, argumentis inter se, citra ullam huius vel illius mentionem, collatis, tandem aliquandò *sermone* illa, cuius in meo programmate mentionem feceram, sincera, pia, Christiana institueretur: cui sic benediceret Dominus ut iis solet qui non sua semel defendendi, sed veritatem seriò inquirèdi & inuentã amplectendi

di studio ducuntur. Neque id verò nobis turpe est dicere, quasi sit nefas in causa Religionis eos ambigere, qui ceteros iter veritatis minimè fal- lax docere se profiteantur, vel quasi capitale sit crimen in vlllo Christianæ religionis capite hæ- sitare. Etenim si nullus est idoneus in Ecclesia Christiana Pastor, nisi qui ad quæsitæ quævis verissimè statim & aptissimè possit responderet: nec vllus dignus Christiani appellatione nisi cui de singulis ad Christianam religionem per- tinentibus certissimè constet, vbi tandem Chri- stianismi perfectissimam illam ideam inuene- rimus? Non cuiusuis est profectò etiam in eo- rum numero qui aliqui veritatis spiritu do- nati sunt, statim animaduertere quid ex quo consequatur. Accedit ad hanc iudicij imbecilli- tatem vitium illud peruicaciæ quod non ita fa- cilè nec vno momento excuti potest, præsertim quò magnis auctoribus nitimur. Huius vtriusq; quò iustissimum exemplù præbuerunt illæ quo- que celeberrimæ Ecclesiæ Apostolicæ, Hieroso- lymitana & Corinthiaca: quarum illa quàm sese difficilem in Mosaicis ritibus abiiciendis præsti- terit, ista verò quantis erroribus diu laborarit, Apostolica scripta demonstrant. Imò Petrum à quo ceteros etiam Apostolos confirmari oportuit, Christianæ libertatis beneficium non sta- tim habuisse perspectù, hæc illius verba osten- dunt: Act. 10. 14. Nequaquam Domine: Nunquã enim edi quicquam commune siue impurù. Ne- que propterea existimandum est fidem Christia- nam esse academicam ἀκαδημασίαν, aut implicitù & inuolutum quidpiam quale Scholastici Theo-

logi somniant. Sunt enim ea Christianæ fidei capita, quæ si quis pertinaciter inficietur haberi pro Christiano non possit, ab iis distinguenda quæ sunt illis superstructa: sed tamen eiusmodi ut in eorum cognitione necessariò sita non sit hominis Christiani salus. Deinde in illis quoque rectè percipiendis quæ præcipua sunt, tempore opus est, prout in vnis quàm in alteris maior est Spiritus sancti *ἐνεργεια*. An verò Paulum arbitramur suis illis diuinissimis disputationibus, vel solos extraneos ad Christum adducere, vel vnos pseudapostolos refutare, vel *ιδιώτας* duntaxat docere, ac non etiam ipsos Ecclesiarum Pastores ac Doctores erudire voluisse? an frustra ipse membranas suas poscit, & Timotheum tam studiosè monet, ut lectioni attendat? Et quorsum, obsecro, tam procul exempla petimus? prima illa D. Lutheri scripta cum posterioribus quisquis cõpararit, faciliè animaduertet quàm ille paulatim sit in veritatis cognitione progressus. Quid si verò in extremo etiam sui curriculi spatio illù extra metas in nonnullis abreptum, id est, hominè tunc quoque fuisse dicamus? an propterea maxima in illum collata Dei dona non agnoscimus, quòd ipsum non constituamus *ἀνομιάρτητον*? Immo an non ipse disertis verbis agnouit, sese istis cõtentionibus abreptum, sæpe peccasse tribuendo personæ quæ sunt naturæ, & contra? quod si emendasset, iam pridem pacatas Ecclesias habere-mus. Nota etiam est illa hominis doctissimi & sapientissimi D. Philippi vox, *δὲ ἑταίροι φροντισέσθε*. De nostris nihil commemorabo ne videar *αἰσχροπολίτης*. Tantùm dico multum falli qui nos il-
lorum

iorum maximorum virorum, sed tamē hominū,
 aliquando discipulos, ac postea collegas, ac tandē
 successores, putant in cuiuspiā seu viui seu mor-
 tui verba iurasse: quod nec illi viui tulissent vn-
 quam, neque nos vnquam ipsis concessissemus,
 quamuis doctrinam per ipsos traditā & initio,
 simus vt verbo Dei consentaneā amplexi, & nūc
 quoque, quia nobis analogiæ fidei prophetica
 & apostolica ad amissim respondere videtur,
 studiosē retineamus. Edidi, superstitē adhuc il-
 lo, vt crepet inuidia, optimo viro, & eruditissi-
 mo Theologo, D. Caluino meas in Nouū Te-
 stamentum commentationes, in quibus, non
 paucis locis ita me in contextus versione & ex-
 plicatione à se dissentientem patienter tulit, vt
 ipsius etiam hortatu, opus illud, qualecunque
 est, ediderim. Quorsum igitur ista Zuingliano-
 rum & Calvinianorum appellatio, non à com-
 munibus aduersariis, sed à factiosis quibusdam
 excitata? Quid, quòd repertus est qui sese Luthē-
 ranū apertē scribat? magno id quidem cum Ec-
 clesiæ Christianæ dedecore. En quousque non-
 nullos iam abripuit iste concertationis feruor,
 Absit autem à me vt illa commemorando seu
 vetera seu recentia vulnera mutua, tum ipsis
 personis quarum & pietatem & doctrinam ad-
 mirari potius & suspicere oportuit, tum ipsis
 Ecclesiis integris summo cum aduersariorum
 Dei omnium gaudio inflicta, oleū camino
 suffundam: quanuis si meam causam priuatam
 agerem, iustissimas ipse mihi videat expo-
 sitionis causas habere. Etenim vt cætera præ-
 teream, quorsum obsecro, veteres omnes illos

patres oportuit in centones & frustula miserrimè & crudelissimè discerpi, vt Beza, & quidem præscripto inanissimo & vanissimo Calviniani candoris titulo, malediceretur? Hoc est scilicet veritatis causam agere. Itaque quod ad hunc rapsodum attinet, peccasse me agnoscens in eo quòd illi respondens, non essem sapienti Salomoni obsecutus, silendo postea sum eiusdè consilium amplexus. At quid obstat quominus tandem damnis saltem nostris sapere cōdiscamus? Cur non tandem aliquando Apostolum audimus? perpetuam Ecclesiæ orthodoxæ consuetudinem sequimur? illud ipsum denique remediū non vsurpamus quod tot iam annis ab aduersariis nō modò vt opportunissimum, sed etiam vt planè necessarium flagitamus: & quoniam impetrare non potuimus, idcirco Deum & homines testamur per nos minimè stetisse, quominus ista de religione dissidia semel deciderentur? *Debemus, inquit Apostolus, nos qui firmi sumus, imbecillitatem infirmorum tolerare, neque nobis ipsis indulgere.* Vtra sit pars infirma nolim disceptari: quāuis nos quidem, Dei beneficio, constet nullis inter nos dissidiis laborare, nec vllò concordix libro supra suas penitus consentientes confessiones, Heluetios, Rhetos, Gallos, Anglos, Scotos, indigere. Demus penes vos esse illud fidei robur, hoccine est quod agitis, nos infirmos ^{remixis} quos vocatis tolerare? Idem Apostolus, *Quotquot, inquit, adoleuimus, idem sentiamus: quod si quid aliter sentitis, hoc quoque nobis Deus reueget.* At in eo ad quod peruenimus, eadē incedamus regula & iidem simus affecti. ò si consiliū istud sanctissimum

mum inter nos obtinisset locum, quæ nunc foret
 Ecclesiarum Christianarum facies? vbi nunc
 latebras inueniret Antichristus ille, nulla re ma-
 gis quàm istis inter nos rixis ad illam initiò qui-
 dem euitandam, nunc autem etiam sanandam
 plagam fretus? Et quis hic vestrum meritò nos
 accusauerit? Nostrane pulpita, vel scholas no-
 stras audebit quisquam vllis in vos clamoribus
 nedum cõuiciis personare? nostrane conciones
 in his apud imperitam plebem spargendis con-
 trouersis consumi quisquam verè testabitur?
 Aliud est certè nobis propositum apud greges
 nobis commissos agere, quàm de inuisibili, illo-
 cali, ineffabili corporis Christi, in vel sub vel cù
 pane præsentia reali & essentiali, siue vbiquisti-
 ca Omniaestate declamitando, & factionum
 nomina, maxima cum fidelium seruorum Dei,
 qui in Domino dormiunt iniuria detonando,
 miseram plebeculam à seria & necessaria *μετανοία*
 & pura ac simplici veritatis Euangelicæ, tum in
 nudo verbo tum in Sacramentis doctrina, auo-
 catos, in istiusmodi quæstionum angustias de-
 trudere, *εἰς ἃ δ' ἐν ἁγνωσίᾳ, ὅτι τῆ ἡσ' ἀκρόντων καταστροφῆ.*
 Communem autem, synceram, sanctam ac libe-
 ram cum moderati ingenij viris *συζήτησιν* quoties
 postulauimus? Et cur, amabò, nobis recusatur,
 quod ab ipsis pontificiis communibus aduersa-
 riis, vt iustum & æquum, petitur? & quod non
 Mahumetanis, non Iudeis denegaretur, opinor,
 si fortè cum Christianis paratos sese de suis do-
 gmatibus placidè conferre testarentur? Est qui-
 dem certè Christianorum principum sanctum

& laudabile institutum qui & suarum Ecclesiarum paci priuatim consultum cupiunt. Sed ipsos factionum manifestos auctores, & odia, sua palam toties testatos auctoritate sua in conseruos armare, atque adeò tot non vocatorum, non auditorum hominum conscientiam subiacere paucissimorum & nulla Ecclesiarum voluntate vel consensu delectorum iudiciis, quo tandem iure, qua æquitate licuerit? Prouincialium Synodorù hæc olim fuit in priuatis per prouincias exortis controuersis sedãdis potestas: quòd si malum serpserrat longius quàm vt hoc modo sanari posset, generaliores Synodi, ac interdum etiam, si postulasset necessitas, vniuersales cogebantur: quod ni factum esset, quomodo coërceri Arianorum, Macedonianorum, Nestorianorù, Eutylianorum, Monothelitarum, Monophysitarum blasphemix potuissent? Aduersus autem easdem nunc hæreses, multo etiam maiore cum inscitia & impudentia repullolantes cur nõ eadem remedia vsurpantur? Pontificem ipsum vidimus superioribus annis suæ tyrannidi fulciendæ nullum certius remedium illò suo Tridentino conciliabulo comperisse. Controuersias verò tam multas & tam graues partim in ipsis Germaniæ visceribus grassantes, partim aduersus tam multos alios populos susceptas, & quorundam artibus quotidie augescentes, pauculi scilicet homines compescent, quos scripturarum & dictorum suorum in communi Ecclesiarum conuentu rationem prius reddere quàm inter iudices sedere: & prius saltem inter se con-

cordes

cordes esse quàm concordia rationem multis hominum millibus præscribere oportuit. Pios ac religiosos Imperatores olim Eusebius ille Nicomedienſis, Vrfacius, Valēs, Dioſcorus, Theophilus Alexaadrinus & alij inſœlicis memoria aliquoties fascinarunt, ſic tamen vt nunquam ſibi damnandi fratres & præſcribendæ fidei auctoritatem tribui poſtularint, ſed conatibus ſuis *ἀνεπιάν* Synodorum nomina prætexuerint. Sed de his nimium fortaffe multa, niſi ſanioribus conſiliis aditum Dominus ac Deus noſter noſtri miſertus, aperiat. Ad me igitur redeo. Dum partem mearum quæſtionum *ἐλεγκτικῶ* differens, expecto vt apparens quiſpiam, vel priuatim per literas, vel publico ſcripto mecum placidè & Chriſtianè conferre de iis ſuſtineret quæ in illis quæſtionibus à me propoſitis deſideraret: atque ad eò me ex Dei verbo, ſicuti poſtulaſſam, certiora doceret: ecce, prodiit Danielis Hoffmãni libellus, in quo, neglectis cæteris quæ tamen fundamentum ſententiæ illi noſtræ ſubſternunt, poſtremam duntaxat ſcriptorum meorum partem, id eſt, argumenta quibus *τὸ πρῶτον* verborum institutionis Cœnæ Domini oppugnauit, ſtuduſt refutare. Iſtud verò ſi ab ipſo ſic præſtitum eſſe deprehenderem, vt me in errore verſari poſſem agnoſcere, Deum illum Opt. Max. & Filium eius vnicum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, apud cuius tribunal omnes ſtabimus, teſtem appello, me fuiſſe quàm auidiſſimè, repudiato mihi demonſtrato errore, veritati aſſenſurum, cuius & inquirendæ & am-

plectendæ studium syncerè testor per Dei gra-
 tiam paratū esse me vitæ ipsi meæ anteferre. Iu-
 re verò an iniuria refutationes eius repudiè non
 recuso quin collatis meis rationibus iudicet Ec-
 clesia. Sed illa conuiciorum plaustra quibus affi-
 ciendum me putauit Hofmannus, quid attine-
 bat disputationi de rebus tam seriis admiscere,
 & ne quis ea ignorare posset fortassis, indice
 quoque demonstrare? Sum igitur illi præstigia-
 tor, calūniator, animo peruerso, vanus, somniis
 humanis addictus, absurdus disputator, incogi-
 tans, conscientie nullius, stolidus, falsarius, men-
 dax, confidens nugator, blasphemus, impius, im-
 pudens, vertiginosus, ineptus, cauillator, perucr-
 sus, detestandus, verbo diuino vim afferens, con-
 tra conscientiam agens, sophista, somniator. Et
 idem mihi tamen maximas quasque laudes alibi
 tribuit. Nempe sicut Hectorem Homerus lau-
 dauit, vt tanto illustrior esset Achillis sui gloria:
 sic Hoffmanno fingor esse aliquid, ne cum nihi-
 lo videatur certamen suscepisse. Hæccine verò
 est Christiana quam obtuli *euçimias*? De ipsa do-
 ctrina tot Ecclesiarum, à me qua potui fide ex-
 plicata, non ago. Falsam illam, absurdam, impiã
 esse si poterit ostendere, quis non illam auersa-
 bitur? Sed in me profectò ista conferri absque
 magna iniuria non possunt, iis omnibus testibus
 qui me & tum mores tum labores meos no-
 runt. Efferbuerim olim in quendam in hac
 ipsa controuersia: & coëgerit me illius in-
 temperies extra metas disputationis excurre-
 re: meretur tamen accusari potius qui occa-
 sionem

tionem præbuit, quàm is à quo non fuit ea neglecta. Studui postea diuturni silentij patientia, quanquam vndique pungerer, istiusmodi hominum virulentiam pacare. Quid obtinuerim omnes vident. Ergo in iis quæ ad me priuatim attinēt, semel constitutum est mihi veluti injecto capistro, silerē: & ad eum prouocare qui me & iniuriam in his rebus mihi factā nouit: quam ego tam libens antagonistis condono, quàm mihi à Deo dari omnium meorum peccatorum veniam exopto. Laudes denique abs te, Hofmanne, in me collatas, etiam si ab homine serio agēte proficiscerentur, tamē nihil morarer, quas neque abs te neq; à quoquā alio captavi, etsi nō nihil Ecclēsię Dei profuisse meos aliquos labores, ne tu quidē fortasse denegaris. Sic autē tibi respōdeo, ac primū quidam ad illam virulentam ac maledicam tui libelli præfationem. *Preiosus est, inquis, vel apex vnus verbi Dei in ipsius conspectu.* Quis nostrū hoc aut lenissimo verbo inficiatur? *At nos, ais, simpliciter Dei verbo insistimus.* Quid aliud verò nostri cōmunes aduersarii? Sed aliud est hæc iactare quàm præstare. *Agitatur, inquis, de bonis quæ nobis legata sunt vltima voluntate Filij Dei pretiosissima, id est num verba testamentaria institutionis ipsam substantiam bonorum quæ nominantur, an verò quoddam eorum symbolum & ἀντίστοιχόν tantum polliceantur.* Imò tota hæc accusatio in nos comentitia est. Quoties enim & quàm disertis verbis ab annis quinquaginta vociferati sumus, tum Christum ipsum in primis, tum omnia ipsius dona ad æternam

vitam pertinentia, esse rem illam, in sacra ipsius
 Cœna, visibilibus illis signis ac ritibus, fidei no-
 stræ ita significatam, ut etiam verè communi-
 canda præbeatur? Cedò igitur, quid amplius po-
 nere in sacra Domini Cœna potestis? Et num
 verum est, nuda statui symbola, & nihil præ-
 ter panem & vinum nobis in Cœna donari, nisi
 contra totius fidei Christianæ normam, & tum
 verbi simplicis, tum sacramentorum admini-
 strationis finem primarium, Christum sua hu-
 manitate adhuc reipsa, siue sua substantia, in ter-
 ris esse, profiteamur, & ore ipso comedendum ac
 bibendū dari cōcedamus? Deinde, crassissimus er-
 ror fuerit, existimare fœdus æternæ vitæ in Cœ-
 nâ Domini repositum esse, id est diplomatis fœ-
 deris *σφραγίδα* cum ipso diplomate confundere.
 Alioquin quid iis fieret, qui prius ex hac vita
 excedūt, quàm Cœnam Domini participarint?
 Declamitas deinceps aduersus Tropos, quos
impium sit contra Dei verbum admittere: & præ-
 ter rationem approbare, *insanum*. Assentimur, & vi-
 cissim dicimus, impium esse, contra Dei verbum,
 id est totius fidei nostræ normam, omnémque
 rationem principis verbi Diuini nitentem, *π*
πρωτὸν seruare. Nos illud an vos istud committatis
 debuisti prius ostendere quàm, veluti re confe-
 cta, triumphum canere: quum præsertim hoc
 nunc tandem assequuti simus, ut tropos in Insti-
 tutionis ipsius verbis, ipsa vi veritatis adactus
 admittas: qua in re videris quos tandem ex iis
 qui adhuc aduersus nos scripserunt sis astipula-
 tores habiturus. Sed quid audio? *In Cœnæ verbis,*
 inquis,

inquis, pag. 6, a. nihil offertur quo in tropum inducamur, sed etiam addita est declaratio, quæ sua perspicuitate proprietatem prædicatorum euincat. Si verum hic dicis, quomodo à teipso non dissentis hæc ipsa scribens pagina libelli tui 105, b? Non inuitus, (inquis) largior in Sacramentorum institutionibus tropos alicubi occurrere, imò & hoc cedo, testamentū filij Dei non planè expers esse troporum. Et ne tergiuerfari possis, tropos quos admittis abs te intelligi de aliis institutionis verbis, quàm illis quæ vrgerè propriè consueuistis, hos tropos tu ipse postea non vno loco concedis in his verbis, Hoc poculum, &, Nouum testamentum in sanguine meo. Quid plura. Quidam Aspastes, ais, adhibet verbis Cæna illud Hieronymi dictum, Quando tropitam dico loquutionem doceo verum non esse quod dicitur. Censet ergo Aspastes verum non esse quod Christus dixit, & violentum & blasphemum est hoc doctrina genus, cui omninò pietas resistere inbet. Siccine verò vos principibus & rodi plebeculæ imponere? Nam hoc ipsum Hieronymi dictum tu te approbas pag. 5, b. sed ita vt & illi & Aspastæ facias iniuriam. Addit enim Hieronymus, sed allegorie nubilo figuratum. Aspastes verò, sensu litera, quæ vt tu truncares & in tuo libello non semel mutila repeteres, mera bilis, non autem Spiritus veritatis tibi persuasit. En vestram in nostris recensendis fidem. Sed illud sanè bellum est quod Caluinum ais, postquam nescio quid ex Augustino aduersus V. vestphalum delibasset, in eo esse, vt quoties Augustinus corpus Christi nominat, non verum illud corpus, sed Metonymia in voce corporis intelli-

gatur, cuius facinoris memoria utinam (inquis) cum morte Caluini esset deleta. Scilicet, Hofmannes; vel tanti viri memoriam vestri clamores obruēt; vel illum etiam mortuum anathemati subiicitis. An verò tu inficiari potes hunc ipsum quem ponimus Tropum, etiam si Metonymiæ nomen non exprimat, centies apud Augustinum inculcari? Et quem idem ait Corpus Christi creari, in terram cadere, consumi, & Chrysostronus palpari, tangi, videri, an negatis Metonymicè corporis vocem explicandam? nisi fortassis cum D. Luthero manus Nicolao Papæ assentiri, qui corpus ipsum Christi apertè dicit non sacramento tantum sed sensualiter dentibus atterit? Vnde verò ista reciproca Metonymia, quòd permutatis terminis Corpus habet subiecti rationem, nisi ex institutionis verbis eadem Metonymia expositis, siue tropus in copula, siue in prædicato statuatur? Eòdè enim res recidit, utrius facias, quanuis ego quidem in copula, qua attributionis modus designatur, commodius poni arbitror. En cur non tam ouum ouo simile quam nos Manichæis & Priscillianistis. Adde etiam si libet cum Iacobo Andrea, Mahumetanis. *Vbiquitatem*, ais, siue omnipresentem humanæ naturæ Christi substantiam nolumus asserere, quòd perspicuo Dei verbo non nitatur. Concedo tamen si Deus illud vel simile quid velit, non esse omnipotentia ipsius impossibile. Hoc cene, quæso, est ὁ ἄνομος θεῶν? Ἐπίχειρ quidè de nonnullis licet pastoribus & doctoribus, præsertim quum post densas tenebras lux exoritur, ne quid temerè vel affirmemus vel negemus, quod nostris temporibus singulari Dei misericordia

cordia experti sumus: nisi quum de ipsis fidei capitibus symbolo Apostolico comprehensis expressè agitur: quanquam hîc quoque aduersus *ἀντιδιδασκαλίας* vtendū est lenitate, sic tamen vt Ecclesiæ caueatur: at nō aduersus *ἀντιδιδασκαλίας* & *ἀντορθόδοξους*. Sed quid hic eiusmodi potius veltræ *ἑρμηνείᾳ* prætexere? Agitur aduersus Vbiquitarios de primario nostræ Religionis fundamento, vnione videlicet hypostatica in vnus nostri seruatoris persona: agitur de duobus repugnantissimis monstris in vnum tamen, singulari quodam artificio Satanæ cōflatis, Nestorio videlicet & Eutychete, quod vtrumque apertè dixit, scripsit, asseruit, vivens ac moriens Brentius, & nunc tuentur eius sectatores totidem istis verbis. *Discrimē*, ait Brentius, *inter Christum & alios homines, non cōstat propriè in habitatione filij Dei in filio hominis, sed in communicatione proprietatum, quibus filius hominis ab inhabitante filio Dei ornatur.* Item, *Hæc sentētia, Verbum caro factum est, nihil aliud significat quam quòd filius Dei ita filium hominis assumpserit, vt effundat in eum omnem suam Maiestatem, & sic eum impleat vt communicet cum eo omnem suam potētiam, scientiam, sapientiam & presentiam.* Quid autem Iacobus Andreas? *Christus homo* (inquit) *hoc habet commune cum omnibus sanctis, quòd cum eo Deus fuit personaliter vnitus.* Item, *Inter Inhabitationem Dei in sanctis & in Christo HOC VNVM est discrimen, quòd sanctis distribuat sua dona dimensā, Christo autem immensā.* Item: *Homo Christus vocatur Deus, non quia Deus sit in ipso (qui in omnibus Creaturis est non modò natura, sed etiam secundum subsistentias) sed quòd in assumptione carnis*

dedit ei omnem potestatem. Audis hîc Nestorium,
 quod ad Deitatis *απερσία* non *ἐνοάρκωσι* attinet?
 audis Eutyche, in proprietatū omniū reali effu-
 sione? audis hîc aliquid etiā Arianismo deterius,
 Christi deitate ad qualitates in carnem effusas
 reuocata? Si hæc ita sunt ab illis dicta, scripta, de-
 fensa, quæ vestra hæc est mollities, idcirco nolle
 hæc impia dogmata asserere, quòd perspicuo
 Dei verbo non nitantur: quum apertè funda-
 menta salutis nostræ verbo Dei nitentia conuel-
 lant? & cur, illis præteritis istam virulentiam ve-
 stram totam in nos effunditis? Si vbiquitas est à
 Deo cur illam vos quoque non amplectimini?
 Si non est, vti sanè non est, cur eam palàm &
 apertè non detestamini? Si de hoc ambigitis,
 quinam audetis ex veritatis pulpito Ecclesiæ do-
 ctiores vos profiteri? & quousque tandem tene-
 bitis suspensos tot principum tótque populo-
 rum animos? Dicam aliquid amplius. Si D. Lu-
 therum habes in hoc argumento pro magistro
 maiore omni exceptione, cur ab illo apertè dis-
 sentis? Nam hæc eius verba sunt, in confessione
 quã edidit de sacramento. *Christi etiam quatenus
 homo est plena sunt omnia diuino & supernaturali mo-
 do, & ubi potes dicere Hic est Deus, ibi oportet te di-
 cere Christum quoque hominem esse.* Vidit enim
 tandem D. Lutherus quod verissimum est, non
 nisi posita corporis vbiquitate (id est, reali Chri-
 sti omnipræsentia) stare posse ipsius de reali Cõ-
 substantiatione dogma, quoniam vnum & idem
 est vtriusque dogmatis fundamentum: nec alia
 ratione Corpus pluribus simul quàm omnibus
 locis adesse sua substantia dici potest. Hoc au-
 tem

tem quum sit vnus Deitatis essentialiter proprium propter infinitatem, tam absurdum est quod dicis Deum illud si velit efficere posse, quàm est falsum & absurdum plura statuere infinita. i. plures Deos. Præterea fierine posse arbitraris vt Deus æterno immotóque suo consilio de sempiterna Christi corporis vera & organica veritate, ex diametro repugnet? Cæterum vt nos rursum ad tropos reuertamur, agnoscis multos passim in scripturis occurrere, sed negas vbicunque ratio nostra sensum proprium auersatur, ibi esse recurrendum ad tropum quendam, eúmque nostro arbitrio eligendum. Nempe hæ sunt vestræ *Ἰνυνοπίαι*: hi clamores, quibus pulpita vestra personat, quia nimirum non suppeditat hodie vobis Germania in quibus exagitandis consumi potius vestras conciones oportuit. Ecquis verò nostrum istud vnquam cogitauit, ecquis fecit quod in nos torques? Apage verò, apage carnem in mysterio quod caro & sanguis non revelat. Nulla certè manifestior est insania, quàm τῶν θεῶν συλλογίζεσθαι. Sed an propterea putas bestias nos esse oportere, vt nullus ratiocinationi sit locus? Petantur igitur sanè & constantissimè retineantur Theologiæ principia ex Dei verbo. Iis verò positis, si quasuis collectiones amplectandas opinaris, & inutilem esse facultatem illam tum à Deo quibusuis hominibus attributam, tum sapientum præceptis excultam, qua quid ex quo consequatur, aut non consequatur, animaduertimus, temetipsum redarguis, quum hac ipsa ratione & arte mecum disceptes. Hoc enim habet eximium Logice, quòd eam astruat

oportet, quisquis ipsam destruere conatur. Num verò de sacramentis disputantes aut originem, aut materiam, aut formam, aut effecta sacramentorum à ratione petimus: ac non potius in his omnibus asserimus quod humana sapientia iudicium habuerit? num ad carnis sapientiam refugimus, quum vestram Consubstantiationem asserimus à fidei Christianæ norma, id est vera filij Dei incarnatione, ab eiusdem Ascensione in celos, ab alterius Aduentus spe, à vero sacramentorum vso ac fine, à communi Scripturarum phrasi *ὁὶς ὁὶα πασῶν* dissidere? Ita si nos nō probamus, tum sanè iusta causa fuerit cur nos vt sacrarum literarū testimoniis abutētes reprehēdas. Accusare verò nos quasi depromptis ab humana ratione argumentis *τὸ αὐτομῆσθ* sacrarum literarum oppugnemus nullo iure potes. Persequi me pudet illa in beatæ memoriæ viros Zuingliū & Victorinum iactata conuicia. *Ille, inquis, ore blasphemio Verba illa Cœna Domini misera & calamitosa vocauit, teste D. Luthero in maiore confessione. Misera certè & calamitosa, vt à pontificis & à vobis iampridem miserimè distorquentur & ad Ecclesiæ exitium conuertūtur, quæ nostrę vnianis cum Christo, & muræ coalitionis tesseram & opaxidas esse oportuit. Insuper Victorinus, inquis, dextrum oculum ab institutione Christi auertere, & eandem sinistro iniueri.* Si superstes esset ille vir optimus atque doctissimus quem viuum estis indignè persecuti, & nunc mortuum incessitis, facile vobis os occluderet. Ego quidem, si quid vnquam ille tale dixit, sensisse illum iudico, vt institutionis verba rectè intelligantur, sic esse vocibus

vocibus ipsis attendendum, vt imprimis sententia totius enunciationis spectetur: quod quoniã negligitis, ideò ad hunc veluti scopulum miserè impingitis. Iam accedo ad istos homines, quibus ait Hofmanus *non satis est homines decepisse nisi & de fraudibus glorientur, & suo exẽplo alios doceant in negotio confessionis fidei fucos vendere.* Horum omnium archetypon est Theodorus Beza si tibi creditur, Hofmanne. Absit verò abs te, vt in te istud Domini dictum valeat, *Qua mensura metimini alios, alius remetietur vobis.* Testis est mihi Dominus, non eo vsque me ab ipso fuisse derelictum, vt quenquam fallere meo ipsius exitio voluerim, nedum vt vsque eò insanterim, vt tu me falsò calumniaris: & spero Dei beneficio factam vt mei nonnulli labores Ecclesiæ Dei, ac tibi fortassis ipsi, non nihil profuerint. Fucorum seu fumorum venditionem iis obiicito, qui ex rusticis aulici, ex pauperibus diuites, ex peditibus rhedarij euaserunt, scilicet sicut ex captiuo Iosephus ab Ægypti Rege secundus, & Daniel Babylonix gubernator. Sed ad rem. Accusatio tua verbis istis est concepta.

Fol. 8, b. & 9, a. *Quàm indignum est bono viro quod Beza epistola 65 tanquam rem præclare gestam predicat? Fatetur potissimam calumniarum (si tamen veritas calumnia est) quibus ipse cum socijs semper sit grauatus, esse quòd ipsius corporis & sanguinis communicationem in Cœna non agnoscant. Hanc ob causam ait Rupellana Synodo placuisse vti vocabulo substantiæ, præsertim quum quidam ad suis-
seni Synodo dissentientes à Calumiano dogmate. Sub-
iicit autem confessionem doli, inquit istis quidem*
b. iij.

retento vocabulo Substantiæ os oclusum: sed tamen alio articulo positam esse interpretationem qua verè spiritualem & mysticum esse istum Christi nobiscum consociationis modum demonstrat. Eò igitur res redijt vt istis hominibus satis non sit decepsisse, nisi etiam de fraudibus glorientur, & suo exemplo alios doceant in negotio Confessionis fidei fucos vendere. Extat epistola cuius fide nititur hæc tota accusatio. Ibi respondens nonnullis, quorum licet superstitum nominibus iam tum pepercit, & nunc indignissima morte peremptorū memoriæ parco, per quos tamen non stetit quominus *μῆλον τοῦ θεοῦ* & in fratrum cōcordissimorum cœtū coniiiceretur, dico quòd non aliis quàm iis ipsis quorum causam pessimam defendis testibus liquidò probatur, rancidam nimirum & putidam illam calumniam per id tempus repositam Ecclesiis Gallicis fuisse ab impuris quibusdam rabulis: quòd videlicet pro re sacramenti Cœnæ Domini, non Christum ipsum sed tantum eius fructus statueremus. Hanc igitur calumniam vt vitaremus vsurpatum fuisse in Confessione Gallica Substantiæ nomen: quod vocabulum sceleratus quidam Alemanus nomine, qui postea Constantinopoli ad Iudæos transiit, quum eò conatus esset pertrahere, quasi vel *μετὰ σία* vel *συνεστία* sic statueretur, studuisse Rupellanam Synodum (cui anno 1570, eò vocatus & magno cum vitæ discrimine profectus interfui, & cum aliis fratribus præfui) vtrisque turbatoribus occurrere, retento videlicet Substantiæ nomine aduersus illam priorem calumniam: & eodem aduersus posteriores sycophantas sic explicato, vt omnis ambiguitas

biguitas vocis tolleretur, ac merè spiritualis ac
 mystica esse ista ipsius Christi nobiscum Con-
 sociatio demonstraretur. Ceddò igitur Hofman-
 ne, si sincerè nobiscum agis, quam hìc stropham,
 quam hypocrisin, quam dissimulationem de-
 prendis? Vbi dolus vllus? Cui factus fucus?
 Omnium enim fratrum consensu gesta, dicta,
 scripta omnia: & valde falleris, si Gallicas Eccle-
 sias existimas vestram illam Oligarchiam vnquã
 secutas. Palàm ibi omnia geruntur ita vt omnia
 audire cuius liceat. Nulla ibi de vllius Ecclesiæ
 vel personæ *ωρεσδελα* vel auctoritate aduersus aliã
 cõtentio: nulla quoque cõfusio, sed post ieiuniũ
 & preces, præeuntibus eius loci pastoribus apud
 quos Synodus ex vniuersis Gallici regni Eccle-
 siis, secundum ordinatas prouinciarum vices co-
 gitur, liberè & absque *ωρεσωπαλιψια* delectis com-
 muni consensu qui Synodicam actionem mo-
 derentur, proposita à singulis prouinciarum de-
 putatis, in timore Domini, liberis præsen-
 tium pastorum & ex singulis prouinciis dele-
 ctorum fratrum sententiis disceptantur: ac tan-
 dem quicquid ita conuenit, apud totum cœtum
 postero die recitatum, & rursus rogatis senten-
 tiis comprobatum, in acta perferbitur. Ita rem
 totam Rupellæ primùm, ac deinceps Nemausi
 actam esse testor in illa Epistola, vt oculatus si-
 mul & auritus testis. Nemausum enim etiam
 proficisci me fratrũ efflagitationes coegerũt. Ce-
 ddò igitur rursus, quid hìc dolo gestũ ostendes?
 Vllos autem adfuisse Rupellanae Synodo falsò
 dicitur, quia nostro dogmate abhorrent, quod
 Calvinianum vocas, est autem verè Christianũ

& orthodoxum, nec etiam nostra memoria à D. Caluino introductum. In Nemaufensi verum est auditum esse vnum & alterum, qui super Substantiæ vocis ambiguitate disceptarent, quibus quum esset abundè & citra vllam acerbitatem satisfactum, a peritioribus etiam verbis quàm in Ruppellana Synodo, tota res est in Actis Synodicis perscripta, sicut in illa epistola recensui. Hoc cinne verò est hypocritam agere, qui non modò alios decipiat, sed etiam de fraudibus gloriatur, ac non potius quod agis hoc ipsum est agere quod sycophantæ solent? Denique quod existimas ipsius Christi à suis beneficiis distincti *καταρτυίας* veram & realem tolli, posito eius consociationis spirituali & mystico modo, vide sis ne impudentiam in dicendo, inscitiam in docendo coarguat. Iam verò quod ad illos attinet hypocritas abs te vocatos, qui se Augustanæ confessionis consortio delectari ostendunt, & de cõsensu cum D. Luthero sæpiùs gloriantur: illud certè inficiari iure non potes, ne nunc quidem inter vos à quibus nos oppugnamur, neque de D. Lutheri sententia perpetua, neque de Augustanæ Confessionis vera interpretatione constare, quum ex D. Lutheri scriptis testimonia manifestè repugnantia depromatur, & vestris de Augustana confessione concertationibus tota Germania personet, magno cum Christianæ Religionis ludibrio. Inter omnes autem eius confessionis interpretes, quem nã potius delegerint prudentiores, quàm illū ipsum à quo perscripta est? D. Philippum dico, cuius quæ fuerit doctrina, pietas, synceritas, auctoritas denique donec Flaccianorum

norum primùm ac deinceps Vbiquitariorum factiones ab ingratis eius discipulis exorirentur, nemo est qui nesciat. Et miramini non paucos esse à vobis in Germania dissentientes, qui tamè illi Confessione rectius quàm à vobis explicatæ adhæreant. Sed hoc certè nihil ad harum regionum, neque ad Gallicas, Belgicas, Anglicanas, Scoticas denique Ecclesias attinet, qui populi omnes peculiare habent suas Confessiones, sic tamen prorsus inter se consentientes, vt in nullo dogmate per Dei gratiam vllò concordia libello indigeant. Illis autè abs te prætereà obii- ci quòd Apocrypha quædã barbaræ Glossæ pontificiæ pro se proferant, quis non miretur, qui in Lutheri cõfessione maiore legerit approbatum Nicolai Papæ decretum, quo aduersus Berengarium asseritur verè & propriè atque ad eò sensualiter verũ Christi corpus dentibus atteri? Sed hypocritis illis abs de vocatis suæ vt spero defensiones non deerunt. Et sic quidè ad maledicã & virulentam tuã præfationẽ responsum esto.

Nunc ad Libellum ipsum tuum accedo. Quòd fundamentum veræ doctrinæ de Cœna Domini ponis in ipsius Institutionis Christi verbis, in eo dissides prorsus à Iacobo Andrea totaque ipsius factione. Nec enim eum ignoras disertis verbis docere Christi præsentiam illam essentialem in Cœna Domini non pendere ab Institutionis verbis, vt pote quæ non agat de corporis præsentia, sed de eiusdem dispensatione: quod nisi ipsi concedatur, profitetur se ne verbũ quidem aduersus nos commutaturum? Quid si igitur à vobis peteremus vt prius inter vos, qui

Augustanæ confessionis socij vocari vultis, de hoc fundamento conueniat, quàm vobiscum disceptemus? Sed, ecce, tibi potius, id est veritati assentimur: ea tamen conditione, vt quum Institutionis verba non modò diuersis, verùm etiã prorsus repugnantibus interpretationibus distrahantur, illud ad veram sententiam eruendã, & cæteras vt falsas coarguendas obseruetur, quod in omnibus eiusmodi controuersijs semper fuit optimo iure, imò necessariò factitatum: id est, omnes huius loci interpretationes ad normam fidei Christianæ, collatis inter se alijs Scripturæ locis eò pertinentibus, accommodentur. Quod autem cæteris omissis institutionis verbis hæc sola deligis, *Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus*, in eo tibi non essentimur, quanquam præcipuam hic controuersiam hære non diffitemur. *Primaria sit igitur, inquis, hæc questio, siue rō patrū illorum verborum retinendum, id est propria & genuina eorum significatio, quod nos tuemur: an verò querenda diuina, quæ ab illa verborum proprietate discedat, quod vos faciendum docetis.* Assentimur. Sed ais quibusdam tricis questionem à nobis inuolui. primum enim quum de propria vel figurata significatione singularum vocum agatur, nos propriam & regularem predicationem subuicere, itaque stutum peruicere. Quid audio? quum figuratè accipientiam esse copulam dicamus, & predicationis modum eòdem referamus, quinquam istud verè dixeris? Sed obscure fortassis quid sentires ipsemet significasti, & hoc dictum voluisti, nobis videri in genere, quoties propria omnium vocum alicuius enunciationis significatio tenenda est,

συνδέσμος vel *συνέπεται* terminorum vinculum,
 maxima est eius ratio habenda. Itaque non ma-
 gis fieri potest vt in ea enunciatione, cuius pro-
 priè sunt intelligendæ partes omnes, impro-
 prius sit attributionis modus: quàm fieri potest
 vt vel improprium totum ex propriis partibus
 omnibus, vel proprium totum ex impropriis
 partibus omnibus constituatur. Sed & illud
 tricâ vocas quòd præter hæc verba, *Hoc est cor-
 pus meum*, & *Hic est sanguis meus*, alia in hac con-
 trouersia accersamus. Quali verò quum de ser-
 monis alicuius sententia quæritur, præceden-
 tium & consequentium non sit vel imprimis ha-
 benda consideratio: quam disputandi legem si
 refugis, quis non dixerit non esse abste susce-
 ptam hanc disputationem Veritatis cognoscen-
 dæ causa, sed sententiæ duntaxat tuæ defenden-
 dæ studio? Tertio conquereris fol. 4. quòd *quasdam*
particulas dolose permutemus. *Quedam enim*
 (inquis) *& τῶν πρώτων & modo prædicationis conue-*
niunt, vt VERE & REALITER, quadam
tantum sunt nota 7^{pa}, vt PROPRIE, ES-
SENTIALITER, SUBSTAN-
TIALITER, CORPORALITER,
quæ posteriores particule ad prædicationis modum
translatæ statum nostrum horribiliter vitiant. Hic
 ego ad nostrorum scripta prouoco, in quibus
 homonymias istas à nobis diligenter & obser-
 uatas & vitatas inuenies. Sed hoc addo, quòd ista
 posteriora vis duntaxat de re ipsa, de prædicatio-
 nis autem modo nūquam dici, contra rationem
 & vsum omnem à te dici. Quis enim ignorat
 propria & maximè vsitata significatione hæc esse
 non

non substantiæ sed qualitatis Aduerbia? Itaque PROPRIE & FIGVRATE rectè & vsitatè inter se opponuntur: itidèmq; Aduerbiis ESSENTIALITER, SVBSTANTIALITER, CORPORALITER, meritò quoque opponemus SACRAMENTALITER, MYSTICE, SPIRITUALITER, qua significatione à patribus quoque vsurpari constat. Quid igitur habes de quo conqueraris? *Quod, inquis, pag. 5, b. & 6, a. hæc posteriora nobis sic attribuuntur, præsertim in Orthodoxi consensus præfatione (quem tu scilicet, unico Cacodoxi ridiculo cognomèto eluseris) quasi corporalem & essentialem siue substantialem esse modum præsentia velimus, quam tamen hisce Aduerbiis non præsentia modum, quem proprium & essentialem esse negamus, sed quid sit præsens significemus, verum videlicet illud & vnicum corpus essentiali siue substantiale. Neque hinc (inquis pag. 6, b.) consequetur veram & realem non esse prædicationem, quum necesse non sit propriè seu proprio modo dici quicquid verè dicitur, nec semper quod reale est essentiali sit: sicut Deus realiter est homo, & tamen non essentialiter.* Respondeo primum, non esse nos istarum vocù vsurpàdarum auctores, quas passim à vobis promiscuè vsurpari vel illud ostendit, quòd saepe eas opponitis istis, Sacramentaliter & Spiritualiter, quæ certè non ad res ipsas, sed ad modum prædicationis referuntur. Deinde si loqueris ferriò, dupliciter à D. Luthero dissentis. Quid enim est aliud sensualiter, quàm sensuum modo dentibus atteri? ergo corporaliter quoque, atque ad eò carnaliter & substantialiter. Illum autem con-

stat vsque adeò dictatam illam à Nicolao Papa Berengarij palinodiam probare, vt omnes Pontificios Romanos optet tã Christianè in omnibus egisse: & glossam illud dicendi genus emollientem erroris condemnet. Præterea tu quidem negas propriam & essentialem esse prædicationem, quum dicitur panis esse Christi corpus. At D. Lutherus, contra in illa maiore Confessione, Quod panis fit (inquit) id ipsum verè & PROPRIË corpori Christi tribuitur propter sacramentalem coniunctionem. Vides, Hofmannè, ab ipso D. Luthero tuæ defensionis fundamentum subuerti? Quo tandem igitur loco vos habebimus, qui tamen D. Lutheri videri vultis fidi germaniq; discipuli? an quales olim habuit Plato, nō aliud quàm elatos ipsius humeros, & Aristoteles, nihil nisi præceptoris *προσωπότητα* imitantes? Sed de hoc tu videris. Ad rem autem ipsam quod attinet, ne quæso, dissimulate diutius quæ de re inter nos controuertitur. Si verè & realiter, id est non imaginariè nec falsò, contenditis veram Domini carnem pro nobis mactatam, & sanguinem pro nobis effosum adesse in Cœna Domini, vt nobis non tantùm refriçetur eorum memoria, sed vt eorum *κοινωνία* in nobis ad vitam æternam obfignetur: dirempta est controuersia. Quid enim aliud semper docuimus, & docemus, & Deo fauente, docebimus? Si vultis nō tantùm beneficia à Christo in nos promanãtia nobis in Cœna confirmari, seu magis ac magis insinuari, sed nostram cum ipsomet concorporationem & consociationem sanciri, quod illis Aduerbiis Corporaliter, Essentialiter, Substantialiter, non
ad

ad modum prædicationis sed ad rem ipsam relatis significetur: assentimur & nos, ut qui asseramus secundum ipsum ordine prius à nobis possideri oportere, quàm fructus ab ipso promanantes percipiamus: ut horum duorum neutrum ab altero seiungi possit. Asserimus etiam *καρποποιον* & verè magnum esse huius nostræ cum Christo consociationis *μυστήριον*, nedum ut arbitremur nos corporali & naturali modo fieri carnem ex eius carne & os ex eius ossibus. In quibus igitur hæc controuersia? nempe in primis in coniunctionis sacramentalis explicatione, de qua si inter nos constaret, omnis esset cõposita cõtrouersia. Vos enim Christi corpus re ipsa suâq; substantia vultis in terris adesse corporibus nostris, in, sub, vel cum hoc pane, ac proinde ab omnibus siue dignè siue indignè accedentibus ore sumi, ad quã sententiã verba institutionis accommodatis: & de modo istius sacramentalis coniunctionis rerum & signorum interrogari, incomprehensibilem illum esse respondetis, & Dei omnipotentiam ac Diuini verbi veritatem nobis opponitis. Omitto Vbiquitarios, id est maximam vestrũ partem, qui corporis ac sanguinis Domini præsentiam hanc realem & essentialem omnibus sine exceptione rebus cõmunem faciunt, ab ipso incarnationis Verbi Dei momento, ita ut Christi etiam quatenus homo est diuino & supernaturali modo plena sint omnia. Et vtriq; nitimini D. Lutheri testimoniis. Nam hæc quoque sunt expressa illius verba. At nos vtrumque illud vestrum dogma neque Christianæ fidei capitum analogiam, neque humani-

tatis Christi veritatem ferre posse, neque cum eo præcipuo fine cuius causa sunt instituta Sacramenta consentire affirmamus. Itaque verba Institutionis sic esse explicanda contendimus, vt & veritas ipsis constet, & nihil à norma fidei dissentaneum inde concludatur. Panem igitur illum & Vinum illud dicimus in Cœna Domini non esse res communes, id est ad communem usum huius vitæ in Cœna Domini destinatas; sed diuinitus institutas tesseræ quæ, sicut verba Institutionis declarant, tum eorum, quæ nostri causa filius Dei ad mortem vsque crucis subiit & impleuit, memoriam credentibus reficient: tum etiam verè testentur Christum illum verè (nisi per nos steterit) velle nostrum fieri, atque adeo sese spirituali per fidem consociatione artissima & efficacissima nostris mentibus infundere cum omnibus suis donis: non vtique suū corpus in nostrum traiciendo, sed diuina illa sua virtute efficiendo, vt quemadmodum panis & vini naturali sumptione, in hac corporali vita sustentamur: ita etiam, tum ipsius Christi tum omnium eius beneficiorum spirituali & verè admirabili ac sensibus humanis inscrutabili, per fidei instrumentum, applicatione, vitam æternam magis ac magis quasi ex ipsius vulneribus hauriamus. Signa igitur dicimus in terris nunc esse ad cœlestem hunc usum, ritibus à Christo institutis, accommodata, & sensibus externis representata: res autem ipsas in cœlis nunc esse & corpora nostra sed mentem respicere, fidei videlicet manu non ore corporis percipiendarum, quam

quam manum qui non afferat, reus sit tum signorum tatarum rerum pollutionis, tum corporis & sanguinis Domini, non quæ indignè sumperit, sed quæ sibi præbita sumere neglexerit. Hæc, inquam, nostra præcipua controversia est. Hic pedem fige. Istitis autem hæc etiã adiicio, Quod dicis necessariò non requiri, ut quicquid verè dicitur, idem propriè esse dicatur, concedo: ac proinde testor ita refelli quàm apertissimè duo quæ nobis hîc impingis: vnum, quòd Metonymiæ tropi in verba Institutionis inuentione, persuadere velimus verum non esse quod Christus dixit: alterum, quòd figuratè intelligentes institutionis verba, testamentum Filij Dei irritum faciamus. Præterea quod ais Filium Dei esse quidem realiter hominem, non tamen essentialiter, vide primum an non tu ipse destruas: deinde an non falsissimo sensu possit accipi. Etenim si CORPORALITER idè valet atque CORPORE, certè ESSENTIALITER idè erit atq; ESSENTIA. Itaque vnum & idè erit Esse hominem essentialem, & hominem Essentialiter. Et certè nisi fatearis hominem Essentialiter de Filio Dei prædicari, nõ quidè quatenus Deus, sed quatenus homo est, & in Filio Dei subsistit, effugere neque Marcionis, neque Nestorij delirium potes. Denique tu ipse deprehenderis facere quod nobis obiicis, id est prædicatum cum modo prædicationis confundere, ut qui pag. libri tui 6, a. de corpore Christi loquens, ESSENTIALITER explices SECVNDVM ESSEN-

TIAM, pag. verò 9, b. Deum non esse homi-
 nem ESSENTIALITER, de modo Ef-
 fentiali interpreteris. Nunc accedo ad audi-
 toris cuiusdam tui quem vocas argumentum,
 cuius hæc summa est. Copulæ EST hunc esse
 naturalem & proprium vsum, vt eum quem
 extrema enunciationis requirunt ἢ ἢ mo-
 dum introducat, ac proinde, si, in his de qui-
 bus agitur propositionibus, copula, ex illo
 suo naturali & proprio vsu, accipiatur, con-
 sequi essentialiter accipiendam, quoniam ex-
 tremæ enunciationis substantiam significant
 His autem positis concludit substantialem om-
 ninò esse oportere prædicationis modum,
 & quum substantialiter in sese panis non pos-
 sit esse corpus Christi, nisi panis substantia in
 corporis Christi substantiam transmutetur,
 non posse à vobis, qui τὸ ἑνὸν in huius enun-
 ciationis singulis partibus prorsus retinendū
 contenditis, nisi inuecta transsubstantiatione,
 hæc sententiã defendi. Ita certè sese res habet,
 non probabilitate suadente, sed necessitate
 cogente: ideòque sæpe vobis obiecimur à so-
 lis Pontificiis τὸ ἑνὸν seruari, & veritatem à vo-
 bis exponi ipsorum ludibrio, quoties vestram
 realem cõsubstantiationem fundamento ἢ ἑνὸν
 superstruitis. Audiamus ergo quid respõdeas.
 Ais propriam significationem Verbi Est differre à
 modo ἢ ἢ , unde colligis Est propriè accipi posse, mu-
 tato tamen ἢ ἢ modo. Illud autè probas triplici
 ratione: vna, quoniam in regularibus prædicationi-
 bus modus ἢ ἢ quinque modis (id est quot sunt
 prædicabilia) variatur, copula tamen propriè *sem-*
per

per accepta: altera, quòd non possint diuersi modi
 introduci vi naturalis & propria significationis,
 qua una est: tertia, quòd figuratos & inusitados mo-
 dos habeatis qui nulla ratione possint vi propria
 significationis copula existere. Impropriu enim na-
 turali vi proprii non cognosci. In istis verò quid
 primum redarguam? Quod enim ille ad *δύοτε-
 ρων* terminorum, sine attributionis modum, si-
 ue ad subiectum & prædicatum quatenus in-
 ter se coherent retulit, tu ad terminos sigilla-
 tim & per se consideratos refers: & quod de
 proprio vsu copulae dixit, nempe vt secundum
 illum terminorum *ἑξῆς* & attributionis mo-
 dum accipiatur, tu perinde intelligis ac si ipsa
 copula esset ex numero vocabulorum per se
 significatiu aliquid ab eo modo, cui vni signi-
 ficando adhibetur, diuersum. Peruertis igitur
 illius argumenti fundamentum, quo posito,
 rectè colligitur quod ille concludit, nempe, si
 substantialis est prædicationis modus, quum
 substantia de substantia, ratione sui, siue qua-
 tenus substantia est, dici verè non possit, vel
 falsam esse hanc enunciationem, vel transub-
 stantiationem constituendam. Itaque simpli-
 citer illi respondendum fuit ad argumenti as-
 sumptionem, ex vestra opinione, corpus qui-
 dem verum ac essenziale dici de vero & essen-
 tiali pane, at non essentiali prædicationis mo-
 do, quasi vna substantia sit hoc ipsum in sese
 quod est altera. Ex quo responso rursus ille
 collegisset quod verum est, nempe *τὸ πρῶτον* igitur
 à vobis non seruari in copula, immò ne
 in subiecto quidem: quod ex illis ipsis vestris

particulis constet, in, sub, vel cum. Nec enim
 quamlibet duarum substantiarum quantum-
 vis arctam cohærentiã efficere, vt vna verè di-
 ci possit esse altera, siue sui essentia, siue es-
 sentiali prædicationis modo. Tõtum igitur
 illud quòd *ESS E differat à modo essendi* falsum
 est ac vanissimum in iis enunciationibus in
 quibus Est nihil potest nisi *ούδεν*, id est ipsum
 essendi modum consignificare: in his inquam
 enunciationibus, quæ ab iis differunt in qui-
 bus Est non est copula sed prædicatum, & si-
 gnificat vel essentiam subiecti, vt Socrates est,
 vel tempus, vt, Troianum bellum est. Neque
 contrarium euincunt rationes abs te allatæ.
 Nam quod ad primam & secundã attinet, va-
 riãtur quidem quinque modis prædicationes
 secundum prædicabilium numerum, sed ita vt
 species diuersa prædicationis, ad illum genera-
 lem copulæ vsum propriũ, tanquam ad suum
 genus referatur, quo videlicet consignificat
 terminorum quos copulat *ούδεν* quidem in
 affirmatione, in negatione verò *δαιπον*. Ter-
 tia verò tua ratio verè noua, & inuisitata &
 recens à vobis excogitatum perfugium, pe-
 titio est principij, de qua postmodum age-
 mus. Improprum certè ex opposita na-
 turali vi propriij non agnosci, quis tandem ti-
 bi nisi prorsus amens concesserit? Quid am-
 plius? *Negas modum* ^{no 2°} *quæ tu, nouo itidem*
inuento, ab ipsius copulæ cõsignificatu diuersum fa-
cis, conformari extremorum natura, vixote qua sint
inequalia. Quid tum? dixerit iste tuus auditor.
 Non

Non dixi equaliter accommodari: & quorsum istam commemorare utrinque equalitatem? Hic enim agitur de hoc vno, qua ratione predicatum cum subiecto copuletur, non an magis cum vno quam cum altero termino conformetur predicandi modus. Sed audiamus exemplum. *Quum dico, inquis, Nix est alba. Hic alterum extremorum substantia, alterum accidens est. An non deficiet applicatio modi ad minimum in vno extremorum?* Frustrà laboras Magister, inquiet auditor. Nec enim dico copulæ vim propriam & naturalem id est cuius causa adhibetur, huc spectare ut equaliter vel inæqualiter ad hunc vel illum terminum referatur: & modum enunciationis introducat, quem vel subiectum vel predicatum seorsim consideratum repræsentent, sed hunc illius proprium & natium usum esse dico, ut eum modum prædicationis declarem, quem coniunctorum terminorum *æonis* mutua, ad veram affirmationem vel negationem constituendam requirit. Dato igitur hoc exemplo respondeo, quoniam in illa enunciatione, Nix est alba, predicatum est accidens, & subiectum non quatenus substantia per se, sed quatenus est hoc accidente affecta, consideratur, copulam esse propria sua vi accidentaliter accipiendam. Sed quid si extrema fuerint essentialia, ut quum de specie genus prædicatur? *Tunc, inquis, agnosco essentialem esse quoque prædicationis modum. Sed hoc non ad naturam extremorum qua singula sunt, sed ad quandam*

utriusque conuenientiam respicit. Neque verò tuus hic auditor, Hofmanne, in sua propositione quicquam de extremis egit qua singula sunt, sed de modo prædicationis, quem extrema enunciationis requirunt, quatenus videlicet prædicatum de subiecto dicitur: quod obseruandum est in omni enuntiationis eruenda sententia siue propria siue figurata: vt sint omninò *à propos* de quibus hic disputas. Quod si ita sese res habet, vt tu tandem hic agnoscis, id est *si essentialis est modus prædicationis in copula consignificatus, vt essentialia sunt extrema*, cur auditoris tui argumentum non soluis, inde colligentis vel falsam esse hanc enunciationem, Hoc est corpus meum, (quod absit) vel Transsubstantiationem esse constituendam? Scilicet egregia est hæc solutio, quoddam esse genus enunciationum inusitatarum, quod nunc primum in lucem prodiit, improprium nec tamen figuratum, qua de re suo loco. Admones postea fo. 10. *conuenire quidè inter nos. Hoc est corpus meum, esse sacramentalem prædicationem & irregularem, sed non constare de huius sacramentalis prædicationis & modi definitione.* Et ita esse fateor. Sed quum te videam tam studiosè syllabas aucupari, quæsierim ex te libenter num prædicationem sacramentalem à modo sacramentali distinguas. Si distinguis, fateor me stolidiorem esse quàm vt tuarum argutarum sim capax: nec etiam velim hic argutari, ne fortè me coniecturæ meæ decipiant. Sed hoc dico, non posse te hanc prædicationem siue hunc prædicationis modum vocare sacramentalem quin eum statim definias.

Quum enim sacramentum constet idem in
 hoc argumento declarare atque visibile si-
 gnum gratiæ inuisibilis ad nouum fœdus in
 nobis sancendum, necessariò quoque conse-
 quitur sacramentalem esse prædicationem, re-
 gularem quidem in qua res tota propriis ver-
 bis exprimitur, (vt quum Circumcisio dicitur
 fuisse sub vetere testamento signum fœderis,
 & sigillum Iustitiæ ex fide) : figuratam verò
 quum (optima ratione, nempe ne in re exter-
 na, ne quidem tanquam signo, hæreamus)
 rei significatæ nomen signo attribuitur. Hæc
 ita se habere nec à nobis confingi res ipsa te-
 statur, & tota erudita vetustas summo perpe-
 tuòque consensu profitetur. Mysticam quo-
 que quoties hanc appellas, nihil aliud signifi-
 cas quam quod passim apud patres occurrit &
 vox ipsa mysterij declarat, nempe in qua per
 id quod oculis videtur, aliud intellectui con-
 siderandum offertur. Hinc verò constare quo-
 que manifestissimè quæ sit signi visibilis & re-
 rum per id intellectui significatarum coniu-
 nctio miror quenquam ignorare posse: eandem
 videlicet, teste quoque Augustino De ciuit.
 Dei libr. 10. cap. 19. quæ est verborum quæ au-
 ribus percipiuntur cum rebus quibus signifi-
 candis adhibentur, siue procul illæ absint siue
 præsentibus adsint, & siue corporea siue incor-
 poreæ sint de quibus loquimur: vt verè & sci-
 tè Augustinus sacramenta esse visibilia quæ-
 dam verba scripserit. Itaque si rem totam
 absque præiudicio expendas, comperies &
 prædicationis & sacramentalis signorum & re-

rum significatarum coniunctionis modum esse planissimum, & maximè perspicuum, nempe ex instituentis voluntate & pacto, sicut in contractibus etiam humanis fieri consuevit quum pactis & conuentis adduntur symbola quibus promissiones cõfirmentur. Hæc enim signa inter homines, rebus humanis sancientis, vsurpari solita, etsi à Christianis sacramentis, circumstantiis rituum, & rerum dignitate, ipsoque sine tantùm differât, quantum ab humanis diuina & à cœlestibus terrena: in genere tamè cõueniunt: vt meritò dixerit Augustinus, stuporem habere non posse sacramenta vt admiranda, nempe, quod ad ipsorũ modũ: nõ autem quod ad effectũ: quæ verè mysteriũ esse cum Apostolo profitemur Quodnam est igitur (inquires) illud mysterium ingens cuius meminit Apostolus? certè non in prædicationis sacramentalis modo, neque in ipsa signi & rei significatæ coniunctione positum, cuius & fundamentum & ratio tota perspicua est: sed in nostra cum Christo tum in verbo simplici, tum præcipuè in legitimo Cœnæ Domini vsu, spirituali & vera per fidẽ cõsociatione sitũ, vnde prorsus beatitas nostra pèdet. Itaque sæpè mirari subit quid vobis in mentẽ venerit vt miraculũ ponatis vbi nullũ est, nẽpe in signorum & rerum coniunctione: inde verò tollatis, vbi verè est ineffabile & incomprehensibile mysterium, nempe in Christi nobiscum coniunctione. Nam hæc certè miraculosa non est si vestræ vel Pontificiorum sententiæ credatur, id est si corporis ipsius substantia reipsa à nobis ore suscepta, in viscera

nostra quanuis inuisibiliter traiciatur: quum
 hæc communis & naturalis sit sumendi ali-
 menti ratio. At illud magnum est mysterium
 quod ex Dei verbo & fidei analogia docetur,
 & creditur: nempe omnipotente Dei virtute,
 per fidei instrumentum, non obstante locorū
 intervallo, tam verè Christum ipsum nostrum
 fieri & spiritualiter (id est non coniunctione
 seu cōtactu reali humanitatis ipsius, sed my-
 stica & humanis sensibus incōprehēbili ra-
 tione) à nostris animabus percipi, vt & in ipso
 iustificemur & per ipsum sanctificemur, ac tã-
 dem ex ipso tam certò æternam vitam hauria-
 mus quàm sensibiliter & naturaliter in hac vi-
 ta, cibi & potus sumptione, ad hanc vitam ca-
 ducã transigendã sustentamur. Denique quis
 non miretur quòd ais, *modum videlicet vnionis
 sacramentalis nec scire te, nec scire posse, quum
 illum filius Dei reticuerit?* Nam si hoc verum est,
 quis D. Luthero ista patefecit quæ toudē ver-
 bis in Maiore Confessione scribit, postquam
 de modo definitiuo, quo Angeli & spiritus sūt
 in locis differuit? *Ad hunc modum, inquit, est ac
 potest esse Christus in pane.* Et agens postea de
 modo supernaturali quo Deus sic omnia cō-
 plet vt nullo loco comprehēdatur, *sic quoque,*
inquit, quia hic homo est vna persona cum Deo,
sequitur hoc modo supernaturali Christi etiam qua-
tenus homo est plena esse omnia. Hanc autem cō-
 sequationem, quæ nisi per tropum *κνωσις*
ἰδιωμάτων explicetur merè fuerit Eutychiana,
 etiam Vbiquitarij postea auxerūt, pro Christo
 homine humanitatē & carnē ipsam Christi, id
 est pro personæ cōcreto abstractū naturæ no-

men, intolerabili errore, substituentes, à quibus si dissentis rectè facis, sed cur hoc dissimulas? Sin verò in hoc quoque illis assentiris, aut fucū nobis facis, quum hunc modum te nec scire, nec scire posse dicis, aut teipso teste coargueris. Quod autem addis, *à nobis tradi presentiam realem ipsius rei cum signis esse contra perpetuam Sacramentorum naturam*, non ita se habet, & in eo quoque abuteris Realis appellatione. Absit enim ut phantasticam & imaginariam esse arbitremur, & hoc sensu veram ac realem esse negemus rerū nobis à Domino promissarum, & signis mysticis adhibitis menti fideique nostræ representatarum spiritualem presentiam ac præbitionem, etiam si res ita significata tanto intervallo à signis & à nobis distet, quanto spacio cælum abest à terra. Sed progrediamur. Quod Christi corpus cū pane & viño in terris reipsa & sua substantia collocatis inuisibili, id est verè phantastico & merè imaginario, modo, hoc illud est quod dicimus huius sacramenti naturæ & fini, ipsiusque corporis Christi veritatis, articulis denique nostræ fidei tribus ex diametro repugnare. Nec enim instituta est Cœna Domini ut corporis substantia in nostra corpora vlllo prorsus modo traiciatur, quæ est Capernaitica & Cyclopica *σαρκοφαγία*; sed ut ore fidei nostris animis spiritualiter ad vitæ æternæ alimoniam applicetur. Hoc, inquam, dixi & scripsi, non cogente sed persuadente mihi veritate. Et quod de columbæ apparitione & igneis linguis ex meis quaestionibus citas, tam cum reliquo meo scripto

consentit, quàm pro illa tua corporis Christi præsentia statuenda nihil prorsus facit. Nec enim certè non potes non videre, quàm dissimilia inter se & dissentanea in eodem doctrinæ sacramentariæ genere conferas, essentiam videlicet Diuinam cum verè corporeo Christi corpore, vt ex qua ratione asseritur Spiritus sancti essentia cū columba & linguis flammis præfens, ea ipsa in contrariam partem absentia corporis Christi à pane affirmetur, Deinde prorsus nego Spiritus Sancti nomen columbæ vel linguis illis tribui sacramentaliter *κατ' εἰκόνα*, siue potius secundum ipsam Spiritus sancti hypostasim: sed ad testificandam ipsius *ἐν ἰσότητι* in ipsam quidem Christi humanitatem immèsè, in Apostolos verò copiosissimè effusam: vnde factum videmus vt passim appellatione Spiritus sancti dona illa singularia intelligantur. Nec enim te velim existimare imperitis illis assentiri, qui sancti Spiritus participationem *ἰσοῦσιν* statuunt.

Et hætenus quidem de strophis & tricus sacramentariorum quos vocas, quas tu profectò bellè & peracutè demonstrasti. Tandem ergo tecū ex his tendiculis beneficio tuo elapsi, age in arenam, id est ad illa non totius Institutionis cœnæ Domini verba, sed ad ea quæ tibi nunc sola ex omnibus delegisti progredimur, nempe Hoc est corpus meum. *Constat*, inquis, *demonstratiuam particulam ad panem referri*. Constat certè & semper constitit inter nos, quos tu hîc nugaris de Carolstadij nugamento nunc conticuisse, quod tamen no-

strum nemini vnquam probatum fuisse constat: Constat, inquam, ea de re inter nos, vt necesse non fuerit vllō meorum scriptorum loco istud probare. At inter vos synceros Augustanæ confessionis socios (sicut illos appellas) quando tandem ea de re certò constabit? Fortiter enim à vestris negatum fuit in disputatione Malbrunensi solum panem demonstrationis pronomine notari. Nec ego, fortassis inquiet, dico demonstrationem ad solum panem referri. Ergo, Hofmanne, vel ab illis dissentis, vel nobis illudis. Nunquam autem euinces vnum & idem esse τὸ πᾶν, Hic panis est corpus meum, & , In, vel sub, vel cum hoc pane est corpus meum. Vtrunque hoc igitur quæ ratione tueri possis, tu nos imperitos quos vocas Grammaticos, alter scilicet Varro vel Priscianus, docebis quum voles. Iam autem ad alteram huic penitus respondentem enunciationem veniamus, nempe *Hic est sanguis meus*. Eam ego iam pridem euicisse me arbitror aliter fuisse ex Græcis vertendā, nempe, *Hoc est sanguis meus*. Etenim, qui dicit *Hic est sanguis meus*, nihil nisi sanguinem demonstrat: vnde consequitur identicam esse hunc enunciationem quod ipsi quoque inficiamini: & meritò quidem. Series enim narrationis ostendit, bibendum quoque id præbuisse Dominum quod manu tenebat, vinum videlicet poculo contentum. Sensum igitur huius enunciationis hunc esse vtrinque fatemur, *Hoc vinum est sanguis meus*. Sed vbi

inter ea

interea τὸ ποτόν? Etsi enim apud Matthæum & Marcum non exprimitur poculi nomen in hac enunciatione *Hoc est sanguis meus*, tamen necessario ex precedentibus verbis λαβὼν τὸ ποτόν, habetur pro expresso: ac proinde in hac narratione, nulla in re prorsus Lucas & Paulus quod ad pronomem istud demonstrans attinet, à Matthæo & Marco differunt: qua de re audi, si placet, quid ipse D. Lutherus olim in libro aduersus cœlestes prophetas scripserit. *Quum Lucas & Paulus his verbis, Hic calix, non visibile corpus aut visibilem sanguinem, sed visibilem calicem significent, sicut ex ipsis verbis necessario euincitur quæ perspicua sunt, ceterum Christi corpus neque calix sit neque uincens: etiam nos fateri necesse est, Matthæum & Marcum de hoc visibili calice loqui, non de visibili sanguine Christi, ubi inquirunt Hoc est sanguis meus, ita quidem ut istud uocabulum, Hoc, nusquam apud ullum Euangelistā aliò detorqueri debeat, præterquam ad id quod Christus porrigebat, nempe calicem aut potum, quòdque eos bibere inebat: aut fateri necesse est Euangelistas non idem significasse, neque de eadē re in altera Sacramenti parte scripsisse.* Hæc illæ: quæ si uera sunt, uti sanè sunt, cogimini tropum in subiecto huius enunciationis, non tantum apud Lucam & Paulum, sed etiam apud Matthæum & Marcum constituere. Et quis est hîc tropus, dic quæso, Hofmanne? certè is ipse qui te licet rotis uiribus refugientem arripit: Metonymia nimirum contentis pro contento, id est poculi pro uino,

quod tu ipse veritatis vi coactus agnoscis. Vani sunt igitur isti tui clamores, quibus nobis *λογομαχείαν* exprobras, & quæris an non illud designetur quod Christus iussit bibere. Nam vos ipsi *λογομαχείην* convincimini, quum τὸ ρητὸν à quo tamen apertè desciscitis, tamen persuadere vultis à vobis in hac vtraque enūciatione retineri, & ita quidem vt eum ipsum tropū in nobis non desinat reprehendere, quum illum siue in copula siue in prædicato constitutum, quem tamen in subiecto agnoscere cogimini. Sed *inde*, inquis, *tropus Sacramētarius non resultat*. Egregium sanè effugium. Imò magis etiā sacramentarius in subiecto quàm in copula vel in prædicato, quum subiectum sit totius prædicationis *ὑποκείμενον*, ac proinde ipse τὸ ρητὸν non seruatum plurimum habeat momenti. Sed quid hîc rursus de te sensuros reliquos synceros Augustanæ Confessionis socios arbitraris, aut quantopere te irrisuros pontificios censes qui ab alia D. Lutheri interpretatione deciscatis, vt qui hanc alteram enūciationem, *Hoc est sanguis meus*, non interpretatur, *Hoc vinum*, sed *in, sub, vel cum hoc vino. est sanguis meus?* Quamuis enim alicubi ad Synecdochen conetur hanc interpretationem reuocare, nunquam tamen fieri poterit, vt qui *Hoc per in, sub vel cum hoc* interpretatur, τὸ ρητὸν videri possit retinere. Quid enim? an qui vinum dicit esse sanguinem, idē verbo dicit *in, vel sub, vel cum vino esse sanguinem?* Sed argutum est certè quod his ver-

bis prætexis. Non (inquis, fo. 22.) ideo Synecdo-
 chen dixit D. Lutherus, quod alicuius verbi signifi-
 catio mutetur in aliã, sed quod modus sacramētatis,
 quem copula sine iactura proprii significati suffert,
 quandam Synecdochicam significationem habeat,
 ut neutrum in vsu Cœna sit solum, sed ut unum cũ
 altero unitū est, ita utrunque cōplexim intelligen-
 dum sit, & adsit, & percipiatur. Obsecro verò,
 quid hoc rei est? sicine oportuit in rebus sa-
 cris ludere? In summa, Synecdoche statuitur
 quum pars pro toto accipitur. Vinum est hu-
 ius sacramentalis materiæ pars vna, sanguis
 Domini pars altera. Vis pronomine demon-
 strante vinum significari, quod nos concedi-
 mus, & quidem vinum minimè vulgare, sed
 sacramentale. Hactenus τὸ πρῶτον retinetur. Si ni-
 hil præterea vis illa particula significari, &
 copulam de ipsa essentia subiecti propriè, &
 secundum rationem prædicati dici, cui per-
 suaaseris hoc ipsum vinum esse sanguinem es-
 sentialem? quod tamen nisi ita sit, quis tibi
 concesserit propriè quidem seruari τὸ πρῶτον, id
 est copulam accipi σαρκτικῶς, & tamen impro-
 priè de ipso vino dici, quum copula necessa-
 riò sit syncategorema, ac proinde secundum
 attributionis modum explicanda? Necessè est
 igitur si improprius prædicationis modus ex
 tua sententia statuatur, id est si vinum istud
 dicatur esse sanguis, non quòd ipsamet sit
 sanguis, sed quia in, sub, vel cum eo existat san-
 guis, veram synecdochen abs te in subiecto
 constitui. Deinde ponamus Christum dixisse,
 quod vos intelligi vultis, nempe, *Hoc vinum*

in, sub vel cum sanguine meo sacramentaliter un-
tum, est sanguis meus: sic efficietur τὸ πρῶτον in ipso
 enunciationis complexo non seruari. Num
 enim sanguis de utroque verè prædicari po-
 test? Falsa igitur erit realis prædicatio quod ad
 alteram partem subiecti nempe vinum atti-
 net: alterius verò partis id est sanguinis siue
 rei significatæ respectu, identica fuerit enun-
 tiatio, & quidem ineptissima. Quid enim ine-
 ptius dici possit, quàm Hic sanguis meus est
 sanguis meus? Inde verò tu videris quomodo
 extricare te possis, nisi vel ad Transubstantia-
 tionis, vel ad individui vagi cōmētū refugias.

Iam autem accedentes ad vtriusque enun-
 tiationis prædicata, videamus ecquid magis
 appositè dicas quàm in subiectis. *Hæc verba,*
inquis, fo. 12. Corpus meū quod pro vobis traditur,
expressissimè declarant ipsissimum essenziale corpus
Christi. Quis verò nostrum ynquam istud ne-
 gavit? quis duos Christos docuit? quis duo
 corpora Christo affinxit? quis cœnam Domi-
 ni docuit esse alterius alicuius quàm illius vni-
 ci Christi corporis pro nobis mactati, & san-
 guinis pro nobis effusi *χορτασίου*? Et tamen ne
 nihil hic quoque aduersum nos dixisse vide-
 reris, testaris his verbis, omne figuratum, Tro-
 picum, phantasticum aut nescio quod aliud
 non verum corpus respui. Quasi verò qui pa-
 nem dicit non esse quidem ipsum illud Chri-
 sti corpus, sed tamen ex Dei ordinatione cer-
 tum esse sacramentum, & nunquã fallax illius
 veri, vnici, & pro nobis mactati corporis, spi-
 ritualiter magis ac magis nostris mentibus per
 fidem

fidem ad eternam vitam inde hauriendam cō-
 municandi, tropicum aut phantasticum, aut
 aliud vllum Christo corpus affingat. Quando
 igitur tandem, illis centies millies refutatis
 calumniis finem imponetis? *Eadem est, inquis,*
alterius predicati ratio in his verbis, sanguis meus
qui pro vobis effunditur, ad remissionem peccatorū,
ut tropicus sanguis esse non possit, quod, inquis, nō-
nulli stolidi vsque adeo non sentiunt, ut ad omnem
vim diuini verbi occalluerint. Sed Beza non est ve-
ritus epistola quinta ad quendam Alamannum, pro-
dere, quod diuini verbi sensu tactus, vehementiam
eius sustinere non valuerit. At tu, Hofmanne, uti-
 nam veritatis sensu tam verè & efficaciter tā-
 garis, quàm temerè de Bezæ conscientia iudi-
 cas. Et quorsum, quæso, hâc meam epistolam
 citari oportuit, quum quæstione præsertim 57,
 in eo ipso quem oppugnas libello, plenissimè
 & planissimè istud exposuerim, nec aliter vn-
 quam aut scripserim aut docuerim? Apage igi-
 tur ista somnia, & videte vos potius, ne tropi-
 cum, id est, in inanissimum spectrum transmu-
 tatum sanguinem in Cœna Domini statuatis,
 qui inuisibilem illum nescio quem cum pon-
 tificiis comminiscimini, cuiusmodi certè pro
 nobis non est effusus. Sed quid facietis Lu-
 cæ & Paulo, qui Poculi vocem exprimunt,
 nec illud dicunt esse sanguinem, sed No-
 uum fœdus in sanguine, siue per sanguinem?
Non attinet, inquis, disputare, num poculum per
tropum dicatur nouum testamentum. Sanè ita est:
 & ita vestræ hyperbolæ patefiunt, quum nos
 tropistas non minus ridiculè quàm inuidiosè

vocitatis. Quid si verò contenderem vinum
 tropicum à vobis in Cœna Domini constitui,
 tropi Metonymici apud Lucam & Paulum, in
 poculi vocem illatione? Fortiter reclamares,
 & meritò quidem. Atqui hoc ipsum facis, quò
 corpus tropicum à nobis constitui dicis in
 prædicato, quando panem ipsum dicimus non
 esse propriè sed figuratè corpus. Sed quid fiet
 isti prædicato, *Novum testamentum in sanguine
 meo? quum, inquit, sanguis novi testamenti vocite-
 tur, dirigitur oratio ad excludendum veteris testa-
 menti figuras & umbras.* Hocine verò est ad
 quæsitum respondere, an potius statum quæ-
 stionis permutare? Conuenit inter nos de ve-
 ro illo sanguine Christi, quo nouum testamen-
 tum sancitum fuit, & cuius vera *κατὰ φύσιν*, adhi-
 bito vini signo, nobis in Cœna Domini ad vi-
 tam æternam præbetur. Conuenit etiam in-
 ter nos hunc verum sanguinem agni, cuius
 effusione, & spirituali per fidem applicatione
 peccata mundi tolluntur, fuisse sanguine pe-
 cundum veteribus adumbratum. Conuenit de-
 nique omnes illas figuras & umbras (licet mi-
 nimè inanes) exhibitione veri sanguinis aboli-
 tas, in quorùm locum successerunt noui fœde-
 ris sacramenta, quæ & ipse negare non ausis
 esse rerum, quæ non videntur sed intelliguntur,
 siue præsentium in terris, siue absentium in cœ-
 lis, (nunc enim de præsentia vel absentia illo-
 rùm non quæro) signa, symbola, tesseras, figuras,
αἰνίγματα, sicut à patribus omnibus nominatur.
 De his inquã, inter nos conuenit. Sed de hoc,
 de hoc, inquam, quæritur, de hoc nunc disce-
 ptatur:

ptatur: sitne τὸ πρῶτον in hac enuntiatione seruā-
 dum: Hoc poculum est nouum testamentum in san-
 guine meo: ac nō potius, & in subiecto sit meto-
 nymia (tropus ille vobis tā inuisus) continētis
 pro eo quod cōtinetur: (id quod tu cōcedis) &
 rursum in prædicato, altera metonymiæ spe-
 cies, significatæ rei pro signo: ac proinde in co-
 pula, quā ex attributionis metonymicæ modo
 interpretari sit necesse: vt tota hæc enuntiatio
 sit metonymica. Hoc si agnoscis, cur sic obscu-
 re mussitas? nēpe quod tuū illud τὸ πρῶτον hic te
 deserat, & ad metonymiā quātumuis refugiē-
 tem adigat. Tam autem hæc sunt certē insti-
 tutionis verba apud Lucam & Paulum quā
 apud Matthæum & Marcum eodem loquen-
 tes spiritu. Quod si quando verum fateri vo-
 les, agnosces, vt spero, neutrobi τὸ πρῶτον nisi me-
 ra pertinacia seruari posse: & quum neque de
 signis, neque de rebus significatis, neque de ve-
 ra Christi per fidem *κοινωνία* in legitimo sacra-
 mentorum vſu ſancienda inter nos contro-
 uertatur, meras esse chimæras quæ à vobis tū
 ad tuendum τὸ πρῶτον, tum ad ea commenta, quæ
 inde necessariò consequuntur, asserenda pro-
 feruntur.

Nunc verò tandem age accedamus ad ver-
 bum Est, quod in huiusmodi, siue secundi si-
 ue tertij, (vt in scholis loquuntur) adiacentis
 enuntiationibus, Copulæ nomine notatur.
 Hic igitur vt in amplissimo campo exultas:
 sed facile mihi fuerit, spero, in gyrum rationis
 te cogere. Illud in primis ferre non potes quod
 in copula quæram & inueniam attributionis

modum, ideóque tropum in ipsa copula constitutam. At ego quero quem tandem usum esse velis huius copulæ siue cum vno & altero, siue cum tertio adiacente coherentis. Fateris enim esse *συγκριτικόν*. Ergo prout cohæret prædicatum & subiectum fatearis necesse est esse necessariò explicandam, quamobrem etiã ab Aristotele inter partes essentielles enuntiationum non recensetur. Differat certè ratione siue re ipsum *E S S E* ab essendi modo: ipsum tamen esse ex essendi modo necessariò cognoscitur, manente semper illo generali huius copulæ usu, vt ad prædicati & subiecti coherentiam designandam applicetur. Nec enim subiectum aliter Est aut Non est (si vera est enuntiatio) quàm ferat prædicati vel cum ipso *σύνδεσσι* in affirmando, aut *διαίρεσι* in negando. Et fateor quidem ego ex terminorũ etiam per se consideratorum vel propria vel figurata notatione diiudicari attributionis modum, id est quo sensu connecti aut disiungi enuntiationis termini dicantur. Sed interim manet illud fixum, copulæ explicationem ab ea ratione & *χρίσει* pendere qua prædicatum de subiecto dicitur: quæ si propria est, tũ copula propriè, si figurata, figuratè sit accipienda. Magnum igitur abs te duplex erratum hinc committitur: vnum, quum extra illam *χρίσιν* requiris aliquam peculiarem copulæ notationem, haud secus quàm in subiecto & prædicato, id est, quum *τὸ συγκριτικόν* inter vocabula *κρίσεις* numeras: alterum, quum in propria siue subiecti siue prædicati significatione subsistis,

vt inde totius complexi sententiam interpre-
 teris: quum è contrario propria enunciatio à
 figurata eo discernatur ac distinguatur, q̄ vel
 subiectum prædicato, vel prædicatū subiecto
 applicari verè, proprio prædicationis modo
 non possit. Istud ergo tuum *originaliter, & solam*
copulam sustinere tropum non posse, frustra in me
 torquètur. Ipsum enim Copulæ nomen ostē-
 dit & vnde originem habeat, & quò tendat.
 ipsius siue propria siue figurata declaratio.
 Sed vsū esse me dicis exclusiua particula *Dū-*
taxat pag. mearum quæstionū 146. Fateor, &
 quod dixi adhuc tueor. Aliud enim est hæc ver-
 ba, *Corpus meū quod pro vobis traditur, & Sanguis*
meus qui pro vobis effunditur, consyderare distin-
 ctè & per se, (quo sensu nec vllus est in iis tro-
 pus, nec vllum tropum ipsa participant) quàm
 illa coniunctim, & quatenus de panis & vini
 subiecto dicuntur, estimare: quam attributio-
 nem ostendens sola copula, id est quatenus &
 qua ratione prædicatum subiecto attribuatur,
 proptercà meritò dicitur illud vnum esse quo
 propriè tropus designatur. Hoc verò locū nō
 habet in iis enunciationibus, in quarum præ-
 dicato propria significatio seruari nulla ratio-
 ne potest. Vt quum dicitur Christus esse vitis:
 Herodes esse vulpes: nulla ratione potest
 prædicatum de Christo, nec de Herode vul-
 pes propria significatione dici. Itaque tropus
 est metaphoræ in illis prædicatis. At in illis
 enunciationibus de quibus nunc agimus, cor-
 pus illud verum de illo vero pane, ac sanguis
 ille verus de illo vero vino, seruata quoque il-
 lorum propria significatione dici possunt, ac

verè à Christo dicuntur. Sed propriè dictum corpus dici propriè dictus panis, & propriè dictus sanguis propriè dictum vinum, non nisi figuratè, nempe sacramentali metonymia, potest, quem tropum quis tandem in istis non videt commodissimè in vtriusque termini vinculo & copula considerari? Panem autem illū esse sacramentaliter corpus, & panem hunc esse sacramentum corporis, verbis quidem diuersa, re verò vnum & idem sunt. Nulla igitur in his repugnantia, nullum à *διωκτων*, proprium esse corpus quod de subiecto propriè itidem accepto, non tamen propriè sed figuratè prædicetur. En quæso, qua de re in ista syllabarum aucupia nos ipsos irretimus & aduersariorum Scholis ludos præbemus? Sit sanè tropus prædicato & copulæ communis, aut è copula in prædicatum, aut ex prædicato in copulam redundet, aut totum sit in prædicato, turbarine Ecclesiam tricus istis oportuit? Si tibi concederem corpus Christi realiter quidem & sua essentia præsens in terris in, sub, vel cum pane adesse, à quibusuis accedentibus ore ipso comedendum, sed tamen tropicè attribui pani, quoniã si proprietatem prædicationis vrgeas, panis id esse non potest quod in, vel sub, vel cum pane sit: essemus certè coniunctissimi fraterculi, & si vobis illum substantialem præsentia modum Beza, quem vos vnum inter cæteros arripitis, concederet, cum in cælum eueheretis, quem quantum in vobis est ad ima tartara detruditis. Res igitur ipsa patefacit, vnde istæ controuersia oriuntur, à quibus foueantur, & quorsum tendant, quic-

quid pretextatur. Videt hoc Dominus & requirit. Præsentiam certè istam ne posito quidē vestro illo τὸ πῖπτος. i. Christum simul suæ humanitatis essentia nunc in terris adesse, & simul in cælis & terris vnquam extitisse aut extare aut extitutum, (quod ne ad salutem quidem nostram faceret) id est falsam esse Verbi Dei incarnationem, ascensionem, & quam speramus reuersionem, nunquam euincetis. Hoc illud est Hofmāne, de quo in Ecclesia Dei quæri posse miserimum est: quæri tamen, quando ita vultis, necesse est.

Transco ad aliud terrificum tuū argumentum, *Metonymia*, inquis, fol. 17. *est tropus λέξις. Beza verò cum suis eam in attributionis genere, quod non dictionis sed modi sermonis est, collocauit.* Est sanè tropus λέξις, & eum ego in copula, quæ & ipsa est λέξις quamuis οὐ κατὰ γορευδὴν colloco. Quod igitur hac in re peccatum? Sed hoc refero ad attributionis modum, nempe quoniam copulæ hic est finis & scopus proprius, vt ἕως prædicari & subiecti vel propriæ vel figuratæ, id est δραστικῶν totius enunciationis ostendat. Hoc si negas, nega solem meridie ortum esse. Si *Regnum*, inquis, dicam esse *sceptrum*, erit *metonymia in voce sceptri*. Sin dicā, *sceptrum esse regnum*, non amplius est *metonymia*, sed *metonymiæ explicatio*. Quid hoc, obsecro, rei est? vtramuis intelligas, certè præuaricaris: & vix quicquam τὸ πῖπτος conuincendo accommodatius dici potuit. Nam illa velis nolis, reciprocatio istī prorsus respondet, Panis est corpus Christi, & corpus Christi

est panis. In illa igitur fateris esse metonymiã in prædicato. Sed hoc Beza non vult. Quid tũ? Agnoscit tamen Hofmannus metonymiam in prædicato: erga se ipso iudice τὸ πῖττον quod tueretur oppugnat. Si vincatur Beza, sternit seipsum Hoffmannus. Quid si reciprocata enunciatione Corpus Christi dicamus esse panem? erit nempe Metonymiẽ explicatio, teste Hofmanno. Sed quis Hofmanno credet aliter siue alio prædicationis modo regnũ de sceptro, quàm sceptrum de regno dici? At lõgẽ callidior Sophista fuit ille qui (aduersante plurimis locis D. Luthero) negauit has duas enunciationes æquipollere, *Hoc (id est hic panis) est corpus meum, & panis est corpus meum.* Sunt igitur istæ pueriles & futiles nugæ, quibus plenius tractandis hoc vnum assequeremur, vt grauissimam hanc controuersiam indignè admodum inter nos tractari cõmunibus aduersariis meritò videremur. Sed negas illas enunciationes posse inter se vt similes conferri, immò etiam illas inuertis. *Nam, inquis, si Christus Metonymicè dixisset Corpus meum est hęc panis, altera hæc enunciatio Hoc (id est hic panis) est corpus meum, esset, inquis, illius Metonymiæ explicatio. Sed neutrum istorum probari potest.* Mihi quidem certè Hofmanno, nihil istorum probaueris, quæ talia sint vt nulla refutatione indigere mihi quidem videri possint. *Sit ergo Tropica, inquis, hæc quoque declaratoria, Altera opus erit regulari, qua ipsa propriè exponatur.* Concedo. *Et quæ hæc erit, inquis? Non enim congruit quod dicitur Panem esse signum seu figuram corporis Christi.*

sti. Cur nam id verò? Primum, ais, hoc ipsum eget
 pleniore explicatone : Deinde quia sic predicato
 infertur tropus apertius, quod tamen non sentit Be-
 za. Quod si EST interpreteris SIGNIFI-
 CAT, Metaphoram non Metonymiam explica-
 bis. Metaphora autem minus habet quàm quod
 verbis Christi continetur. Has igitur rationes ex-
 pendamus. Omnem figuratam orationem, fa-
 teor propria quapiam explicandam. Dico verò
 hanc esse propriã, *Hic panis est signũ, seu figura,*
typus, symbolum Corporis illius mei pro vobis ma-
ctati (quod de vino quoque intelligi volo) &
 omnibus qui norunt pactiones Diuinas, nun-
 quã fallaces, ab humanis distinguere, satis su-
 p̄erque satisfacere. Huius responsionis meæ
 fundamentum habeo in Dei verbo, qui hanc
 enunciationem *Circumcisio est fœdus meum in*
corpore vestro Genes. 15. 13. plurimis locis est per
 istam interpretatus, *Hoc est signum fœderis mei.*
 Quisnam autem est melior aut certior suorum
 mysteriorum interpret, quàm idem ille Domi-
 ni Spiritus? Et ne quispiam ex vestrarum par-
 tium graculis, hîc nobis illud absurdum & fal-
 sum, nec vnquam ab ipsis rectè intellectũ dif-
 crimen veterum & nouorum sacramentorum
 reponat, videamus, an non sufficientem & ido-
 neam nobis in hac eadem Circumcisione pro-
 priæ sacramentorum tropicorum declara-
 tionis formam Apostolus ipse tradat quum
 Ro. 4. 11. Circumcisionem vocat *συνέτιον ἢ σπερματι-*
δα ἢ δι' ἡγουμένους ἢ μίσθους ἐν τῇ ἀπολευσίᾳ. Harũ certè
 vocũ illa quidem (id est *συνέτιον*) est veluti signis
 omnibus cõmune genus, *σπερματις* verò Iustitiæ

ex fide, discrimen notat tum inter signa, quæ vel pascendis tantum oculis, vel reficandæ duntaxat rerum aliquarum memoriæ causa usurpantur: tum inter humanas de rebus ad hanc vitam spectantibus pactiones, & fœdus vitæ æternæ, inter Deum & nos initum, & sacris istis tum ritibus tum sigillis appositis sancitum: & simul statuuntur, sacramenta tum vetera tum noua toti Ecclesiæ cõmunia, re esse paria: quod ad præcipuum illorum finem & scopum attinet. Additur denique particula *ἐν τῇ ἀποβυσσίᾳ*, vt discrimen inter hæc & illa statuatur. Quid igitur hinc amplius requiris? & quosnam, quæso, vos præbetis, quum in vocabulis signi, figuræ, symbolorum, tesserarum, typorum, sacramentorum non acquiescitis, quibus tamen vetus Ecclesia tota orthodoxa acquieuit? Exagitas locum Augustini, vnum ex plurimis eiusdem & aliorum veterum ac recentiorum scriptis, quorum repetitione nolui hanc responsionem amplificare. Sed in summa, quid ais? *Patres illis signi & figuræ, typi, symboli vocibus minimè voluisse unionem sacramentalem constituere.* Et hoc certè verum est, quòd adicienda sit generi (cuiusmodi est Signi vox) differentia, quæ sacramentalia signa à ceteris distinguat. Neque id verò vel illi præterierunt, vel nos aduersus vestros de inanibus signis clamores omittimus. Sed hoc firmum te ipso iudice, permanet, Panem esse signum Corporis Domini. Ergo improprie corpus ipsum esse dicitur, quum signum & res significata, non ratione tantum, sed re & substantia ipsa prorsus differant. Dicitur, inquam, improprie.

priè. Quid est autem τὸ ῥητόν nisi id quod dicitur? Et quum ex proprie acceptis vocibus necessariò nascatur sententia propriè intelligenda, (idcirco enim usurpantur τὰ ἐν τῇ φωνῇ ut sint ἢ ἐν ψυχῇ παθημάτων σημεῖα) illud quoq; efficitur econtrario, impropriū prædicationis modum esse oportere, & impropriè enūciatā sententiā, acceptis impropriè vocabulis conceptā. Quid igitur tibi, quæso, nūc in mentē venit, ut τὸ ῥητόν, id est proprietatem singularum vocum tuearis, & tamen adeò impropriū esse prædicationis modum sentias, ut ad nullam prorsus regularem formam possit reuocari? Iā verò quòd rursus inculcas, *si panis dicatur esse corporis signum, tropum in prædicato oportere statui*: quod læpissimè respondi, iterum vicissim inculco, nempe tropi designationem commodius (meo quidem iudicio) in copula, quàm in subiecto vel prædicato considerari, quia verus sit copulæ finis subiectum & attributum cōnectere in affirmatione, disungere in negatione, ideòque attributionis modum vel propriè vel figuratè intelligendum ostendere: ut in his de quibus nunc quærimus enunciationibus, verum quidem corpus de vero pane dici, sacramentali tamen metonymica attributione intelligatur. Denique quod metaphorā esse vis, non metonymiam, si EST per SIGNIFICAT explicetur, Grammaticis siue Rhetoribus diiudicandū relinquo. Mihi quidē vno eodēq; tropo *Esse* videtur accipi pro *Significare*, & aliquid dici id ipsum esse cuius dūtaxat signum est. Illud autem, quod mox sub-

icis, cuiusmodi tandem est? Fessus enim Patres censuisse nos in re sacramentaria per visibile moneri de inuisibili, mox addis. fol. 20, a. *Non propterea panis dicitur corpus Christi quia signum est corporis Christi, sed quia Christus testamentaria institutione dixit, Hoc est corpus meum, ideo visibile visibilis indicium præbebit.* Atqui adhuc credideram subordinatis mediis minimè tolli primariam causam, nisi fortasse vis falso dici nos pane nutrirî, quoniam Deus panem in hunc usum cõdidit. Est igitur profectò causa efficiens sacramentum Christi autoritas, ipsius verbo declarata: sed an inde cõsequitur in illa enunciatione panem idcirco non dici corpus, quòd ex Christi pacto sit ipsius corporis sacramentum siue signum minimè fallax? Deinde si visibilis panis præbet visibilis corporis indicium, duo nobis hic ostende: vnum, quinam cum patribus consentias, qui summo consensu docent aliud in sacramentis videri, aliud intelligi: alterum, quibus tandem oculis corpus illud in, vel sub, vel cum pane realiter & sua substantia præsens, vt vos docetis, cernere & intueri possitis. Nam alioqui corpus quidem Christi in sese verè visibile & palpabile esse agnoscimus, quòd tamen in mysteriis inuisibile dicitur, quatenus re ipsa quidem situm in cœlis visibile & quale in sese est, hic nobis inuisibiliter (intellectui videlicet nostro) agnoscendum, confitendum, & fide spiritualiter communicandum, verissimè & efficacissimè præbetur. Quæ tu postea profers de Theophylacto, Damasceno, Euthymio,

mio, quos dicis auersatos fuisse signi seu figuræ nomen vide ne perperam torseris. Primum enim aliud est *auerſari voces illas* quasi fallas aut prophanas (quibus passim vſi sunt patres, tum vt sacramenta à rebus communibus discernent, tum vt inter signa & res significatas distinguerent) quàm in illis vocibus vt ambiguis, neque mysteria satis perspicuè explicatibus nõ prorsus acquiescere. Theophylactus certè in 14. Marci & Iohan. 6. non dixit panem qui in mysteriis manducatur nõ esse figuram, sed dixit *non esse TANTVM figuram, sed ipsam carnem*, quam particulam nescio an eadẽ fide omiseris qua est deleta in editione Romana Græca, quum in Basiliensi exemplari bonæ fidei legatur. Sed quum hac de re sit vobis satis supérque in orthodoxo consensu, quem tamẽ aduersum nos citare ausus es, responsum, nõ lo pluribus *κοκκῶζειν*. Vt igitur sacramenta tum ab iis signis, quæ meræ sunt imagines, discernere, (vt si de simulachro Cæsaris loquens dicam, Hoc est Cæsar) tum ab iis quæ rerum quidem significatarum exhibitionem & receptionem, sed humanarum, & ad huius dũtaxat vitæ vſum pertinentium includunt, distinguere, (veluti quum numus in venditione traditus arra vocatur, & quum annulo sponsæ dato tribuitur coniugij promissi nomen) Metonymiæ de qua nunc agitur adieci Sacramentalis Epithetum, vt sacris istis signis peculiare: cuius vim non semel, ac præsertim quæstione 48. & 21 his verbis explicavi. *Metonymiam Sacramentalem intellige, qua fit vt signum dicatur id*

esse cui exterius sensibus congruente analogia & ex Dei voluntate significando sic exhibetur ut simul intellectui fidei praebeatur res illa significata, verè ac reipsa spiritualiter recipienda & obsignanda. At istud tibi non satisfacit. Tropi enim mystici, inquis, fol. 23. non eximuntur à doctrina troporum Rhetorica, sed inde estimantur. Nec etiam Synecdoche vestra à Rhetorica Synecdoche quicquam differt: ut negare nequeatis tropum à vobis in subiecto, nèpe in vocula *Hoc* necessario constitui, qui tamen non definitis τὸ πῦρ οὖν ὑρ- gere. Sed quorsum illud? Nec enim adiuncta generi differentia mutat eius tropi genus, sed eius certam speciem constituit: nisi fortè putas eum qui hominem dicat esse animal rationis particeps, animal quoddam extra substantiæ categoriam statuere. Quid amplius? *Definitio vestra* (inquis) *Metonymia non congruit*. Excogita igitur quo alio tropo dicatur aliquid esse id ipsum cuius duntaxat signum est, aut quo significatæ rei nomen ipsi signo attribuitur. Ego in scholis hunc tropum didici Metonymiam vocari. Vos quidem ipsi imprudètes post Synecdochen in subiecto positam, Metonymicum inde prædicationis modum inuiti exstruitis, quum corpus Christi vultis in, vel sub, vel cum pane contineri, & ideo corporis, pane contenti nomen, pani, id est, continèti attribui, quæ certè est Metonymiæ species. Et tamen, si Deo placeat, τὸ πῦρ οὖν retineatis. Quid amplius? *Beza*, inquis, fo. 23. *prædicationem & obsignationem corporis magnificè concessam, postea inuecto Metonymia tropo eripit, & dissipat,*

dissipat, & imperitiores perpetuis præstigijs ludifi-
 catur. Grauis fanè accusatio, sed quo teste
 probata? ipsomet Beza, scilicet, qui in suis illis
 quæstionibus dicit, panem & vinum accipere re-
 rum significatarum nomina, quasi id ipsum essent
 quod significant. At tibi Deus condonet, quod
 hic tu mihi immerenti conuitium facis: & ita
 me benè Deus amet, vt ludificari neminem in
 re tam seria meo ipsius exitio volui. Ego in
 meis omnibus hac de re scriptis, rationè red-
 dens cur figurata potius quàm propria enun-
 tiatione Dominus sit vsus in illa suæ Ccenæ
 Institutionis parte præcipua, hæc eius rei causã
 attuli quæst. 85, 86, & 213. quòd licet propria & fi-
 gurata orationis eadè sit sententiã, tamen multò signi-
 ficantior & expressior, ac proinde etiam multò vsu-
 tior sit hæc figurata loquendi ratio, quàm si pro-
 priè loquendo dicerentur signa rem aliquam signi-
 ficare. Quum enim id ipsum esse dicuntur quod si-
 gnificant, animam spectantis à re visibili ad inuisi-
 bilem contemplandam & fide apprehendendam ve-
 hementius traducunt, qui est signorū vsus. Sed, in-
 quis, fo. 23. a alio loco nō dixisti panē esse, sed quasi
 esse corpus. Itaque non erit in Cœna præbitio Cor-
 poris, sed quasi præbitio. Ignosce mihi mi homo,
 petis principium. Nam stare nullo modo tua
 possit conclusio, nisi probaueris, nullam esse
 verã ipsius corporis Christi præbitionem nisi
 corpori nostro sumendum præbeat. At nos
 panē quidè & vinū corpori, res oculis viden-
 das, & corporis organis, licet nō vt res vulga-
 res, sed vt signa diuinitus instituta sumēdas da-
 ri ex sacris scriptis omnib⁹ didicimus. Christū

autē ipsum, quē in Cœlis nūc & nō alibi esse,
 & ad consummationem mundi vsque futurū
 ex Dei verbo plano ac perspicuo docemus: &
 cuius in corpus nostrum realis traiectio, (etiā
 si vobis & pontificiis concederetur) nihil ad
 vitam æternam & Spiritualem vitam faceret,
 menti præberi, fidei manu & ore spiritualiter
 prehendendū & efficacissimè applicandū cre-
 dimus. Hic nos hallucinari postquā oseris,
 tūc cōclusionib⁹ istiusmodi tuis assentiamur.
 Sin minus, satis intelligis cur tam futilibus ar-
 gumentis non possimus à nostra sentētia de-
 duci. Et ne istud Q V A S I diutius te offen-
 dat, scito me autoritate quoque Augustini
 adductum illud scripsisse, quem locū in meis
 illis quæstionibus non semel citavi, nempe ex
 quælt. in Leuit. 57. *Solent (inquit) res qua si-
 gnificant, eius rei quam significant nomine signifi-
 cari. Hinc dictum, Petra erat Christus. Non enim
 dixit, Petra significat Christum, sed T A N-
 Q V A M hoc esset, quod utique per Substan-
 tiam non erat, sed per significationem.* Et ne exci-
 pias illic agi de veteris fœderis typo, ipse Pau-
 li scopus ostendit, conferri, non quatenus im-
 paria, sed quatenus paria sunt, vtriusq; fœde-
 ris sacramēta. Et de his quidē tuis *περὸν*
 maledicentissimis hætenus dictum esto, qui-
 bus nihil minus effectum fuisse dico, quàm
 quod tu studuisti, τὸ πρὸν videlicet in institu-
 tionis verbis esse retinendum, & sacramenta-
 lem Metonymiam explodendam. Nunc tan-
 dem ad meorum quorundam argumento-
 rum refutationem abs te propositam accedo.

PRIMUM ARGUMENTVM

Beza tribus syllogismis constans.

1. Quod accepit, fregit, porrexit, accipi & comedi iussit Dominus, hoc ipsum dixit esse corpus suum.

Accipit autem panem illum, fregit, porrexit, testibus Euangelistis.

Ergo panem illum dixit esse suum corpus.

2. Disparata de se dici propriè nō possunt, Disparata sunt panis & corpus Domini, Ergo corpus Domini de pane dici propriè non potest.

3. Quod de aliquo propriè non dicitur, & tamen verè dicitur, figuratè dicitur.

Corpus Domini de pane non dicitur propriè, & tamen verè dicitur.

Ergo corpus Domini de pane dicitur figuratè.

Hofmannus.

fol. 26, a. Expectabam primo loco longe aliud & fortius argumentum, nimirum ex Dei verbo directè depromptum.

Beza.

Hoc non est soluere argumētum, sed ludificari. Primus syllogismus directè petitus est ex Dei verbo, id est ex connexionē præcedentium cum consequentibus. Hoc tu tricas antea vocasti, quum tamen vnum sit ex iis, quæ ad falsam alicuius loci interpretationem coarguendam requiruntur. Alij duo syllogismi pendent ex superioris fundamento, ac proinde à Dei verbo.

Hofmannus.

Non est quæstio an per demonstratiuum
Hoc panis intelligatur.

Beza.

Concedis ergo primum syllogismum, id est
æterorum fundamentum. Sed iterum ex te
quæro, solúmne panem demonstrari putes, an
etiam corpus? Illud si concedis, à teipso &
tuis penitus dissentis. Sin verò quod verbo
concedis, re negas: an non optimo iure in te
retorserim, quod tu immeritò mihi obiicis?
hoc nimirum esse indicium ludibundi animi,
in re tam ardua, & quidem sacra?

Hofmannus.

fol. 27, a. Ad quæstionem num tropus sit
in verbis Christi, Hoc est corpus meum, & nū
enunciatio sit figurata, nihil facit ista ex ver-
bis Institutionis contexta argumentatio, quū
diuersæ sint quæstiones *ἢ τὸ ῥητὸν* & de mo-
do prædicationis.

Beza.

Quasi verò quæstiones diuersæ tamen esse
connexæ non possint: & ita quidem ut vna
tanquam consequens ab antecedente penitus
pendeat. Quid autem magis connexum esse
possit ad aliquid actu constituendum, quàm
materia & forma? Materiam esse negare non
potes id quod dicit enuntiatio. Huius forma
si non est prædicationis modus ad cōstituen-
dam sermonis tanquam *ὄντος* vel *μὴ ὄντος*, &
ἀλλήδης aut *ἑυδοκίμου διάνοιαν*, doce nos idcirco
non loqui, ut intelligamur, siue propriè siue
figuratè loquamur.

Hof-

Hofmannus.

fol.27,a. Sciendum est quòd hæc ratio quæ est prædicationum, vana sit ad negandum τὸ πρῶτον in præmissis verbis Christi, quum impropria prædicatio non rarò τὸ πρῶτον verborum admittat.

Beza.

Satis id quidem pro imperio. Sed quis hoc tibi concedet?

Hofmannus.

fol.27,b. Argumentum tertium non valet à remotione regularis propositionis ad positionem figuratæ, non constante sufficientia enumerationis.

Beza.

Barbarè & obscurè loqueris, & ambiguū est istud Regulare, quod si ad modum prædicationis referas, comperiemus rei sacramentariæ vsitatiorē & expressiorē esse figuratum illum sermonem quàm proprium. Cæterum hoc te puto voluisse significare, nō consequi figuratè dici, quicquid propriè non dicitur, quoniam quædam dicantur impropriè quæ tamen figuratè non dicantur: id est quædam impropriè dicantur, cuius tamen orationis partes omnes propria significatione accipiuntur. Denique tria vis esse verarum enuntiationum genera, ac proinde excluso vno, alterum non poni, nisi tertium quoque tollatur. Cedò igitur, quodnam est istud tam diu celatum arcanum? Hactenus enim piaculum fuit τὸ πρῶτον vlla vel leuissima sermonis improprietate contaminare:

Hofmannus.

fo.27.b. Est tertium quoddam genus enunciationum in sacris literis, quod nihil minus est quam regulare, nec tropum quo mutetur propria significatio in vlla dictione admittit: quod singulare & inusitatum vocatur. Hoc probo hac propositione, quæ nec regularis est nec figurata, Deus est Homo. Hæc non est regularis, quia non conuenit ex quinque prædicabilibus: nec potest citra hæresin dici figurata seu Tropica. Pone enim tropum in subiecto, & negabitur Christus verus Deus. Finge in prædicato, & non erit verus Homo. Da in copula, & subiectum & prædicatum ea ratione inficies. Quum igitur nec regularis nec vsitata sit illa enunciatio, & vera tamen, necessarium tertium quoddam genus constituendum est, quod D. Philippus inusitatum appellauit.

Beza.

Immò stare hæc tua trimembris enunciationum partitio nullo modo potest: quod melius apparebit, audita istius inusitatae prædicationis definitione abs te tradita.

Hofmannus.

fol.34.b. Inusitata prædicatio est quæ disparata per mysticum, & nec regulari nec figurato conuenientem modum, vnita sacro sermone de se inuicem verè prædicat.

Beza.

Membra diuisionis oportet esse opposita eodemque modo accipi. Atqui regulare & inusitatum opponi eodem sensu non potest. Figuratum enim necessarium ad voces pertinet, itidem-

itidēque regulare, si vis illud opponi figurato. Itaque sic distinguēda fuerant enuntiationes: in proprias, quæ & regularet fuerint: & figuratas, quæ & irregulares fuerint, id est in eas quarum voces significationē suam naturam retinēt, vt quum dico, Homo est animal: & in figuratas, id est quæ verbis aliquo tropo in significationem diuersam à propria translatis concepta sit, vt si dicam, Homo est homini lupus. At tu inusitatam manifestè non in verbis, sed in re consideras. Sic enim eam appellas, in qua res sunt eiusmodi, vt secundū naturæ rationem vera esse non possit. Quid igitur hac diuisione ineptius? Nam secundum voces hac potius (vt modò dixi) vtendum fuit partitione, Omnis enuntiatio vel est propria vel figurata. Secundum res verò, Omnis enuntiatio est aut regularis & vsitata, id est quæ ad aliquem ex quinque prædicabilibus modum reducitur: vel irregularis & inusitata. Præterea, quomodo stabit hæc diuisio cum eo quod tam sæpe in hac disputatione inculcas, nempe & hanc enuntiationem *Deus est Homo*, & ista, *Hic panis est corpus meum*, & *Hoc vinum est sanguis meus*, esse proprias, quod singularium voces $\epsilon\sigma\tau\iota\ \tau\omicron\ \rho\omicron\tau\omicron\upsilon$ sint accipiendæ, & tamen impropiū esse istarum attributionū modū? Nā si hoc valet, nullis erit tertio isti tuo generi locus, sed subdiuisione opus fuerit, hoc videlicet modo, quū negare nō possis figuratas sub impropiis cōprehēdi. Omnis enuntiatio aut propria est aut impropra. Impropra verò vel est figurata vel inusitata: quas sic de-

finies, vt propria fit in qua quod ad voces attinet, propria significatio seruetur: & quæ quod ad rem ipsam attinet, ad aliquem ex quinque prædicabilibus modum referatur: Improperia vero vel ea cuius τὸ πρῶτον sit figuratum, quauis ad aliquem ex quinque prædicabilibus modum referatur: vel ea quæ τὸ πρῶτον seruat, ad nullum ex prædicabilibus modum reducat, sed sit extra ordinem naturæ vera, ideoque sit irregularis. Quod si hæc tria membra velis, sicut factum oportuit, simili modo de ipsis tantum vocibus accipi, non modò falsum erit improprium esse modum attributionis in qua tibi τὸ πρῶτον seruetur, sed etiam coincident membra duo cum tertio. Nam & propriæ & figuratæ multæ sunt enuntiationes tum vsitatæ, videlicet communi sermonis vsu approbatæ: & quædam contrà inusitatæ & antea inauditæ, quæ vel vt ἀκρῶτα & infeliciter excogitatæ reprehenduntur, vel vt dextrè excogitatæ laudantur. Vides igitur, Hofmâne, veram & perfectam esse diuisionem qua sum vsus τῶν πρῶτων differens, nempe, enuntiationem omnem quod ad voces ipsas ex quibus componuntur attinet, vel propriam vel impropriam, id est figuratam esse oportere: nec illius longè maximi & nunquã satis laudati Viri D. Philippi, cuius autoritate quam libet abutimini, hanc fuisse sententiã, vt hæc tria genera inter se tanquã ἀντιδιφρητικά opponeret: sed ipsum regulares, habito rerum ipsarum respectu, siue propriis, siue figuratis vocibus expressas, opposuisse irregularibus, quas inusitatas vocat, vt potest

pote quæ non nisi extra communes nature le-
 ges, veræ esse possint. Iam verò quod ad hanc
 propositionem abs te pro exemplo defum-
 ptam attinet, nempe *Deus est Homo*, propriã
 illam modis omnibus esse, id est & $\chi\tau\iota$ τὸ πρῶτον,
 & $\chi\tau\iota$ τὴν ἀνάγκην, defendit Thomas, orthodoxus
 & solidissimus in hoc argumento disputator,
 parte summæ 3, quæst. 16, art. 1. Tropicum ta-
 men esse τὸ πρῶτον vniuersum, & ad regularem
 modum reuocari posse, ostendit illa eruditif-
 sima Cõmonefactio Neapoli Nemetum an-
 no superiore edita. Ego de huius enunciatio-
 nis veritate nihil ambigens, quid de ipsius vel
 proprio vel figurato loquendi genere mihi vi-
 deatur, dicere hoc loco & tempore non con-
 stitui. Tantum dico, falsum esse quod ais, nem-
 pe quòd hæc enuntiatio, *Deus est Homo*, non
 possit citra hæresin esse Tropica. Quid enim
 obstat quo minus vera sit, & tamen figuratè
 enunciata? Imò, inquis, si tropus ponatur in subie-
 cto non erit verus *Deus*: si in predicato, non erit ve-
 rus *Homo*. Scilicet. Quid enim obstat quo mi-
 nus verus *Deus* sit, & dicatur, nomine tamen
Dei, quod propriè essentiam Diuinam abso-
 lutè significat, non sine aliqua tropi specie ad-
 hypostasim Filij accommodata: & cum aliqua
 etiam Synecdoches specie vsurpata pro Filio
Dei non distinctè in sua Diuina Essentia cõ-
 siderato, sed vt incarnato? itidèmq; quid
 prohibet *Hominis* appellationem, quæ pro-
 priè naturam humanam in concreto vniuer-
 saliter consideratam declarat, ad individuum
 illud, non absque tropi alicuius specie, redigi,

quod Filij persona hypostaticè assumpsit? Quid si etià dixerim Verbum & Hominem illum non esse disparata, quod ad subsistentiam attinet: quum homo ille nō in sese, sed in Verbo subsistat: & hac ratione prorsus regularem esse hanc enunciationem, individui videlicet de seipso, quamuis nullum tale *ὑποστατικόν* extet in rerum natura? Quid? an non tam propriè fit, ac proinde propriè quoque dici potest factum, quod extraordinario & *ὑπερφυσικῆ* diuina sua virtute vel semel facit aut fecit Deus, quàm quod ordinaria & vsitata ratione fieri videmus: quum vnus & idem Deus & naturaliter & *ὑπερφυσικῶς*, imò etiam *ἀνφυσικῶς* quicquid ipsi visum est operetur? Vt ad rē redeā, cuerso tuo illo inusitato enunciationum genere, vt tu quidem illud inuehere in illam enunciationum diuisionem voluisti: & stabilita mea *διχοταμία*, manet firmissimum meum dilemma, nempe quum disparata sint panis & corpus Christi, ac proinde propriè, id est propria seruata vocum significatione, panis verè esse vel dici corpus Christi non possit, & verum tamen esse oporteat quod Christus dixit, consequi panem figuratè dici corpus. Itaque nisi tibi gratificari vellem, minimè laborarem de iis quæ subiicis, vt quæ D. Philippus de solis illis inusitatis enūtiationibus de Filio Dei dixit, ad sacramentales quoque ostendas pertinere. Placet igitur in hanc quoque tuæ responsionis partem inquirere, sic tamen vt cætera quæ in Bremenses Theologos, virulenter profectò & maledicè, scribis, prætermittam.

mittam. Quorsum enim illos cuiusquam, nedum meo patrocínio existimauerim indigere? Agedum igitur, ponamus illud tertium genus inusitatarú de Filio Dei incarnato enútiationum, quorsum istud ad sacramentales de quibus agimus enunciationes?

Hofmannus.

fol. 28, a. Probabo has etiam esse inusitatas per sufficientem remotionem.

Beza.

Id est, te ipsum refelles, qui dixisti hoc enútiationis genus Singulare à veteribus dictum fuisse, quod D. Philippus inusitatum vocauit. Ego de vocabulis non temerè contenderim, & illud sanè vetus isti nouo prætulerim. Sed auctorem saltem illius veteris appellationis aliquem proferre te oportuit. Vt cunque verò sese res habeat, si Singulare istud est enútiationum genus, quoniam istud applicaris tum Hypostaticæ tum Sacramentali coniunctioni, quæ duæ res non specie sed toto genere differunt? Refertur enim hæc ad Relationis, illa ad Substantiæ Categoriã, si modò ad vllam Categoriã Deus reuocari potest. Sed audiamus tamen quomodo istud probes, id est, te ipsum coarguas.

Hofmannus.

Hæc enunciatio Hoc (id est hic panis) est corpus meum, non est regularis, siquidem disparata propriè de se dici non possunt, vt ait Beza, & nos ei adstipulamur.

Beza.

Ludis in Regularis appellationis homony-

mia, quæ modò ad τὸ πρῶτον, vt eadem sit regulariter & propriè dicta, modò ad διαφορὰν refertur, vt sensu regulare sit, quod tamen sit figuratè dictum. Itaque quum dixi disparata propriè de se prædicari non posses regularem prædicationem διαφορὰν non exclusi, id est quæ ad aliquem modum ex prædicabilibus referatur. Itaque propriè non dici, sed figuratè, & regularem tamen esse διαφορὰν inter se non pugnant. Quod si roges ad quem proprium attributionis modum illas figuratè conceptas enuntiationes censeam referendas, respondebo ad accidentales relatiuas: nõ quòd corpus sit accidens, sed quia hoc accidit pani, ex volùtate Filij Dei nobiscum ita paciscentis, vt panis ille alioqui pascendis corporibus in hac vita destinatus, fiat sacramentum corporis Christi, vsque adeò verè nostræ mèti significandum, & per fidem spiritualiter ad vitam æternam in nobis obsignandum, vt propterea figurata loquutione significantissima panis ille dicatur esse res ipsa cuius est sacramentum. Quorsum autem istud ad tuum illud inusitatum, saluo manente τὸ πρῶτον, quòd ego sublata vocum propria significatione tolli asseuero? En quomodo mihi assentiaris, nempe vt rectum cum obliquo consentit. Quid amplius?

Hofmannus.

Deinde hæc enunciatio non est Tropica, quia τὸ πρῶτον seruat in singulis partibus, quòd tropico generi nequaquam competit.

Beza.

Beza.

Petis principium. Iam enim quod aduersus copulæ Metonymicum tropum dixisti, aliquoties refutavi, & tu ipse fateris aliquid tropi inesse in copula, fol. 64, a.

Hofmannus.

Secundo, Tropica non est, quia non potest reduci ad regularem & magis propriam, id quod in figuratis nunquam non succedit.

Beza.

Imò ipsa figurata est regularis, si *διδασκαλίας* spectes. Et ad propriam quoque tum verbis tum ipsa sententia reduci, antea prolatis ex ipso Dei verbo exemplis probavi,

Hofmannus.

Accedit D. Philippi authoritas.

Beza.

Quum tute agnoscas maximum illum virum quem hodie ingrati discipuli tanquam pilam versatis, ad nostram quam vocas Metonymiam accessisse fol. 36, a. quo pudore, quæso, conaris illum, arrepto illo inusitato enuntiationis modo non ex Theologicis, sed ex Logicis illius scriptis, in partes tuas pertrahere? Denique quum sit illud maximum inter hypostaticam vnitionem, & sacramentalem signorum & rerum significatarum coniunctionem discrimen, quòd illa vera sit *χρησὶς ἰσότητος*, ista verò tota *χρησὶς*, nihil in ipsa signorū essentia, sed duntaxat in vsu, neque illorum sed nostri duntaxat respectu, immutans: quid vobis in mentem venit, vt rerum toto genere diuersarum enuntiationes ad eundem prædi-

cationis modum referatis? Quòd verò à scopo aberrans vt me cum D. Philippi veris discipulis committas, adiciis enuntiationes illas, Deus est homo, Verbum caro factum est, mihi non videri veras per Communicationē ἰδιωματικόν, quum nec Dei vt Hominis nomen sit ἰδιωματος σηματικόν, verè dicis: sed ità vt agnoscam meipsum ἀρίστος vsurpasse ἰσθας nomen, quum neque in Dei nomine ἰσθια absolutè, sed persona Verbi significetur, neque Homo vel Caro vniuersaliter sumatur, sed pro indiuiduo, & quidem non in sese, sed in asistente Verbo subsistente. Denique scito me in hoc toto mysterio à D. Philippo beatissimè & nunquam apud verè pios interituræ memoriæ viro, id est ab ipsa veritate, ne tantillū quidem disidere, etiam si eandem per omnia neque explicationem neque methodum adhibeam.

SECUNDVM ARGVMENTVM
Bezae.

In omni propria & regulari attributione vel Genus, vel Differentia, vel Proprium vel Accidens dicitur de Specie vel de Indiuiduo.

At Corpus Christi neque genus, neque differentia, neque proprium, neque accidens neque species est, panis respectu.

De pane igitur dici nullo proprio modo potest. Dicitur tamen, & quidem verè, quum à Christo dicatur: Ergo figuratè.

Hofmannus.

fol. 39, b. Assentimur hanc orationem, panis

nis est corpus Christi, non esse Regularem
nec propriam.

Beza.

Tollis ergo τὸ πᾶν. Quid enim est aliud
oratio impropria, quàm cuius partes omnes,
vel cuius partium aliqua, significationem
mutat?

Hofmannus.

fol.39.b. Non valet etiam consequentia,
quum in enumeratione specierum omittatur
tertia necessariò addenda, nempe Inusitata, &
assumatur illa, quæ definitioni non possit
applicari.

Beza.

Inusitatam tuam refutaui: figuratam au-
tem, & quidem Metonymicam satis superque
à me probatam arbitror.

Hofmannus.

Nullò tropo efficies vt corpus Christi sit
idem quod panis, vel genus, vel differentia,
vel proprium, vel accidens panis, vel species
eius, vt indiuidui. Itaque ista propositio non
potest reduci ad aliquem modum regulariū.

Beza.

Quis verò ita insanit, vt velit irregulares
enunciationes ad regulares, vel figuratas ad
propriam, per ipsum tropum reuocare? Sed
tropicas ad propriam simul atque regulares,
interpretatione tropi reduci antea affirmari,
& ex ipso Dei verbo ostendi. Postremò, siue
ad voces per se consideratas, siue ad comple-
xum illarum, id est ad prædicationis modum,
siue ad rem ipsam & δεικτικὸν istud epitheton

inufitatarum propositionum sacramentalium referas: vide quàm verè & quàm prudenter istud facias, quum ex verbo Dei & communi loquendi vsu, in iis etiam pactis vel iudiciis quæ inter homines exercentur, figuratus iste sermo multò vsitatior, & εὐφρατιώτερος meritò habeatur? qua de re pluribus suo loco differemus.

TERTIVM ARGVMENTVM
tum Beza.

Si de hoc pane propriè & regulariter dicitur corpus Christi, quæ conueniunt corpori, conueniunt pani & contra.

Atqui nasci ex virgine, esurire, mori, pro nobis crucifigi, resurgere &c. conuenit corpori Christi, paniverò minimè. Et cōtrà, feri, meti, tritulari, pinsi, coqui, conueniunt quidem pani, corpori autem nullo modo.

Ergo regulari & vsitato (siue proprio) modo, panis dici non potest esse Christi corpus.

Hofmannus.

fol. 4, a. & b. Regularis forma prædicationis nūquam fuit à nostratibus Christi verbis adstricta, vt vanum fuerit hac in re doctissimi hominis studium.

Beza.

Siue docti siue doctissimi appellationem, tibi, deinceps ob doctissimi scilicet Bezae oppugnationem clarissimo futuro Doctore, totam relinquo. Si seriò sic loqueris, falleris: qui tamen aliis cautum studes, ne à me fallantur:

Sin

Sin εἰρωνικός, tu quidem εἶπας esto, ne ridendo quidem doctus verum dicere. Tu vis in summa propriam esse loquutionem, id est τὸ πρῶτον in his de quibus agimus enuntiationibus feruari, sed improprium esse attributionis modum, id est, vt vos nunc tandem loquimini, inusitatum. Ego ἀνίσταμαι hæc esse iam aliquoties dixi, & nūc rursus inculco: quoniam certissimum illud sit, proprium dici totum, cuius omnes partes propriè intelligantur: & e contrario impropriè dici totum, cuius vel vnica particula impropriè accipiatur, etiamsi quod figuratè & verè dicitur, sit δὲ ἰσχυρὰ proprium & regulare. Sed audi aliquid amplius. Si scripta D. Lutheri sine exceptione admittis pro fidei regula, ecce tibi illius verba in lib. de captiuit. Babylonica. *Crede firmiter non modò corpus Christi esse in pane sed panem esse corpus Christi*, quod ego quidem non video quomodo siue cum tuo illo improprio attributionis modo, siue cum tribus illis quæ mundum nunc totum, vobis auctoribus, versant monosyllabis, In, Cum, vel Sub conueniat.

Hofmannus.

Alicubi, fateor, nostrates admittunt consequēs Bezae, rectè videlicet dici panem pro nobis crucifixum, corpus Christi pinxi, coqui, sed interpretatione addita, sicut & Calviniani quod in Patribus tales loquutiones repariantur, sensum illis suum aptant, & ita tales phrasas tolerant.

Beza.

Ego verò nusquam memini apud ullos alios

quàm vestrates quosdã tam absurdas & blasphemias loquutiones legere. Quorsum enim pani applicetur crucifixio, quum nondum crucifixum esset corpus, quum panis diceretur corpus? & quorsum istud pinsi & coqui de pane Cœnæ Domini, quum antea fuerit pinctus & coctus quàm fieret corporis Christi sacramentum? En igitur quò vos adigat falsa illa sacramentalis coniunctionis definitio. Deinde, quæso, cur illam vestratium interpretationem retices? nempe quia si tales formulæ loquendi essent admittendæ, necessariò ea ipsa Metonymia reciprocata essent explicandæ, quam vos tam pertinaciter repudiatis: qua videlicet rei significatæ tribuitur, quod est signi, vt quæstione 82. in illo meo scripto exposui. Sic dicitur corpus Christi creari, cadere in terram, consumi, videri, tangi, palpari, in os intrare, comedi, quæ voces admittuntur, non *χρὶ τοῦ πιντοῦ*, (quod vos absurdissimè sentitis) sed vt figuratæ & sacramentales, & efficacitati Diuinæ promissionis significandæ accommodatissimæ. Quorsum autem ista ad illas vestratium phrasas? Quæro igitur à te, an hoc in illis approbes.

Hofmannus.

Imò ad quid conducit ita loqui, aut quæ necessitas vt locutionibus talibus vrgendis disputandi materia augeatur?

Beza.

Rectè & ingenuè facis quod à vestratibus hac in re dissentias. Nec tamen officio veri in Ecclesia Doctõris ita hic fungeris, vti decuit.

Nec

Nec enim ista duntaxat reprehendenda fuerunt vt inutilia, & præbentia rixandi materiã, sed vt falsa, impia, blasphema. Quid autem hîc facias Vbiquitariis, qui à momento incarnationis apertè & summa impudentia contèdunt corpus Christi omnibus rebus etiam substantialiter reipsa inesse? Verba illorû antesignani hac de re paulò ante apposui. Quinam verò & quibus distinctionibus corpus quod substantialiter inest tritico dum seritur, metitur, sub pistrino versatur, & pani dũ pinfitur & coquitur, ab istis perpeffionibus, quantumuis Omnimajestaticû liberaris? Sed audi aliquid amplius. Quid si tibi vestrates illi D. Lutheri expressas ac disertas voces obiecerint. Sic enim ille totidem verbis in Confessione Maiore. *Quod pani fit, id ipsum VERE & PROPRIE corpori Christi tribuitur propter sacramentalem coniunctionem.* Ergo, inquires, non ipsi Corpori in sese, sed sacramentalis coniunctionis respectu. At non igitur propriè, sed figuratè & 147° anno. Itaque Tropicus & Calvinianus euadet ipse D. Lutherus. Quid amplius? Laudat idem Nicolaum Papã vt verè Christianum, qui Berengarium coegerit confiteri verum Christi corpus, non tantum sacramento, sed sensualiter dentibus sumentium atteri. An hoc autem minus quidpiam est, quàm pistrini mola in formam redigi, pinfi in mastra, & coqui in clibano? Sed ista scilicet apud vos leuicula sunt, aut etiam Christiane fidei apices. Soli Calviniani ne audiendi quidem sunt, sed Iudæis & Mahume-

tanis ipsis execrabiliores. Videt & audit hæc Dominus, Hofmanne, & suo tempore nisi carueritis, requiret. Sed veniamus ad rem. Negas an concedis articuli mei fundamentum?

Hofmannus. fol. 42.

Nego. Nam hæc regula, Quicquid est prædicatum prædicati, est etiam prædicatum subiecti, non caret omni exceptione. Primum igitur hîc valere debet ille Canon, Mutato genere prædicationis in præmissis, non emergit consequentia. Quod igitur de regularibus prædicationibus dicitur, non est accommodandum ad inusitatas prædicationes.

Beza.

At ego supra ostendi inane esse istud recenter à vobis extructum latibulum inusitarum prædicationum, quas etiam si tibi concederem, dico vniuersum Christianismum à te subuerti, nisi illa ipsa Regula posita, Prædicati prædicatum necessario tribuitur subiecto. Sumamus enim hanc ipsam merè inusitam quod ad rem ipsam attinet, enunciationem, & cui nulla est in cota rerum vniuersitate similis, Deus (nempe Verbi persona) est Homo, personaliter videlicet, saluis nimirum & propriis manētibus singulis naturis & earum proprietatibus. Si appellationem hominis ad solam hominis partium integralium substantiam exclusis earum tum attributis tum etiam accidentibus, & naturaliter insitis & aduentitiis, restrinxeris, quomodo verum erit Filium Dei nobis similem esse factum, fratrem nostrum esse, Emanuelem & Seruatorem nostrum esse?

esse? Quia igitur Filius Dei est factus homo, ideo illi tribuitur in carne, Conceptio, Natiuitas in tempore, Circumscriptio, localitas, animalis vita, mortalitas denique verè & personaliter, aduersus Nestorium. Hæc autem omnia sunt illius prædicati (Hominis videlicet) prædicata, quæ Filio Dei personaliter ex prædicationis necessitate tribuuntur: quamuis, quod ad perduratiorem attinet, essentialia quidem attributa perpetua in ipso permaneant, sine quibus homo non esset homo: alia verò non modò penitus aduentitia vt mortalitas, & infirmitates omnes per peccatum inuectæ, & ad tempus à Filio Dei assumptæ, sed etiam animalem vitam consequentes, post resurrectionem in eo deserunt, qui venit vt nos in meliorem etiam vitam nempe spiritualem adduceret. Imò nisi nobis de contrario priuilegio, exemptione videlicet ab omni peccato, constaret tum ex scopo & fine aduentus ipsius, tum ex Dei verbo expresso: qua ratione valet in nobis hæc Conclusio, Homines sumus, ergo peccatores (quò tamen peccatum sit naturæ hominis *συγγενικὸς* & quidem aduentitium) eadem prorsus in Filij Dei persona valeret.

Et vicissim, nisi huic ho mini tribuas, personalis vnitionis habita ratione, tum ipsam *Θεότητα*, tum eius attributa (hic enim cessant accidentia, immò attributa nostri tantùm respectu ab ipsa Dei essentia distinguuntur) neque *ἐναρτώσεως* mysterium constabit, neque ipsius perpersionum vis vlla satisfactoria, ne-

que effectus vllus aut verbi aut sacramentorū
 extiterit. En Hofmanne, quousque vos ve-
 strum illud τὸ πῖπτόν abducit. Vt autem planius
 etiam omnes agnoscant quid ex illa huius
 Regulæ certissimæ necessitate denegata con-
 sequatur, expendamus etiam quousque te ista
 inficiatio prouehat. Descensus & ascensus sunt
 merè οὐρανὸν κόττα χωρεῖσθαι, & (si localem circun-
 scriptionem adiungas) corporeis rebus siue
 crassioribus siue subtilioribus propria. Tri-
 buitur tamen Spiritui sancto à Deo ipso Io-
 hannem compellante, quum inquit, *Super
 quem videris Spiritum sanctum descendentem.* Ve-
 rum est ergo, in hac enuntiatione mystica &
 symbolica (quales sunt, quas subinufitatarum
 specie comprehendis) népe, *Columba erat Spi-
 ritus sanctus, vel Spiritus Sanctus erat columba.*
 prædicata prædicati & quidem merè οὐρανὸν
 κόττα subiecto attribui.

Hofmannus.

Finis est diuersus inter istud de Columba
 & Cœnæ institutionem. Non columba visibi-
 lis ordinata erat vt Spiritus sanctus natura In-
 uisibilis videretur columbæ specie, iuxta ora-
 culum, quod à mittente Deo Iohannes audi-
 uerat. Panis autem Cœnæ ordinatus est vt
 cum ipso datur, accipiatur & comedatur cor-
 pus Christi.

Beza.

Si in ista tua liberet inquirere, ostenderem
 Hofmanne, re in fine præcipuo istius histo-
 riæ prorsus hallucinari. Nec enim propriè vt
 videretur inuisibilis Spiritus sanctus, sed vt
 agno-

agnosceretur Christus, & quis vel qualis esset, exhibita fuit hæc columba Iohanni Baptistæ. Sed quid istud ad rem? Descensus qui est prædicatû prædicati, nempe Columbæ, tribuitur subiecto siue rei per eâ significatæ, nempe Spiritui sancto. Stat ergo firma hæc Regula, nempe prædicatum quoque prædicati attribui subiecto, neque sacramentales quas inusitatas vocas enunciationes excipi. Itaque si valere istud non vis in enunciationibus de Cœna Domini, iam statues exceptiones exceptionum, & quis erit tandem istarum tergiversationum finis? pudet enim me refutare quæ tu postea subiicis.

Hofmannus.

fol. 43, b. & 44. Extra præscriptum verbi Dei non sunt plura congerenda. Non dicit Scriptura quòd panis pro nobis sit crucifixus, vel crucifigatur, vel quòd ad hoc sit ordinatus in Cœna. Nec corpus Christi ad ferendum, merendum &c.

Beza.

Hinc igitur concludis, prædicata corporis & sanguinis non esse tribuenda pani & vino, sed duntaxat esum & potum, quoniam hæc sola in institutione Cœnæ traduntur. Atqui saltem fractionē te adiiicere oportuit ex Pauli verbis. Verum, quocunque te veritas, eadem est parium ratio. Et quod adiiicis de hodiernis Manichæis id est Flaccianis, quos tibi religio est nominare, hac ut ais regula abutentibus, ut peccatum concludant esse Hominis formam: ubi ad modum & formam redegeris

eorum argumentum, tunc inter nos dispiciemus, utri sint magis ridiculi, an qui tam imperitè argumentantur, an qui patiuntur sibi istis nugis illudi. Quod etiam negas reciprocatiori locum esse sine distinctione in illa enuntiatione, *Deus est Homo*, quoniã ubi ad abstracta ventum est similitudo claudicet, vide ne tu prorsus ἀνύπαρτος loquaris. Nam quòd non liceat dicere, *Deitas est Humanitas*, verissimum est: & utinam hoc ex te saltem Ubiquitarij discerent, quos tu tantopere offendere vereris. Sed quid hoc ad rem? Sunt enim Concreta & Abstracta vsque adeò ratione & significandi modo dissimilia, ut quàm orthodoxum est dicere Deum, id est Verbum esse hominem, & hominem illum esse Deum, seu Verbum in quo subsistit: tam sit falsum, impium, blasphemum, dicere Deitatem esse humanitatem, aut contrà. Quid mirum est igitur de dissimilibus non esse similiter loquendum? Deinde an oblitus es me hìc non agere de terminorum simplici reciprocatore, sed prædicatorum prædicati mutua attributione, quam tu negas, ego, τὸ πῦρ ἔσθ' ὕδωρ servato, necessariò sequi ostendo? Immo quod tu de hac enuntiatione abstractis vocibus concepta profers, manifestè contra te facit. Cur enim neque Humanitatis prædicata de Deitate, neque Deitatis de humanitate dici possunt: quod manifestam Ubiquitariorum blasphemiam arguit? Nempe quia falsa est vel Deitatis de humanitate, vel humanitatis de Deitate prædicatio. Ergo si vera hæc esset enuntiatio, & illa esset vera:
vnde

vnde efficitur, quia veræ sunt istæ, *Deus est Homo, & Homo est Deus*, verè quoque Homi-
nis de Deo, & Dei de homine prædicata dici,
ea quidem ratione, qua Deus est Homo, &
Homo Deus, personali videlicet vnione. Ita-
que firmissima quoque est qua vtor, consecu-
tio, vt qua ratione vera est hæc enunciatio,
*Hic panis est corpus meum, & Meum corpus est
hic panis*, (ratione videlicet sacramentali) verè
quoque panis prædicata corpori, & corporis
prædicata pani attribuuntur, salua manente
vtrinque Christiana fide, & sacramentorum
veritate atque vtilitate. Et rursus qua ratione
enunciations illæ falsæ sunt, nempe τὸ πρῶτον
seruato: neutra inter se prædicata vel panis
corpori, vel corporis pani attribui salua veri-
tate possunt.

Hofmannus. fol. 42.

Imò ne in regularibus quidem enunciatio-
nibus, illa regula caret omni exceptione, si
accuratè examinetur. Quum enim in regula-
ribus sæpe prædicatum sit communius subie-
cto, plura de prædicato dici poterunt quàm
subiecto congruant.

Beza.

Sapienter Aristoteles vt cætera omnia, nõ
simpliciter, sed, addita cautione, regulam illã
sic concepit, Οἱ τὰν ἕτερον καὶ ἕτερου κατηγορεῖται ὡς
καὶ ἰσοκειμένῳ, ὅσα κτῆ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται,
ποσῶντα ἢ κτῆ ἰσοκειμένῳ ῥηθῆσεται. Itaque non
debuiſti communius definire, quòd plura ei
attribuantur quàm subiecto: sed quòd de plu-
ribus dicatur quàm subiectum. Neque confi-
f. iiij.

deratur in applicatione huius Regulæ, siue prædicatum cõmunius subiecto, sed an quod attribuitur prædicato, id est prædicatum prædicati ei attribuatur, quatenus ipsum enunciationis prædicatum dicitur de subiecto, Sic, exempli gratia, In hac enuntiatione *Homo est animal*, etiam si animal cõmunius est nomẽ quàm Homo, tamen quicquid de animali dicitur ea ratione qua dicitur de Hominis subiecto, conueniet etiam Homini, nempe vt sit substantia corporea, animata, sentiens: nam hac ipsa ratione dicitur Animal de Homine vt de subiecto. At si spectes aliud aliquod prædicatum de Animali, quod de ipso quidẽ dicatur, non tamen quatenus Homini attribuitur, tum nullus est locus huic regulæ, non quòd patiatur exceptionem, sed quòd de iisdem prædicati prædicatis agat, quæ sunt *ὡς καὶ τὸ ἀνοητὸν*. Sic, exempli gratia, hoc argumentum falsum est, neque ad hanc regulam pertinet, *Animal est genus, Homo est animal, Ergo Homo est genus*. Nam in propositione Genus dicitur de Animali, non vt Animal dicitur de Hominis subiecto in Assumptione, nempe vt primum *ῥόνηα*, sed vt secundum *ῥόνηα*. Itaque est *ἰσορροπία* in Animalis voce. Eadem ratione falso sic concluderis, *Animal diuiditur in rationale vel irrationale, nempe vt secundum ῥόνηα. Homo est animal, nempe vt primum ῥόνηα: Ergo Homo diuiditur in rationale vel irrationale. vel, Animal est neutrius generis & trisyllabum, Homo est animal, ergo est neutrius generis & trium syllabarum*. Nam in propositione accipitur animal

mal pro vocabulo, in assumptione pro re significata. Vnde etiam consequitur, quum agat Regula de prædicati prædicatis, quæ ipsi attribuuntur *ὅς καὶ ἐκ κοινῆς* proinde intelligenda de attributis vniuersaliter, vt si dicam, *Homo est animal. Animal est sensus particeps. Ergo Homo est sensus particeps.* Nam hoc animalis attributum vniuersaliter de omni animali dicitur: ac proinde de omni homine. Item de attributis singulariter, vt in hoc argumento de quo nunc agimus, quod est expository & proprium, quia propositiones sunt singulares, & sic rectè instruitur in prima figura. *Hic panis est Christi corpus. Corpus Christi fuit passum. Ergo hic panis est passus,* quo argumento ducimini ad incommodum. Sed sic etiam syllogismo *ἄλλοτε* arguimini in secunda figura, *Corpus Christi fuit passum. Hic panis non est passus. Ergo hic panis non est corpus Christi.* Et quod dico de hoc passionis prædicato corporis Christi merè accidentali, de cæteris quoque similibus intelligendum esse constat, ac multò magis de ipsis corporis proprietatibus essentialibus. At si particulariter dicatur prædicatum prædicati, tunc non dicetur *ὅς καὶ ἐκ κοινῆς*, ideòque falsa fuerit ratiocinatio, quia constabit ex maiori propositione particulari in prima figura: vt si dicas, *Aliquod animal est quadrupes: Omnis Homo est Animal: Ergo omnis homo est quadrupes.* Itaque concludo Regulam illam benè explicatam, & prout sonant Aristotelis verba, benè intellectam, necessariò veram esse, vt pote quæ sit syl-

logismorum affirmantium primæ figuræ, à quibus cæteri omnes pendent, primum fundamentum. Syllogismi verò sunt inutiles nisi semper & sine vlla exceptione concludant: vt nisi hæc regula rectè intellecta, sicut rectè tradita est, semper vera sit, omnem ratiocinationem corruere oporteat. Et hoc quidem, tibi, Hofmanne, schola nostra philosophica respondet, quandoquidem nos in hæc logica diuerticula pertraxisti.

*Q V A R T V M A R G V -
mentum Beza.*

Si naturalis est enunciatio, aut idem dicitur de semetipso, aut non idem sed diuersum. At neutrum verum est: Ergo naturalis illa esse non potest. Quid ad istud respondes?

Hofmannus.

fol. 45. b. Concedo, quatenus enunciatio hæc sacramentalis negatur esse naturalis. Quod autem idcirco negatur esse naturalis, vt prædicatio euadat figurata, id improbo, & ad superiores rationes te remitto.

Beza.

At ego te, omissis etiam superioribus tuarum vix *φανομένων* rationum refutationibus, dico te ludere in Naturalis epitheto, quod potuisti & debuisti quò accusatoris partes agas, intelligere à me usurpari pro enuntiatione *κατὰ τὸ ῥητὸν*, id est vt verba propria & naturali sua significatione sonant, accipienda. Hoc, inquam,

quam, non potuisti nec debuisti ignorare, quia huius argumenti conclusio his verbis concepta est, post absolutam dilemmatis explanationem, *Restat ergo ut neutro modo naturalis siue propria esse possit illa enuntiatio.* At tu naturalem vocas cuius veritas à naturali & ordinaria vi & ordine naturæ pendeat: quod neminem vnquam de Sacramētis sensisse arbitror. Itaque quum naturale siue proprium opposuerim figurato, si naturalem esse hanc enuntiationem mecum negas, qua Hic panis dicitur esse Christi corpus, reum habeo confitentem. Sin minus, Sophistam agis. Disceptatur enim inter nos, sitne seruandum τὸ ῥητὸν in illa enuntiatione an non: id est, sitne propriè an figuratè concepta: non autem an quod per illam est intelligendum sit extraordinarium, & à sola virtute *ὑποφυσικῆ* pendeat eius ordinationis effectus. Itaque statum permutas, quum eo de quo quæritur derelicto, de eo respondes, de quo nullus vobis controuersiam mouit. Subiicio mox probationes dilemmatis, ac primum quidem duabus rationibus demonstro idem in hac enuntiatione de semetipso non dici. Quid tu ad ista respondes?

Hofmannus.

fol. 45, b. D. Lutherus identicas alicubi vocauit sacramentales enuntiationes, non tamè vsitato scholastico more quem eruditi sequuntur, sed suo quodam more, & *κν. τυχηρικῶς*, ratione vnionis qua duo vel etiam plura siue diuersa, siue distincta, copulantur, & vnum esse dicuntur, siue ea sit personalis, siue Sacramen-

talis sit, siue vsitata, siue inusitata, siue essentialis, causalis, vel accidentalis. Sed negata in hoc argumento prædicatio identica, non est ea species quam D. Lutherus asserit.

Beza.

De D. Lutheri *καταχρησται* ego ne *ὑπὸ* quidem. Tibi igitur & tuis (quibus tamen tantopere placet apud vulgus *αὐτὸς ἴσθα*) istud impu-
tetur, qui proditis quod sepultum semel oportuit. Etenim si libet istas catachreses in disputationes sacras inuehere, quid saluum supererit? Vix enim ego ac ne vix quidem video quæ non futura sit identica enunciatio, si istud obtineat, quum in omni enunciatione prædicatum copulari, & quasi vnum fieri cum subiecto oporteat de quo dicitur. Imò, si verum est quod antea ex D. Luthero de Capt. Babylo-
nic. citavi, nempe *credendum esse firmiter non modo corpus Christi esse in pane, sed panem esse corpus Christi*, quoniam non fuerint *συνώνυμα* panis & corpus, ac proinde verè & vsitato modo identica ista enuntiatio, *Hic panis est corpus meum*? quod tamen ipsi Pontificij vt prorsus *ἀδύνατον* vsque adeò negant, & meritò quidem, vt propterea transsubstantiationem, quasi necessitate huc eos adigente inuexerint. Tu igitur ista sanè *ἐν ἑμεῖς*, prius D. Lutherum excusans quàm mihi in mentē venisset ipsum accusare, cuius ego, etsi hominis, & humana in his controuersis non pauca passi, tamen vt verè excellentis Diuini organi, memoriam & verbis & re veneror. Sed vt hæc omittam, hoc saltem ex his tuis verbis colligo, tibi hinc im-
prudenti

prudenti excidisse quod res est, ita videlicet
tuis verbis dispositis, ut vel aliud esse inusita-
tas enuntiationes quam sacramentales, vel du-
plices esse sacramentales, vsitatas nempe alias,
& alias inusitatas oporteat, quod superiora o-
mnia tua de inusitatis evertit. Cæterum
identicam hanc enuntiationem statui nõ pos-
se, primum ex hoc duplici connexo principio
demonstrari, quod videlicet enuntiationis
identicæ terminos oporteat esse *συνονόμους*, id
autem statui de his non possit, nisi prius vel
panis fiat idem quod corpus, vel corpus quod
panis. Quid hinc verò reprehendis?

Hofmannus.

Hoc reprehendo, quod falso existimas hanc
enuntiationem fore identicam si vel panis in
corpus, vel corpus in panem mutaretur, id est
hoc facto posse hanc orationem utriusque, pa-
nis nimirum & corporis, appellationem reci-
pere: quum tamen aqua in vinum conuersa,
non possit dici Aquam esse Vinum, quum
aqua desierit, & tantum sit vinum.

Beza.

Imò necessaria est prorsus mea conclusio,
quia manentibus disparatis synonymia tolli-
tur, quæ tamen ad identicam enuntiationem
absolute statuendam imprimis requiritur.
Quod autem illa mutatione facta negas tamē
futurū ut identica sic euadat enuntiatio, quo-
niam ex duobus alterutrum prorsus tollere-
tur, nempe vel panis vel corpus: in eo ponis
quidem verum, sed falsum colligis. Nam
tunc quoque dici posset Hoc est corpus meū,

at non eo quo prius sensu. Nam antea pronomen *Hoc* demonstrauerit tunc existentem panem, ideoque non fuerit identica enuntiatio: mutatione verò facta, demonstratit panem non vt adhuc existentem, sed vt qui panis antea fuisset, & hac demum ratione identica foret demonstratio, vt si de aqua in vinum mutata loquens architriclinus ille dixisset, hæc aqua est vinum: sicut dicitur Exod. 5, 16, Aaronis virga deuorasse virgas magorum, quum tamen Aaronis quidem virga non amplius esset virga, sed verè mutata in verum serpentem: pro virgis autem magorum Satã serpentes veros supposuisset, nisi malimus magos vltos fuisse præstigiis: quod loquendi genus non ignoras tum vobis tum nobis à transsubstantiatoribus obiici.

Hofmannus.

Sed quorsum hæc ad nos?

Beza.

Si nihil hoc ad vos attinet, aduersum vos dictum non esto: & quorsum communium aduersariorum partes agis? Sed hoc ausim ego dicere, τὸ πρὸν longius etiam à Consubstantiatione quàm à Transsubstantiatione distare. De altera verò identice propositionis à me allata, siue ad vos pertineat, siue minus, quid ais?

Hofmannus.

fol. 47. Quod ais ex mutua identici enunciati reciprocatione consequi tam verè dici posse corpus Christi esse panem coctum, quàm verè diceretur panem esse traditum pro nobis, falsa consecutione abs te dicitur. Nam dari non

ri non potest identica prædicatio per non synonyma: panis autè coctus, & corpus pro nobis traditū, suis diuersis notis discernūtur.

Beza.

Quasi verò dixerim posse esse identicum hoc enunciatum saluis manentibus disparatis, ac non potius identicam esse non posse affirmem. Primū, quia oporteret vel panem in corpus, vel corpus in panem mutari, ac proinde dici vel panem, non qui adhuc esset panis, sed qui antea fuisset panis, esse cœpisse corpus: vel contrà: quod fuit meum prius argumentum. Deinde, quoniam, posita terminorum mutatione, statuenda esset reciprocatio prædicatorum prædicati, quæ tamen absurdissima esset & falsissima. Veram autem esse perpetuò hanc regulam, quòd prædicatum prædicati, quatenus prædicatum dicitur *ὅς κείν* *ἰσχυρισμός* (quod tu ipse grauiter errans errorem appellas) de subiecto quoque dicatur, & quidem in Identico enunciato reciprocè, antea demonstraui.

Hofmannus.

Præterea tu ipse hoc refutas postea, vbi rectè negas diuersi de diuerso prædicationem esse enunciatum identicum.

Beza.

Quid ergo? an hic aliud dico, quum identicum esse hoc enunciatum nego, ab hoc ipso absurdo argumentans, quoniam videlicet inde consequeretur diuersa prorsus prædicata de eodem dici & quidem *ἄλλοτε ἐξ ἑαυτοῦ*? Num verò in alterius partis dilemmatis remotione,

quòd videlicet in hoc enuntiato *Hoc est corpus meum* diuersum à subiecto nihil naturaliter (siue propriè, siue seruato τὸ πρῶτον) dicatur, reprehendendum putas?

Hofmannus.

Affentior corpus de pane non dici naturaliter, seu propriè, quòd hæc attributio neque sit causalis, id est, neque efficientis causæ, neque finis: neque accidentalis.

Beza.

Ergo tollis τὸ πρῶτον, quòd tu vis stabilire. Nihil enim impropiè neque irregulariter dicitur, quòd & verè & seruata propria vocum totius enuntiatorum significatione dicatur.

Hofmannus.

fol. 48. Sed si neque est causalis, neque accidentalis prædicatio, vt tu fateris, falsa est Metaphora & Metaphorica interpretatio in vero prædicandi modo sacramentali.

Beza.

An oblitus es quòd tu ipse ex meo libro exscripsisti, nempe me hoc non dicere simpliciter, sed *Si naturale est illud enuntiatum, Hoc est corpus meum*. i. si seruetur τὸ πρῶτον, siue si partes illius enuntiatorum, ita vt cōiēditis, nempe subiectum, prædicatum, & copula, propria sua significatione intelligantur? Itaque nihil in me potuit ineptius dici, quàm quòd tu ex meis verbis videri vis colligi, quasi simpliciter illud enuntiatum dixerim, neque essentialiter, neque causaliter, neque accidentaliter intelligi. Age tamen, audiam quid dicas.

Hofmannus.

Hofmannus.

Si corpus pani non est finis, quomodo panis signum erit ad significandum corpus?

Beza.

Dic potius, Si corpus habet rationē finis ad panē, quomodo regulariter siue $\chi\tau\iota$ τὸ πρῶτον panis dicetur esse corpus: quum id ad quod refertur aliquid, non possit regulariter siue propriè dici esse id ad quod refertur, quum ista sint duo numero. Sic, inquam, dicito, & dixeris quod dixi, non quod à me dictum somnasti: & ne quid hic à me affingi obiicias, hæc mea verba sunt, *Si corpus vt diuersum aliquid*
REGVLARITER de pane diceretur.
 Num quid amplius?

Hofmannus.

Si corpus pani non est accidens, quomodo constabit hæc interpretatio, Corpus dici pro figura Corporis? Gestio doceri conciliationem harum repugnantium.

Beza.

At tu ipse tibi monstra fabricas. Dixi accidentalem esse non posse attributionem, si $\chi\tau\iota$ seruetur, quia corpus nec sit accidens, nec etiam si accidens esset, accidere possit corpori. Atego si figuratè accipiatur hoc enuntiatum, vt accipiendum esse aduersum vos contendo (id est si copula accipiēda est de sacramentali existendi modo, qui metonymicè per verbum EST dicitur) non dixi accidentalem non esse enuntiationem. Nam reuera accidentalis erit in Categoria relationis: non quòd corpus sit accidens, aut accidat pa-

ni, sed quia huic pani, ex institutione Domini, accidit, ut ex communi pane fiat veri corporis verum sacramentum, siue fiat sacramentaliter Christi corpus. Hoc ego dixi, quod si tandem didiceris, erit de quo merito geltias. Hinc autem illud etiam disce, vanissimum esse quod tandem concludis, nempe Quam prædicatio sacramentalis ad nullam regularium congruat explicatione Tropica, eam falsò tropicam venditari. Falsissimum enim est & antecedens illud, & istud consequens.

QVINTVM ARGVMENTVM
tum Bezae.

Si panis ille esset propriè corpus Christi, esset quoque vnitus Filio Dei, ex quo tria ista absurdissima & falsissima consequerentur. Vnum, eandem esse sacramentalem & hypostaticam vnionem.

Alterum, Christum in hoc sacramento consistere tribus naturis hypostaticè vnitis.

Tertiū, euehi panem & vinum in conditionem infinitè meliorem, quam ipsammet Ecclesiam Dei. Sic enim panis fieret propriè ipsummet Christi corpus. At Ecclesia nõ nisi figuratè seu mysticè Christi corpus est, nec fidelis vllus sit ipsemet Christus, sed duntaxat Christi particeps.

Hofmannus.

Hæc spicula nos non feriunt. Nego antecedens & consequens. Et simul iudico Bezam hac collectione execrâdis errorib' implicari.

Beza.

Beza.

At ego mihi videor vestri dogmatis arcem inuasisse. Inficiatio verò non est argumenti solutio.

Hofmannus.

Beza explicauit propriè dicta de formæ prædicandi regulari & naturali.

Beza.

Dixi propriam esse prædicationem enun-
tiati cuius partes omnes propria significatio-
ne intelliguntur, quo sensu potest etiam na-
turalis & regularis dici illa prædicatio quæ op-
ponitur figuratæ. Sin verò Naturale & Re-
gulare vocas, ipsarum rerum de quibus agitur
respectu, id quod naturæ vi & consuetudo
vsu sit verum, tu mihi affingis, quod nun-
quam ne per somnium quidem cogitavi.

Hofmannus.

Finge nunc propriam, regularem, & natu-
ralem prædicationem in verbis sacre Cœnæ
(quod tamen à nostra confessione abest
quàm longissimè) qua consequentiâ conse-
quetur panem hypostaticè vniri filio Dei, nisi
hypostaticæ vnionis modum regularem &
naturalem feceris?

Beza.

Immò mi homo, vagaris extra oleas. Nec
enim instituta est disputatio de modo seu ra-
tione qua fiat hypostatica vnio, quæ quod ad
illâ in nobis hominibus constituendam atti-
net, naturalis est ac regularis, quoniam Deus

sic naturam humanam ordinavit : in Christi
 verò persona , quis nesciat eam eminere
 supra omnem etiam Angelorum caput , &
 opus Dei omnium maximè admirabile ? De
 hac re , inquam , minimè hîc inter nos qua-
 ritur , sed de hoc enuntiato Hic panis est
 corpus meum : sitne propria significatione o-
 mnibus suis partibus conceptum , ac proinde ,
 propria prædicatione , an figurata dicatur pa-
 nis id ipsum esse cuius est duntaxat sacramen-
 tum . An verò huius attributionis veritas , non
 tantùm posita sit in significatione symbolica ,
 (quæ certè non est naturæ sed pacti , in huma-
 nis etiam negotiis regularis & vsitati) sed im-
 primis in rei significatæ , Christi videlicet
 ipsius, *κοινωνία* , quæ verè est ingens ac spirituale
 arcanum : id totum planè ad propositam que-
 stionem non pertinet , eo excepto quod vos
 absurdissimè concludere consueuistis vnà cū
 pontificiis : nempe Christum ipsum non pos-
 se nobis verè communicari , nisi listatur etiam
 in terris ipsius corpus , in , vel sub , vel cum , pa-
 ne , & corpori sumendum , dentibusque sen-
 sualiter quoque atterendum inferatur : quod
 quoties emollire conabimini , toties quæretis
 inter extrema medium , quod nusquam inue-
 nietis . Desine igitur , mi homo , cohorrescere
 Bezae verba audiens , quæ nunquam cogitavit ,
 dixit , aut scripsit , sed discite in disputando di-
 spicere , qua de re agatur , & quid de quo & in
 quem dicas . Nemo , inquis , fol. 50. b. ausus est
 regularibus speciebus cōformare vnionis hy-
 postaticæ rationem . Rectè id quidem . Neque
 ita

ita insanimus, ut hoc ausimus vel cogitare. At ex vestro tam præfractè defenso τῷ ἰησοῦ, & reali ipsius substantiæ corporeæ præsentia & orali manducatione, quàm falsa, absurda, fundamentis nostræ fidei ac spei ex diametro repugnantia, concludantur, si non ex pontificia transsubstantiatione, si non ex ubiquitatorum insania, quibus videri non vultis assentiri, saltem, quæso, ex principiis ipsis Christianæ Religionis, tandem, positus præiudiciis, ex nobis κατηχουμένων discite: & eos docete, quorum autoritate ac potentia tam diu nimium multi abutuntur. Quoniam autem video te iudicare de eo quod non percepisti, id est, vnde hæc mea cōclusio nascatur, quòd videlicet, posita propria illius enunciati prædicatione, siue seruato τῷ ἰησοῦ, consequitur hypostaticè vniri corpus pani, ostendam tibi planius, quod ex argumentorum meorum serie te vltro cogniturum credideram. Sic igitur egomet mecum, quum illa scriberem, ut ex argumentorum serie apparet. Si propriè panis est corpus, ac proinde ipsissimum essentialiale Christi corpus, ut verba ipsa sonant: primùm oportet aut identicam esse enuntiationem, id est vnum & idem dici de semetipso, aut diuersum, regulari aliqua prædicatione ex quinque prædicabilibus. Neutrum autem verum esse argumento quarto demonstravi, & tu ipse falsus es D. Lutherum quum hanc enuntiationem vocaret identicam, suo quodam more sic esse loquutū: quem si ignorauimus, utpote nouum & inusitatum, veniā

faltem in eo meremur, aut veniam potius petere ipsius nomine ab Ecclesia debuistis. Illa verò sublata identica prædicatione, superesse mihi visæ sunt duæ species vnitionis, quæ colorem aliquem inducere *τὸ πρῶτον* viderentur, nempe hypostatica & sacramentalis. De hypostatica excludenda hoc argumento egi. De sacramentali verò disserui argumento septimo: & sextum idcirco interposui, quòd mihi quidem videatur septimum vehementer fulcire. In hac distributione tam gestio intelligere quid tu desyderes, quàm tu paulò ante meorum quæ commentabaris repugnãtium conciliationem.

Hofmannus.

Beza non potest in illo dicto ponere essentialem prædicationem naturalem. Urget enim vnionem quæ Christum confluit ex tribus naturis, quum essentialis naturalis vnã naturam constituat, id est Eutychianam, quæ non vnionem sed vnitatem producat.

Beza.

Id est, quæ vbiquitaria sit essentialis, si ingenuè & syncerè loqui voles. Sed quò excurreis? Quanam enim est in meo argumento prædicationis essentialis naturalis vel lenissima mentio? Imò quum disertis verbis dico, si *τὸ πρῶτον* ratione hypostaticæ vnionis valeret (quod quidem mihi videtur remota regulari statui oportere) futurum vt tunc Christus in hoc sacramento conflaretur ex tribus naturis

naturis (puta Deitate, Humanitate & pane) hypostaticè vnitis, id est, in vnum ὑφιστάμενον conflatis, quam tibi occasionem huius calūniæ præbuit? Num enim vnum ὑφιστάμενον & vna natura tibi vnum & idem sunt?

Hofmannus.

Reliquæ essentialis consequentes nituntur his thesibus tanquam basi: In vnione personali alterum esse alterius vel genus vel differentiam, vel proprium quarti modi, vel speciem indiuidui.

Beza.

Fortasse dictum voluisti speciei indiuiduū. Ego pro meo stupore neque quidnam, neque quorsum hæc dicas intelligo. Vnionem enim personalem ex his prædicationibus nunquam adhuc audiui constitui. Sed quod scripsi, verissimè à me scriptum fuisse arbitror: nempe, si non est prædicatio identica, neque vna ex quinque prædicabilium modis, & nihilominus propria, id est, secundum τὸ ἴδιον, & singularum enunciati partium propriam significationem intelligenda: id factum videri, quoniam vnicum ὑφιστάμενον constituent Deitas, humanitas, & panis illis duabus naturis in hoc sacramento adiuncta: cuius vnici ὑφισταμένου respectu dicatur verè de toto ὅλως considerato, quod de singulis naturis καὶ ἑαυτὰς non diceretur, vt hac ratione demonstratiuum pronomen Hoc, non panem sed totum ὑφιστάμενον, id est ὅλον ὅλως non καὶ ἑρῆ & distinctè consideratum demonstraret. Hoc autem quum falsissimum sit & absurdissimū,

idcirco conclusi figuratam esse illam enuntiationem oportere.

Hofmannus.

Non potuit etiam Beza per essentialem hanc prædicationem intelligere interiorem copulationem interiorum causarum, nempe materiæ & formæ, ut in personali vnione corporis & animæ. Quis enim vnquam somniavit corpus Christi præstare formam pani in hac vnione?

Beza.

Et vnde vel subolfacere potuisti tale quicquam Bezæ in mentem venisse? Quid igitur, inquires, hic vocas hypostaticam vnionem ex tribus naturis? monstrum quod nusquã fuit, est aut erit. & tamen extet oportet, si vestrum illud τὸ πρῶτον valeat, quantumuis clamites seruato τὸ δεύτερον impropiam esse tamen prædicationem non tamen figuratam, sed inusitatam: quod figmentum quum abundè supra refutarim, causa nulla est, cur iis quæ hîc rursus nobis reponis, refutãdis immorari me oporteat. Sed age, ἀλλήλας, nihil ne amplius hîc miraris?

Hofmannus. fol. 52.

Imò tria præterea in hoc argumento tuo demiror. Vnum, quomodo tantum tribuas fictæ hypostaticæ vnioni, quantum aliàs veræ denegis. Humanam enim naturam Christi per vnionem hypostaticam cõcedis quidem euectam in conditionem meliorem, sed non infinitè meliorem, quàm Sanctis contingat.

Beza.

Hoc rursus non est solvere argumentum,
sed

sed tergiuersari. Stat enim illud, infinitè præ-
 stare esse Christum ipsum (quod vultis serua-
 to τῷ ῥητιῶν tribui pani) quàm fieri Christi par-
 ticipem, id est, sic ipsi spiritualiter per fidem
 vniri, vt vitam æternam inde hauriamus. Sed
 ad rem accedo. Hominem in Christo in con-
 ditionem infinitè meliorem euectum fuisse
 quàm sint ipsi Angeli nunquam sum inficia-
 tus, quantum ad gratiam vnionis attinet, qua
 homo iste nõ in sese, sed in æterno Dei Filio
 substantiam habet, siue ἐθεώθη ἢ ἐλογώθη, vt lo-
 quitur Damascenus. Sed quum in vnitione
 personali saluæ maneat naturæ tam essentiis
 quàm essentialibus proprietatibus distinctæ,
 ac proinde Humanitas assumpta non euaserit
 Deitas verbi: sit autem vnica Deitas infinita:
 consequitur inenarrabili quidem & ipsis etiã
 Angelis perfectè incomprehensibili gloria
 exaltatam esse humanitatem Christi peracto
 infirmitatis ipsius munere: sic tamen vt hæc
 gloria sit qualitas creata, in sese finita, & infra
 Deitatem, non tantum ratione τῆ ἔχου, sed etiã
 τῆ ἰδου subsidens. Hoc ita esse docet res ipsa, de-
 clarat Apostolus, testatus eũ excipi qui sub-
 iecit ipsi omnia: & patres omnes orthodoxi,
 declarant, qui Christum non ὄλωσ, sed distin-
 ctè secundum naturas consideratum, scitè &
 verè dicunt seipso maiorem & minorem esse
 quod Scholastici non infeliciter excogitato
 vocabulo, Gratiam habitualem, vocant: & ab
 vnionis gratia rectè, vt ab antecedente con-
 sequens, distinguunt. Hæc si nescis, qualis es
 doctor in Israëli? Si nosti, & non agnoscis, cur

non apertè transis in vbiq̄uitariorum castra? Nam hoc est illorum impietatis fundamentum. Sin nosti & agnoscis, quo iure me in isto reprehendis?

Hofmannus.

Alterum miror, quum ex corporis Christi κοινωσίᾳ tantam conditionem sanctis promittas, cur ex κοινωσίᾳ quam Filius Dei præstat suo ipsius corpori, & vnde corpus illud excellentia sua dona accepit, tantum spondere nolis.

Beza.

Hanc imparitatem constituo duabus de causis, quas humanus ipse captus docere debuit. Primum enim ex causæ excellentia par est æstimari effectum, vbi in subiecto recipiente nullum est impedimentum. At longè est alia hypostatica κοινωσία siue ἐνωσις, cuiusmodi est verbi & carnis assumptæ, quàm κοινωσία mystica & ἐκκλησιαστικὴ, qua non Dij sed Diuini euadimus, siue conformes Christo, siue, vt loquitur Petrus, θεοῦ φύσεως κοινωνοὶ, siue noui duntaxat homines. Hinc igitur illa carnis Christi supra ipsam etiam sanctorum Angelorum, nedum supra omnium sanctorum hominum gloriam prærogatiua, verbo nimirum, quò arctius illi καὶ τῆς σαρκὸς ἑαυτοῦ vnitum est, tantò plenius & perfectius eam illustrante. Deinde, quum sit ipse caput, nos autem membra, & fons cuius redundantia nos rigari & perfundi oporteat: quis mirabitur illi vni tribui, quod capitis

est, membra verò illi subordinari, vt docet Allegoria legali Psalm.133 & à corporis naturalis ad mysticum analogia Paulus, Ephe.4. & I. Corint.12. apertè verò Iohannes, & nullo cum verborum inuolucro, Ioh.1.16?

Hofmannus.

Quum ex vnionis natura concludas, panem fieri propriè ipsummet corpus Christi, abste demonstrari oportet, quomodo, salua orthodoxa sententia de hypostatica vnione, illud consequens valeat.

Beza.

Hac quoque ratione vestrum dogma de retinenda propria omnium huius de quo agimus enunciati partium significatione oppugnauit, quòd eo posito consequatur aut esse identicam hanc enunciationem, ex synonymis videlicet conflatam: (quod fieri absque alterius in alterum mutatione essentiali non posse, ac proinde non nisi falso dici posse in superiore argumento asserui:) aut panem & vinum citra suæ propriæ substantiæ transmutationem vnum fieri, eo coniunctionis genere, quod, excepta illa commutatione essentis, est omnium arctissimum: quo fit videlicet, vt duo *ἑκ τῶν ἰσότητων* vniantur, id est ad constituendum, saluis & distinctis naturis quæ personaliter vniantur, vnicum *ἑνὸς ἀκρίβειαν* conueniant. Hac enim ratione quam sæpe fiat vt de toto *ἑνὸς ἀκρίβειαν* verè dicatur, quod tamen singulis naturis per se consideratis non conueniat, possit etiã panis, si corpori vniri posset hypostaticè, aliquo modo dici propriè & *ἑνὸς τὸ πρῶτον*, esse illud ipsum quod cum ipso, in vnicū *ἑνὸς ἀκρίβειαν*

coaluerit. Hoc si me probare iubes, ostendas velim aliquod aliud arctioris vnitionis genus, quo tuū istud τὸ πρῶτον seruari possit. Hanc autē hypostaticam vnionem panis cum corpore meminisse te oportuit minimè à me proferri tanquam veram, aut verisimilem, sed contrā vt falsam, & prorsus ἀδύνατον, quæ tamen ex tuo dogmate consequatur, redargui. Obsecro igitur, quid te tandem impulit, vt illam à me probari iuberet?

S E X T V M A R G V M E N -
tum Beza.

Si panis ille est propriè corpus Christi & vinum illud propriè sanguis Christi: vt separata sunt illa signa, ita separatum fuerit corpus à sanguine: aut vtrumque signum (id est & panis & vinum) erit per se totus Christus. Hoc autem posterius si verum est, non iam seruabitur τὸ πρῶτον simpliciter, sed duplex Synecdoche statuatur: siquidem propriè & planè dicendum fuisset, *Hic panis est corpus meum, & sanguis meus: & , Hoc poculum est sanguis meus & corpus meū.* Et quorsum, obsecro, duplici elemento fuisset opus?

Hofmannus. fol. 53.

Falsò nobis imputatur huius argumenti consequentia, cuius non ponimus antecedēs: nēpè quòd panis propriè, id est regulari prædicatione sit corpus Christi.

Beza.

Rursum ludis in Proprij & Regularis homonymia:

monymia : quæ si pro eodem accipis, prius fuit tibi probandum, aliquam esse impropriam prædicationem, cuius τὸ ἴδιον propriè fit in singulis enuntiati terminis accipiendū : id est probandum quod nunquam probaueris, nepe curuum esse cuius singulæ partes sunt rectæ. Sin verò regulare appellas quod ad aliquem ex quinque prædicabilibus modum reuocetur, iam antea tibi respondi sacramentales figuratas metonymicas, ad relatiuas accidentales reduci. Rursum igitur nisi illud quidem probaueris, istud verò refutaris, nihil appositè respondisti. Inusitatum autem illud tuum nihil ad rem facere supra ostendi, siue illud ad formam prædicationis, siue ad res ipsas retuleris: quum & in ipsa Sacramentorum institutione, & eorum usu explicando, sit vsitatius figuratè loqui, quàm τὸ ἴδιον seruare.

Hofmannus.

Si valerèt illa consequutio, quum separata sint signa, separari quoque corpus à sanguine, sequeretur naturaliter fieri in corpore & sanguine quod non aliter fit in pane & vino.

Beza.

Posito vestro principio, id est τὸ ἴδιον & reali substantiæ signorum & rerum significatarum præsentia, aio quidem ego istud quod dicis necessariò sequi : ideòque vestrum dogma, ex quo res tam falsa necessario sequatur, coarguo. Istius autem aduerbii *Naturaliter* appositione, nunquam veritatem huius consequutionis sic obscurabis, vt non appareat.

Hofmannus.

Istud non tantum non est necessarium, sed etiam non nisi prophanè cogitabitur.

Beza.

Imo necessariò consequeretur: & quia, te teste, prophanū id fuerit vel cogitare, prophanum idcirco dicimus esse dogma illud ponere ex quo istud necessariò sequatur. Sed quorsum ista pluribus opus est? Ne tibi à me fieri iniuriam clamites, ecce iterum tibi repono totidem ista D. Lutheri verba ex ipsius confessione maiore, Quod pani fit, id ipsum VERE & PROPRIE corpori Christi tribuitur, propter sacramentalem coniunctionem.

Hofmannus.

Separata signa in sacra Cœna agnoscim⁹: corpus autem Christi à sanguine vacuum nō itē.

Beza.

Si quæras quale sit in sese corpus Christi à resurrectione, responderimus verè ad spirituales vitam resurrexisse, quæ ab animali vita differat discrimine nobis hodie incomprehensibili. Sufficit enim nobis credere quòd manserit & ipsius corpus organicum & sua quantitate circumscriptum.

An igitur sanguinem nunc habeat eundem quem in hac animali vita per venas ex hepatis fonte diffusum, & cætera huiusmodi ad animalè vitam analogam, curiosam & inexplicabilem quæstionem esse, vobis etiam, ut opinor, assentiētibus arbitramur: ut qui tam spirituale corpus illi quoties libuit, asingatis, ut etiam localitatem ipsi adimatis, aut simul & locale esse

esse in cœlis, & illocaliter vbicunq; vult ipsū
adesse doceatis. Cuiusmodi verò tunc esset
quū Cœnā institueret, nēpè verè animali vita
viuens, ac proinde minimè exangue, extra cō-
trouersia est. Sed tum pontificiæ transubstā-
tiationis, tum vestræ consubstantiationis cō-
mentū, homines ad hæc quærenda cogit, non
quidem curiosos, sed articulorū fidei nostræ
analogiā & conuenientiā ex ipso Dei verbo
æstimantes. Nihil ergo sacramentalis & spiri-
tualis ista, licet minimè vana, nostri cū Chri-
sto cōiunctio derogat vel ei animali vitæ qua
tūc vivebat Christus secundū carnē quū Cœ-
nā institueret: neq; eiusdē nūc spiritualē vitā
vitiis Maiestati & gloriæ quidquā detrahit;
si *μεταβολαι & συνυποστασις*, vt falsissima commenta
submoueas. Et ita faciendū esse nō modò car-
nis Christi tū ante tū post resurrectionē veri-
tas, sed etiā ipsa institutionis verba, ipsaq; ad-
eò signa distinctè proposita, & ritus ipsi quo-
que sacramentales demonstrant. His enim ver-
bis ista sunt concepta, & sic est disposita tota
hæc actio, vt constet Christū minimè voluisse
in actione ista sacra sese à nobis specialiter cō-
siderari, cuiusmodi erat antequàm crucifigere-
tur, ac multò minus in illa sua gloria ac maie-
state sicut Vbiquitarij somniant: sed ita vt
ipsum fidei oculis, quasi adhuc in cruce effuso
sanguine suo pendentē intueamur, & talem
ipsum nobis vnā cum mortis ipsius beneficio
spiritualiter apprehendamus, & ad vitā æter-
nam applicemus. Huc autem etiā spectare di-
cimus distinctionem signorum, tum in verbis

& promissione, tum in ipsavtrorumque sumptione: Domino sic quoque nobis ob oculos corporis à sanguine, & animæ à corpore separatione sacramentali, veram illam sui pro nobis in ara crucis oblationem repræsentate: quod mysterium sublato calicis vsu pontificij penitus aboleuerunt, & vos vestræ essentialis Consubstantiationis figmento, quantum in vobis est, aboletis.

Hofmannus.

Nostri in Apologia à Domino Philippo conscripta, & anno 1530. Imperatori oblata, sic loquuntur, Non sentimus mortuum Christi corpus sumi in sacramento, aut corpus exangue, aut sanguinem sine corpore sumi: sed sentimus integrum & verum Christum adesse in qualibet parte sacramentali. Hoc non poteris impugnare nisi rem totam reuocēs ad symbolorum visibilem & physicam rationē.

Beza.

Vobis quidem vt & Pontificiis, posito illo substantialis & realis præsentix figmēto, fuit ita loquendum, vt absurdum absurdo alio posito effugeretis: neque sic tunc loquutū fuisse D. Philippum miramur. Sed nihil adhuc audio, cur firmum illud non sit, Corporis & sanguinis necessariò ponendam localem distantiam, si τὸ πῦρ seruetur: ac proinde ad sacramentalem Metonymiam esse eādem necessitate recurrēdum, quæ & cum veritate corporis Christi, & sacramentorum cum rebus significatis analogia, & ipso Cœnæ Domini fine & vsu prorsus consentiat. Tantum autem abesse

abesse dicimus, vt qui partem tantum alteram sacramenti percipiat, totum Christum percipiat: vt contra nihil prorsus Christi ab ipso percipiatur, etiam si mille sacrae coenae panes voraret, et hoc verum esse ex eo ipso principio colligimus, de quo nulla est inter nos controuersia, nempe extra ipsius legitimam administrationem, panem & vinum non habere sacramentorum rationem. Num autem legitima ipsius administratio censenda est, vbi altera pars ipsius praeteritur?

Hofmannus.

Neque nos verò id facimus, sed vtrâque partem praebemus, & tu ipse quaestione 209. idem atque nos de toto Christo fateris.

Beza.

Scimus quidē vos non esse illius Pōtificij audacissimi sceleris conscios, quo Satā obtinuit, vt altera pars Coenae Domini in vsu sacramentali, id est in actione Coenae Domini- cae (nec enim Missa vel publicè cantata, siue priuatim dicta, est Coena Domini, sed horrenda eius prophanatio) prorsus aboleretur. Sed aio isto dogmate, quòd totus Christus in, sub, vel cum pane sumatur, à vobis non tolli illorum erroris fundamentum. Ergo, inquis, Christum discerpis. Nequaquã certè. Christi enim caro manet in sese in caelis, qualis est & erit perpetuò, quanuis distinctè spiritualiter, & per fidem in sacramento, ob eas quas dixi causas, fruendus nobis praebetur: quæ veritas, tum Pontificia transubstantiatione, tum vestra consubstantiatione euertitur, vt pote

quæ ipsam quoque Christi corporis veritatem aboleret. Ad eum autem locum quod attingit quem ex meis quæstionibus profero, eo prorsus abuteris. Etsi enim ibi ago de Christi corpore, nulla sanguinis distincte præbiti mentione facta, tamen tota disputatio ostendit, dum hanc enunciationem explico, Hoc est corpus meum, alteram me quoque comprehendere, quæ illam consequitur, nempe, Hoc est sanguis meus, quod etiam sæpe numerò in hac disputatione, & tu & ego fecimus, compendii causa. Sed age videamus an ad alteram dilemmatis partem commodius respondeas. Dixi si totus Christus est *ὁ πῖτος* hic panis itidemque hoc vinum: aut etiam ut vultis, totus est in, sub, vel cum hoc pane, & cum hoc vino: & hoc significari oportet illis enunciatis, Hoc est corpus meum, & Hoc est sanguis meus: tum oportere synecdochè utrinque constitui: quia hic panis non simpliciter fuerit corpus, sed præter panem etiam corpus, & sanguis: & hoc vinum non solum vinum, sed etiam sanguis & corpus. Hoc redargue si potes.

Hofmannus.

Si vera est tua consecutio, nondum omnia plenè dixisti, quum totum Christum plura constituent, quam corpus & sanguis, ut merz sit hæc tua cauillatio.

Bezæ.

Ita te & me Deus bene amet, Hofmannè, ut omnè odi sophisticen. Fateor totum Christum non comprehendi solis partibus humanitatem à

tem à verbo personaliter assumptam constituentibus. Fateor etiam non posse nos ex carne Christi spiritualiter per fidem comessam vitam haurire, nisi quatenus est verbi caro: & eius veluti canalis, ex quo vitam in ipsum redundantem hauriamus, carne tamen mediatorem, non ipsa verbi veritate nobis spiritualiter vniri constat: cuius rationem si non aliunde, saltem ex mei libelli quæstione 63. discere potuisti. Vide igitur etiam atque etiam ne in te potius admittas, quod in me, sanè immerente, reprehendis.

Hofmannus.

Tu concessisti eum, qui corpus in pane sumit, totum Christum sumere.

Beza.

Tu mihi hoc affingis. Nā contrā, nego ab eo quidquam Christi sumi, qui alteram tantum Cœnæ partem sumat, vt qui Cœnæ participationem peruertat. Et hoc etiam dixi & dico nihil minus quàm discerpi Christum, cuius integra manet, & in æternum manebit humanitas, etiam si ex ipsius mandato, distinetiamus ipsius corporis pro nobis crucifixi, & ipsius sanguinis pro nobis effusi, in hac actione sacratissima, magis & magis participes.

Hofmannus.

Panis à Christo tantum dicitur corpus, & vinum tantum dicitur sanguis ipsius.

Beza.

Cur ergo, si tam religiose seruandū *τοῦ πῶτος* serio sentitis, panem istū aliquid aliud præterea quàm ipsius corpus: & vinum istud aliud

esse quàm ipſius ſanguinem docetis?

Hofmannus.

Quia Chriſtus non diuiditur.

Beza.

Neque Chriſtum nos diſcerpimus in ſeſe, quamuis in hac actione diſtinctè, ob eas quas dixi efficaciffimas & huic actioni ſacramentali peculiareſ cauſas, ſeſe nobis per fidè ſpiritualiter ſumendum præbeat.

Hofmannus.

Non poteſt à nobis reddi ratio, quomodo Chriſtus corpus ſigillatim pani, & ſanguinè ſigillatim vino attribuat, & tamen credimus quòd ſeſe nõ diuidat: ita licèt in Cœna Chriſtum credamus non diuidi, tamen non eſt corrigenda lingua Chriſti.

Beza.

Lingua Chriſti ſcilicet corrigit, aut Chriſtũ arguit falſitatis, qui à *ἀνομα* à norma fidei, tum à ſacramentorum fine & uſu, penitus aliena perſpiciens ſi *τὸ πρῶτον* ſeruetur, figurato ſermone ad fidei normam & ipſum ſacramentorum finem accommodato, uſum eſſe Chriſtum docet.

Hofmannus.

Sit fanè ſynecdoche, quæ tamen *τὸ πρῶτον* quod ſudes eſt in oculis veſtris, euertat, non dabitur. Manet enim in illa veri corporis ſignificatio, vt exemplo ad oculum monſtrari poteſt.

Beza.

Ergo tibi idem eſt figuratè & propriè loqui, quandoquidem *τὸ πρῶτον* contendis etiam in ora-

in oratione tropica seruari. Quorsum igitur enunciationes aliæ propriæ, aliæ figuratæ dicuntur? Nec enim proprias melius definire possis, quàm in quibus τὸ πρῶτον siue propria vocum significatio per omnia seruetur: ac proinde figuratæ fuerint iis oppositæ. Veram autem corporis significationem per synecdochen illam non tolli mirum non est, quum ne metonymia quidem sacramentali tollatur. Quis enim rectè cōcluserit, de pane non dici ipsum verum Christi corpus, quoniam panis non dicatur esse ipsummet Christi corpus, sed esse duntaxat eius sacramentum? Imò (vt præclarè patres, ac præsertim Tertullianus, aduersus Marcionem argumentum, ab hoc ipso sacramento, petentes scribunt) eo ipso probatur Christi corpus non esse spectrum siue phantasma, q̄ panis dicatur eius figura siue signū, rei videlicet verè existentis. Quorsum enim imaginarii duntaxat corporis diceretur panis esse figura, & quidem ad accipiendum & comedendum præbitus? Denique qui tropicam esse dicit prædicationē, propterea veram esse enunciationem necessariò nō negat: nec etiā vel subiecti vel prædicati tropicam significationem necessariò tollit: præsertim si (vt in his de quibus nunc agimus enunciatis) tropus sit duntaxat in ipso attributionis modo, quem propriè notet vtrumque terminum connectens copula. Postremò si synecdochen istam admittis, tu videris quo iure sacramentalem illam prædicationem idcirco vocaueris inusitatam, quòd ad vsitatam siue regula

rem & propriam reduci non possit. Sed audiamus quo exemplo probes quod vltro sum vobis largiens.

Hofmannus.

Putate te Marcionē audire, qui neget Christum esse verum hominem, sed πάντασμα hominis esse credat. Hic in hominis vocabulo tropum quærat necesse est, idque fiat prætextu dicti Ioh. I. Verbum caro factum est.

Beza.

Marcion certè contendeat Christum hominē dici, non υπαρκτικῶς, sed vt hominis pictura dicitur homo. Verum quid hoc ad nos qui nihil minus quàm aut vana esse sacramenta, aut esse ficti corporis signa dicimus, quamuis signa ipsa negemus id ipsū esse cuius sunt sacramenta. Deinde vbi tandem legisti, & vnde istud tibi in mentem venit existimare Marcionem vnquam cogitasse ex illo Iohannis loco stabiliendi sui commentitij spectri argumentum arripere, ex quo manifestissimè conuincitur? nempe & verbo ἐγένετο & carnis appellatione. Iraque nihil hac de re profectò potuit à te minus appositè dici: sed audiamus quodnam ipsi argumentum adstringas.

Hofmannus.

Sic ergo conficiat syllogismum Marcion. Vbi synecdoche datur, ibi tropus est, qui τὸ πρῶτον non retinet, sed immutat. In dicto Iohannis, Verbum caro factum est. Caro synecdochicè à vobis explicatur, pro toto homine, qui corpore & anima constat.

Ergo ex dicto Iohannis perperam τὸ πρῶτον
vrgētis

vrgetis, quasi carnem Christi manifestè probet. Hanc argumentationem etiam Beza falsam iudicabit, quia qui totū propriè intelligit, partem eius itidem genuina significatione accipit. Et quum Beza hanc synecdochen ipse docens, nihilominus tropum neget in prædicato quod hanc synecdochen recipit, fumos vendit, τοῦ σπυριου inde arguendo: quod est peruersi animi indicium.

Beza.

Riserim certè tam ineptum argumētum, cuius falsitas & ex propositione, & ex consecutione apparet. Nec enim quisquis non retinet τοῦ σπυριου in enunciato, propterea vt falsum negat id quod figuratè dicitur, ne in metaphora quidē aut metalepsi. Nam (vt rectè dicit Tertullianus) verba non solum sono sapiunt, sed & sensu, nec auribus tantum audienda sunt, sed & mentibus. Itaque plus concluditur in illo ineptissimo argumēto quam ponatur. Sed vide ne magis etiam videre possit ridiculus, qui argumentum attribuat Marcioni, quo semetipsum apertè iugularit. Nec enim negaret veritatē corporis, sed adstrueret, qui eiusmodi synecdochen vt argumenti sui σαρξιν, in vocabulo Carnis statueret. Marcion igitur huc minimè refugeret, sed vt Hominis, sic etiā Carnis vocabulū eluderet. Nō ignoras autē, opinor, hanc synecdochen nō aduersus Marcionem sed aduersus Apollinarē dirigi. Ceterum aduersus tua cōiugia quid agā potius quam ad Deum prouocē, apud cuius tribunal, & tu & ego aliquando stabimus?

Vide sis verò tu potius ne peruersissimo iudicio istud in me scripseris. Num enim, quæso, illam Synecdochen videri possum docuiffe, quum ex professo vestrum illud τὸ πρῶτον ex illius synecdoches absurditate coarguam, quem tamen tropum ostendo ex vestro dogmate, id est reali & essentiali cōsubstantione, cōsequi? Fumos, mi homo, nemini adhuc vendidisse me deprehendes. Sed hoc comperies, non posse me pati vt vllis fumis mihi perstringantur oculi, quò minus veritatem intuear. Nec ego nego tropum esse, ex vestra sententia, in prædicato, sed contrà contendo in eo collocandum esse, si vestra sententia valeat, id est, si totus Christus tum de pane illo, tum de illo poculo seu vino dicatur: adeò quidam vt vos dum tropum metonymiæ vultis effugere, (sacramentalibus loquutionibus figuratis vltimatissimum & accommodatissimū) in absurdam & falsam synecdochen incurritis. Quid amplius?

Hofmannus.

Non destruis planè τὸ πρῶτον, sed ais non simpliciter seruari. Hæc phrasis est ambigua, & τὸ πρῶτον aut detrahēs, aut addens. Prius falsum est. Posterius rectè intendens istud vis, Corporis πρῶτον per se quidem saluum manere, sed insuper aliquid addendum intelligi, nō quod sit proprio corporis significato contrarium, sed quod non simpliciter seu solum corpus relinquat, quia videlicet corpus non sit sine sanguine. Hæc sententia nihil sanè patrocina-
tur aduersatiuæ τῷ πρῶτον quod affirmamus, sed
subdola

subdola ambiguitate, cum repugnantia specie, nostræ cōfessionis obiicitur, quo sycophantico artificio proditur tuus animus litis materiam affectatè quærens.

Beza.

Egône verò lites quæsierim, an ij qui ex solis litibus creuerunt? Sed tu, Domine Deus, iudex aliquando inter hos & me sedebis. Si tibi videtur, Hofimanne, Ἐπιτόν seruare qui partem dicit pro toto, saltem ex parte hallucinaris. Egisse me bona fide res ipsa clamat, quum hoc argumentum tractans synecdochè dixerim seruare Ἐπιτόν, sed non simpliciter, vt hunc tropum distinguerem ab iis qui propriam vocum significationem, relicta tantum aliqua eius analogia, immutant, vt in metaphora, metalepsi & metonymia quoque accidit. Qui discrimen hoc troporum obseruat, num sophista, num sycophanta, num φιλόνομος videri meritò potest? Ceterum vt istius vestræ in prædicato synecdoches, quam vel inuitus agnoscere cogaris, absurditatè ostenderem, postulauit vt nobis demonstraretur, quorsum duplici elemento fuerit opus, si totum Christi, id est tum corpus tum sanguinè, in vtrouis participamus. Quid tum ad hæc respondes?

Hofmannus.

Existimo præsentem quæstionem nec necessariam nec vtilem esse, quia præter sacra scripturæ suggestionem & explicationem proponitur. Non igitur aliam nisi lectorem turbandi causam habebit. Si quis eam curiosè persequutus fuerit, prophanis cogitationibus

indulgebit, & Calvinianam sententiam suis speculationibus affinem amplexabitur. Hic mos est tuus, ut ubi apertè vincere non datur, insidias pares.

Beza.

Hoc non est disputare, sed conuiciari: non argumentum soluere, sed tergiuersando seipsum à veritate victum fateri. Non esse curiosam hanc quæstionem probat eius quæstionis iusta ac penè necessaria occasio. Quis enim existimauerit temerè in actione illa sacra bis Christum totum præberi communicandum, quod tamen neque signa ipsa neque verba institutionis enuntient? Vtilem autem ac penè necessariam esse hanc quæstionem illud declarat, quòd neque supra neque extra scripturam sacram, immò secundum ipsius institutionis formulam iam pridem est in Ecclesiarum nostrarum Catechesi explicata, & in illis meis quæstiunculis à me quæst. 179, repetita. Hoc si nescis, fraudi nobis esse hæc ignoratio non debet: si nosti, & falsum arbitraris, non tergiuersatione, non conuiciis sed firmis rationibus cur nostra non oppugnas? sin probare apud te cogaris, cur verum non agnoscis? Illud quidem ego testari mihi posse videor, non posse nos, nisi hac explicata obiectione, vllò argumento prorsus necessario redarguere Pötificiorū sacrilegā in altera horum mysteriorū parte tollenda audaciam.

S E P T I M V M A R G V M E N T -

Beza.

Quod est cum alio, siue in alio, siue sub alio

lio

lio citra commixtionem, arctissima etiam vnitione coniunctum, non potest propriè id ipsum esse: vt exempli gratia, etiamsi anima & corpus hypostaticè vnita sint, nemo tamen corpus esse animam, aut animam esse corpus dixerit. Multo minus igitur sacramentalis coniunctio effecerit, vt panis ille propriè sit ipsum Christi corpus.

Hofmannus.

Quod sic concluditur ad negandum, quòd prædicationes sacramentales sint propriæ, id ecclesiæ nostræ nouerunt, absque te doctore.

Beza.

Ego ita me profiteor legitima vocatione in Ecclesia Dei per ipsius misericordiam docere quod ipse mihi suo verbo pro meo modulo patefecit, vt discere sim paratior, quàm docere. Te verò insigniter inter doctores omnes istic eminere oportet, qui ne à D. Luthero quidem doceri sustineas, immò ipsi ex professo contradicas. Clamat enim ille, cuius expressa verba iam aliquoties recitauì, eam esse seivm sacramentalis coniunctionis, vt quod panis sit non tantum VERE, sed etiam PROPRIE corpori Christi TRIBVATVR. Clamat idem firmiter credendum esse, non tantum corpus Christi esse in, sub, vel cum pane, sed hunc ipsum panem esse illud ipsum Christi corpus: ergo ὑπαρκτικῶς & maximè propriè. At tu reclamans millies occinis (& quidem seruato τῶ ῥητῶ, i. ἀσυστάτως) IMPROPRIAS esse sacramentales attributiones, siue prædicationes. Hocce verò est idē atque fidū esse D. Lutheri

theri discipulum, an supra doctorem suum se
se attollere?

Hofmannus.

Quomodo recusata regulari prædicatione
non possit transiri ad receptionem tropicæ,
abunde supra demonstraui.

Beza.

Quomodo recusarim ego regularem præ-
dicationem, qui contra te contendo, figura-
tas omnes, ne vestris quidem exceptis inusi-
tatis, ad regulares & proprias manifestè redu-
ci? Et quorsum hæc ad soluendum proposi-
tum argumentum?

Hofmannus.

Quo frequentiores & turpiores deprehen-
duntur Bezae (hominis scilicet eruditissimi)
in hac causa hallucinationes, eò certior est
falsitas huius Calviniani dogmatis.

Beza.

Hoc est scilicet argumentari. Vbi verò me
comperies ita insaniuisse vt vllã eruditionis
alicuius laudem mihi putarim attribuendam?
Quod mihi dedit Dominus, in vsum Eccle-
siæ, bona fide, pro meo modulo contuli. Ob-
tuli amicam & placidam ἐὺζήτησιν, testatus do-
cilem me futurum, si certiora possem ex Dei
verbo deprehendere. Ceddò igitur, quorsum
iste μὐκτῆρισμος? Calvinianū autem hoc dog-
ma cur appelles, tu videris. Sed age profer a-
liquid tandem, quod ad illius argumenti solu-
tionem pertineat.

Hofmannus.

Hæc argumentatio non hoc instituit (id

est, non huc tendit ut probet quòd corpus non dicitur propriè anima, sed hoc adducit (id est hoc efficit, & ad hoc concludendum, tendit) quòd nemo corpus, esse animam, aut animam esse corpus dixerit. Secundum hoc igitur (id est, si vera est hæc conclusio) non tantum concluditur, panem nõ dici corpus propriè, sed etiam illud, quòd nemo panem esse corpus Christi dixerit.

Beza.

Cogit me sermonis tui obscuritas, atque adeò (quod pace tua dixerim) barbaries, tum hoc loco tum etiam aliis, aliquid illi lucis inferre. Sed hoc cuiusmodi sit videamus. Ut probarem ne concessa quidem vestra reali & essentiali consubstantiatione, rectè concludi, quòd panis sit propriè Christi corpus, quum hæc sint disparata quantumvis sacramentaliter coniuncta: sumpsi argumentum à comparatis, nempe ab hypostatica coniunctione, quæ licet longè sit arctior sacramentali, tamè efficere non possit, ut vnum propriè dici possit esse alterum. Et ut hanc collationem illustrarem, adhibui exemplum hypostaticæ in homine vnionis: in qua licet corpus & anima sint hypostaticè coniuncta, tamen nemo corpus dixerit (*id est dicere possit*) esse animam, aut animam corpus, propriè videlicet. Nemo enim non videt conclusionem meam esse ad id quod initio proposui, & de quo vno disceptatur, esse referendam. At non quaeritur an quispiam dixerit hunc panem esse Christi corpus (quis enim ambigit quin hoc

ipse Christus dixerit, sed hoc vnum queritur an Christus propriè vel figuratè sit locutus, quò hunc panè suum esse corpus diceret, Quò igitur hoc meò argumētū planū ac perspicuū sic detorques, quasi velim adstruere ne minè dixisse hunc panè esse Christi corpus: quæso, an bona fide mecū agis? minimè profectò: sed ea fide qua toties Aspastæ bono & erudito viro tribuis, quò id verū esse neget, quod Christus affirmavit. Cæterū corpori etiā mortuo tribui nomen animæ ex nō paucis scripturæ locis, sed figuratè, nempe *σωενδοξίας*, & vicissim animæ attribui corporis nomen, sed *ἀνύπος* ex Tertulliano constat.

Hofmanus.

Rationes tuæ ita sunt humanis somniis immerse, vt si ad causā (*id est ad id de quo agitur*) adhibeantur, decernant, id quod palam (*id est, plane & aperte*) à Christo dictū est, literaliter dici non debere, Deus dementatos sanet.

Beza.

Non ita est Hofmane. Dicitur quidem etiam his totidem verbis debere quæ à filio Dei dicta sunt, & repeti in Ecclesia oportere, quis nisi manifeste impius aufert inficiari? Sed aliud est dici quàm intelligi. Itaque sermonem Christi absit vt reprehendā, sed figuratè expressum, ac proinde aliter quàm ipsa verba sonent intelligendū esse contēdo. Et simul addo causas cur figurata locutio sit in hoc argumēto expressior & accōmodatior, quàm simplex, propria, & vsitata. Si in hoc erramus, quod tamē non arbitror, Dominus hoc etiam nobis pro sua
 mis-

miseriordia condonet. Idē ego vobis (sanabi
libus quidem) à Deo exopto & precor.

Hofmannus.

Tropus non pōt esse in copula inusitatarū
prædicationum.

Beza.

Quorsum hoc ad superius argumētū? Sed
ista in tuis *παραλεγόμενοις* omissa pturbatē post
ea voluisti isti argumēto inserere. Ne tamen
aliquid videmur nō satis expensū relinquere,
age ista quoque tua, nō omnia (cū de re to-
ta satis supérque sit dictum) sed quæ videri po-
tes superioribus adiecisse, expendamus.

Hofmannus.

Inprimis distinguēdū est inter significatū
quod habet verbū *EST* per se & proprium: &
inter rationem copulandi subiectum & attri-
butum in prædicatione quæ ipsi accidit.

Beza.

Dicis quod res est, sed nihil appositè dicis,
vnde error omnis tuus emanat. Nā tum demū
verbū *EST* propriū habet quiddā per se signi-
ficatū quū est veluti *κατηγορούμενον* & pars ip-
sius enūciationis, cōsignificās videlicet vel *ε-
στίν* subiecti, vt quū dico, Deus est, Homo est:
vel tēpus, vt si dicam, captiuitas Babylonis
est vel fuit. At cum aliquo, vt loquuntur, adia-
cente positum, falleris si putas illud vim a-
liā habere quā vinculi declarandi quo præ-
dicatum vel esse in subiecto, vel de subiecto
dicitur. Et quorsum ista tam altè repetita? nū
vt nos in logicorū scholā traductos à re pro-
posita, in scholasticæ mateologia senticeta

transferas? Agitur de istis enūciationib. Hoc est corpus meū, Hoc est sanguis meus. In iis & similib. dico hūc vnū & propriū esse vsum copulæ, vt indicet quo genere prædicationis corpus Christi de pane, sanguis Christi de vino dicantur, non quid sit panis, aut vinū per se, nec Christi corpus, aut sanguis per se: ac proinde vanum, inutile, futile esse totius istius tuæ aberrationis fundamentum.

Hofmannus.

Quòd accedit significato verbi *EST* in propositione, aut est regulare, aut irregulare.

Beza.

Ergo, te auctore & iudice, euertitur quicquid de trimembri diuisione, & tertio membro à me præterito dictum abs te fuit ad primum meum argumentum. Nam aliud est certè diuidere ipsum genus, quàm eius species postea secundum suas differentias partiri.

Hofmannus.

Regulare est quod naturæ regulam ipsa verborum & sermonis proprietate obseruat.

Beza.

Id est, si satis intelligo quòd tu sentis, quum voces quibus enunciatum concipitur, propria & natiua significatione intelligatur, vel modus attributionis ad aliquem ex quinque prædicabilib. modū refertur, vel est identicus, & hæcenus tibi assentior. Memineris autem nihil hîc accedere significato verbi *EST*, sed quoties adiacēs (vt in scholis loquuntur) siue vnū siue plura ipsi adiacent, hunc vnicū & propriū esse ipsius vsum vt *συνήθειον* vel *διὰ σπερον* attribu-

tributionis declaret.

Hofmannus.

Irregulare est quod à regula naturæ discedens, vel cum verborum significatione modum prædicandi simul mutat, quod propterea figuratum dicitur, quia videlicet Rhetorum artificio tropum seu figuram in aliqua voce recipit, & ita prædicationis genus immutat, quod tamen interpretatione reuocatur ad regulare: vel quod seruata propria vocabulorum significatione, tantum prædicandi modum regularem mutat, & quoniam diuino quodam consilio & artificio hæc prædicatio sese singulari copulandi modo accommodat, ideo singularis & inusitata vocatur.

Beza.

Audio Hofmannum dicentem quod est imaginatus, id est, in iis enunciatis in quibus verbum EST non significat *verbum*, vel tempus, vt antea dixi, sed cum adiacente coniungitur, habere aliquod per se significatum præter copulandi usum. Hoc, inquam, audio, sed quo auctore perditum, & qua ratione confirmatum? Sed & absurdissimum illud est, vt sæpe iam repeti, atque adeo expressis D. Lutheri verbis improbatum, impropriū statuere prædicationis modum, posita omnium enunciati partium propria significatione: Inter has autem enunciati partes (quod ad prædicationis modum non quod ad res ipsas per se consideratas nepe subiectum & attributum attinet) præcipua est copula, *subiectum* vel *diuini* *predicati* & subiecti demonstrans. Itaque causa nulla est cur diutius in refellendis

iis immerer, quæ isto fundamento superstruxisti. Huiusmodi est monstrum illud quod tibi confinxisti debellandum, non semper copulam recipere tropum propter modum prædicandi variatum. Quis enim unquam hoc docuit? Sed hoc tibi fuit demonstrandum, quinam non sit figurata oratio quæ necessario falsa deprehendatur, si τὸ πρῶτον vel in prædicato seruetur, ut Herodes est vulpes: vel in subiecto, ut Hierusalé est interfecatrix Prophetarum, vel in attributionis modo, ut Hic essentialis panis est essentialis Christi corpus. Hoc inquam, tibi fuit probandum, quod nunquam facies donec disparata unum & idem esse ostenderis. Alioqui principium petis. Et quod postea tam verbosè contendis etiam si tropus concederetur, tamen tropum in copula non posse constitui, quorsum pluribus studeam refutare, quum ipsemet te refellas? *Secundum quendam modum ESSE*, inquis fol. 60. *non semper est esse tropicè*. Ergo aliquando ita se rem habere concedis. Et fol. 64. b. concedis aliquid tropi in copula ostendi posse, sed nunquam originaliter, seu quod ex copula sit origo tropi. Id ego verò concedo, nec tamen inde consequitur tropam propterea necessario constituendum in prædicato vnde in copulam redundet. Sic exempli gratia, (quod antea quoque scripsi) in hoc enunciato, Herodes est vulpes, tropus est in prædicato, quo non animal illud propriè significatur, sicut vox ipsa sonat: sed istius animalis naturalis ad versutiam inclinato significatur: vnde fit ut quandã similitudinem

duntaxat declaret. Ac in hac enunciatione, Hic panis est Christi corpus, addita de terminatio singularis & indiuidua disparata designans, flagitat, vt quum propriè accepta affirmatio sit falsa, figuratus statuatur prædicationis modus, non ex prædicato, sed ex subiecti & prædicati inter se comparatorum natura, quæ alioqui mutuò de se dici verè non possent, in copulam inuectus. Non minus falsum est & illud quod rursus inculcas, (& quidem D. Philippi autoritate abutens, cui nunquam in mentem venit, vt sub inusitatarum enunciationum nomine illas, de quibus agimus recenseret) dum ais sacramentales, quas irregulares quàm tropicas vocare mauis, non posse ad regulares seu tropicas reduci. Rem enim aliter se habere tum ex sacris literis, tum ex communi omnium orthodoxorum patrum consensu, immò ex vobis ipsis liquet, vt est à nobis antea demonstratum: vt qui interpretemini, Hoc est corpus meum, per istum proprium prædicationis modum, Corpus meum est in, vel sub, vel cum hoc pane. Deinde, quid possit esse magis *à vper* quàm inusitatas enunciationes vocare, quibus nihil est sacris literis vsitatus, & sacramentalis actionis efficacitati declarandæ accommodatus? Quid plura? nondum excogitato inusitatarum prædicationum subterfugio, D. Brentius Vbiquitaria tandem sectæ autor factus, tropum iam olim concessit in hac sacramentali loquutione. Quid tu verò? Quum tamen, inquis, dissentiat illic Brentius

ab Oecolampadio, eum tropum intelligit, qui τὸ μυστήριον non tollat, sed modi singularis notationem habeat, ad Græcæ vocis significationem quandam, sed non ad usum technicum, qui est in figuris Rhetorum. Obsecro verò, mi homo, an nos habes pro bestiis, quibus tam apertè illudas? Sic tibi pag. 22. synecdoche D. Lutheri, non est synecdoche, sed nescio quid, quandam synecdochicam habens notationem. Sic tropus Brentianus, est nescio quod spectrum tropi non tropici. Et mox fol. 68. illa explicatio, in, sub, vel cum, non est regularis enunciatio, sed mysteriū magnum, quod vocas λογισματικὴν ἀνάλυσιν. Apage quas istas præstigias Hofmanne, & tandem desinamus communibus aduersariis deridendam veritatē propinare. Quid enim hic aliud dixerim? Ad Brentium autem quod attinet, ne illius quidem sensum intellexisti. Nec enim per id tempus de sacramentali vnione, sed de ipsius rei sacramentali exhibitione, & quidē spirituali agebatur, quam ille tolli signi siue figuræ appellatione somniabat. Accedo ad locum Augustini, in quo dicit cœlestem partem (id est vsui cœlesti, puta sacramentali, destinatam) suo modo vocari corpus Christi, quum reuera sit sacramentū corporis Christi, illius quod visibile, quod palpabile, quod mortale in carne passum est. Addit exempla huius locutionis Augustinus, quod videlicet, immolatio, quæ fit sacerdotis manibus, vocetur Christi, passio, mors, crucifixio, non rei veritate, sed significante mysterio. Quid tu hic verò? incertum est (inquis) an hæc sententia

fit Augustini. Quasi verò apud eundem ista
 sapissimè non inculcentur. Deinde, inquis
 hæc sententia non pertinet ad nostrum insti-
 tutum, sed ad caput Iohannis 6. vt apparet ex
 his verbis, *Caro cœlestis quæ caro Christi est*: vbi
 talem tropicam loquutionem admittimus.
 Cedò, quamobrè, si istud ad illū locum Iohan-
 nis refertur, Cœnæ Domini institutio exclu-
 ditur? Nam vtrobique panis Christi dicitur
 esse ipsius caro: vtrobique carnem illam com-
 edere, & sanguinem illum bibere iubemur: v-
 trobiq; extat eadē æternæ vitæ promissio, ac
 proinde fœderis noui testamenti præstatio.
 Sed inquis, ibi agitur de sola carnis Christi
 participatione *ἐν ἐπιτηδεύσει* per fidem, quæ sem-
 per fit ad vitam: in Cœna Domini verò de
 eiusdē præterea substantiali per os sumptione,
 quæ vnis quidem ad vitam, aliis verò ad
 exitium cedit. Vis igitur Hofmanne, has duas
 perceptiones non tantum effectu, sed etiam
 re ipsa quæ sumitur differre. Id verò qua auto-
 ritate, qua ratione vnquam euincetis, id est,
 Christi perceptæ carnis *ὀψίας* ab eiusdem sa-
 lutari *ἐπιτηδεύσει* non tantum in sese distingue-
 tis (nam hoc sanè concedimus) sed etiam re
 ipsa separabitis, id est Christum ipsum discer-
 peris? Probamus hoc, inquis, ipsis Christi
 verbis: *Hoc est corpus meum quod traditur pro
 vobis, Hic est sanguis meus qui effunditur pro vobis.*
 Atqui hoc est principium petere: id est,
 hoc ipsum dictum de cuius explicatione quæ-
 ritur, tanquam probatum assumere. Deinde
 an minus est expressa hæc oratio, *Panis quem*

ego dabo caro mea est quam ego dabo pro mundi vita, quam ista, Hic panis est corpus meum quod traditur pro vobis. & hic sermo, Nisi ederitis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habetis vitam in vobis, an non est etiam planior quàm, Accipite, comedite, accipite, bibite, & Hoc facite? An non utrobique idem subiectum, idem predicatũ, eadẽ copula, idẽ verbũ comedẽdi & bibẽdi, eadẽ promissio? Cur igitur ibi figurata loquutio, hic nõ itẽ? Necessẽ est respondeas, quoniã ibi Christũ in verbo simplici, in Cœna verò, adhibitis pane & vino præbetur, Fateor, sed siue in verbo simplici, siue in verbo simul & adiunctis symbolis idẽ præbeatur, an aliter propterea verbũ, aliter panis esse Christi corpus dicetur, & aliter in verbo aliter in pane comedi censẽbitur, quanuis verbum quidem aures duntaxat feriat, panis autem manibus sumatur, & ore comedatur? imo quamuis fides magis excitent verbum & symbola, quam nada verbi prædicatio: tamen quanto crassior est sacramentalis quàm merè intellectualis perceptio, eò figuratior est (vt ita loquar) phras̃is in verbis institutionis Cœnæ Domini, quàm in quotidiana nostri cum Christo in simplici verbo facta copulatione. Et cum idẽ Augustinus σαρνοφαγία dicat esse flagitium, nisi figuratè id est de spiritali Christi in nos & nostri in ipsum per fidem transiõne intelligatur, quibus tandem persuaseritis hoc ab illo dici de illa duntaxat *ἰνεργησια* quam vnã simplici verbo tribuitis, & quæ certè nullam speciem habeat flagitii: ac non potius

potius de illa symbolica Christi sumptid-
ne, nescio quem Cyclopicum esum, nisi spi-
ritualiter accipiatur, manifestè redolente,
sive visibiliter, sive inuisibiliter ipsa caro &
ipse sanguis Christi in ipsum corpus nostrum
substantia sua traici dicatur? Sed, obsecro,
quandoquidem extra viam tecum sum di-
gressus, tandem in viam redeamus, & dic tan-
dem quidpiam, quo nostrū illud argumētum,
quod adhuc videris neglexisse, vel concedas,
vel refutes.

Hofmannus.

Dicam tibi quomodo concilietur τὸ πρῶτον
cum his phrasibus, In, vel sub, vel cum pane
est corpus Christi, quamuis hoc non largiatur
propriū copulæ (id est verbi *EST*) significatū.

Beza.

Centies iam affirmavi quod nūquā refelles
nempe in his enunciationibus nullū esse ver-
bi *EST* alium vsum, quàm modum indicandi
quo prædicatum de subiecto figuratè dicitur:
Audiam tamen quid dicas.

Hofmannus.

Vniri panem & corpus Christi etiam con-
ceditis: ergo vnitum vnum est cum altero.

Beza.

In sacramētis certè præstaret Cōiunctionis
nomē, & quidē rectè explicatū, vsurpare, quā
Vnionis, de quo tamē nolim rixari. Illud verò
cōstat, in iis multiplicē coniunctionē cōsidera-
ri: vnam videlicet, qua verbum vocale & signa
materiata id vnū dicūtur, qđ vocamus Sacra-
mētū, quatenus nimirū ista ad v sū significandi
cōcurrūt: quę tamē vis signif. præcipuè i verbo

sita est ad elementum accedente, ita ut hæc coniunctio proximè ad formæ & materiæ vñitionè accedat. Alteram, quæ sita est in illorum signorum (verbi videlicet & symbolorum visibilibus) cum rebus significatis copulatione, quam nos merè *æternitatis* & relativam esse diximus: quatenus videlicet ex Dei nobiscum paciscentis ordinatione, quod sacramentali verbo mēti nostræ per aures renūciatur signis quoq; visibilibus, nō ad cōmunē vñsum, sed ad diuinum & cęlestē adhibitis, eidē mēti nostræ repræsentatur, & per fidē sumendū præbetur. Tertiam denique positam primū in signorum nobiscum coalitione quæ tota est terrena & naturalis, aliis quidem nempe dignè vñtentibus, ad vitam aliis, videlicet indignè accedentibus, ad exitium: deinde in rerū significatarum in animas nostras insinuatione, quæ tota est tum diuinæ virtutis, quod ad Deum præbentem spectat, tum mentis & fidei, quod ad nos rem oblatum fidei mente & spiritali modo nobis applicantes, attinet. In quibus igitur hæret ista inter nos & vos controuersia? non certè in prima vñitionis sacramentalis specie: imò ne in secunda quidem quod ad Baptismum attinet, nisi si quid etiā diuinū vltra significationē sacramentalem vultis cum Pontificiis ipsi aquæ inesse, quod scholastici causatiuū appellant: sed quod ad Christi carnē attinet, tum in secunda, tum in tertia vñitionis specie magnopere dissidemus. Vos enim simplicis significationis, quantumuis veræ & efficacis, relatione siue *æternitatis* non contenti, ponitis præterea realem in ter-

ris essentiæ rerum significatarum præsentiam
 accohærentiam, cuius coniunctionis modus
 sit *ἀπρόσπτος*, quasi veritas horum sacramento-
 rum tollatur, & institutionis verba peruer-
 tantur, nisi eiusmodi præsentia & cohæren-
 tia essentialium statuatur. Nos verò veritatem
 sacramentalis vnitionis rerum & signorum
 planam & perspicuam esse & in eo positam
 dicimus, vt quàm verè signa præbentur, tam
 verè res sacramentaliter significatæ spiritua-
 liter donentur. Inde altera oritur inter nos
 controuersia in tertia vnitionis specie. Statui-
 tis enim vtraque, id est, & signa & ipsam re-
 rum significatarum essentiã, corpori su-
 menda, comedenda, bibenda, (signa videlicet
 visibilibus, res autem significatas, id est ipsam
 Christi corporis & sanguinis substantiã, inui-
 sibiliter) præberi. Nos aut signa quidè vtpote
 corporea, corpori naturali modo præberi, ad
 analogiam corporalis & spiritualis nutrimen-
 ti significandam docemus: ipsum autem illud
 Christi corpus & eiusdem sanguinè illum non
 corpori sed menti, non dente, sed mente, non
 corporali contractu, vt rē in terris cū pane &
 vino sitã, sed fidei sursum in cœlos, vbi nunc est
 & ad vltimū vsque diem erit illud essentialè
 Christi corpus: sese subuehenti instrumento,
 nõ ad corporū nostrorum realè cū Christi cor-
 pore *συναπλὴν* & coalitionè, sed ad mysticã, &
 tamè efficacissimã vnitionè, & æternè vitæ ve-
 luti succū inde magis ac magis haurièdum, nõ
 vllò naturali modo, sed merè spirituali ac diui-
 na virtute percipièda donari sc̄timus. Illa tua
 vidèdū est tibi quomodo confirmes: & nostra

quod argumētis destruas. Et hactenus quidē de
 vnione sacramēti signorū & rerū significatarū
 dictū esto, quē quū tu ignotā esse dicis, primū
 dissentis à D. Luthero, qui nō potuit Berēga-
 rij damnationē probare quin illū modū sen-
 sualē esse agnosceret. Quinam. n. esset sensua-
 lis perceptio & dentiū attritio, nisi sensualis
 esset signi & rerū significatarū copulatio? De-
 inde à Sueuici quoque syngāmatis sententiā
 discedis, tā disertis verbis à D. Luthero appro-
 bati, vt sese illius autorē haberi non recularit,
 cuius verba hæc sunt cēties inculcata, & in or-
 thodoxo cōsensu citata. Sicut hisce verbis, *Re-
 mittuntur tibi peccata tua, & Pax huic domui, & Ego
 sum Resurrectio & vita, velut quodam promissionis
 verbo Remissio peccatorum, Pax, Resurrectio & vita
 quodammodo includitur, & ad credentes adfertur, sic*
SIMILIRATIONE hoc verbo, *Hoc est corpus meū
 quod pro vobis traditur, & sanguis meus qui pro vobis
 effusus est, Corpus & sanguis Christi comprehensa sunt,
 & fidelibus præbentur, vsque ad eō vt quicumque hoc verbū
 accipit & credit, fideq; tenet, arripiat, accipiat & teneat
 verum corpus & verum sanguinem Christi, eum videli-
 cet qui effusus est, non spiritualem aliquem sed carna-
 lem. Vides Hofmanne modum eundem sta-
 tui cōiunctionis Christi cum illo pane & illo
 vino atque cum simplici verbo, significatio-
 ne videlicet sacramenti, id est, quam effectus
 per fidem consequatur: neque nos aliud vn-
 quam docuimus aut docemus. Idem Bren-
 tius postea, fateor, vsq; ad eō se retexuit, vt nō
 modò pani & vino, sed etiā reb. omnib. volue-
 rit τὸν λόγον substātialiter quoq; vniri (si mo-
 do lac. Andreas magistri sui sententiā rectē ex*

plicauit) neq; carnis in Cœna præsentia ab institutione Cœnæ Domini verbis sed ab ipsa incarnatione petat: quòd portetofum deliriũ, præterquam quòd est *κύριον*, vobis ignotũ esse nõ patitur istius vnitionis modum, vtpote quẽ iste faciat personalẽ. Nec .n. video quid aliud sit Subsistẽtialiter quàm Personaliter esse in rebus omnib. quum id sit Latinis Theologis Subsistẽtia siue persona, quod Græcis Hypostasis. Sed age, mittamus nunc ista. Vt tibi largiar ipsius Christi corporis substantiã re ipsa in terris cum hoc pane adesse, sensualiter etiã manibus sumẽdum, & dentib. terẽdum, an effeceris propterea hunc panẽ etiã esse illud corpus aut hoc corpus esse hunc panẽ absq; tropo, siue *τῷ ῥητῷ* seruato? Nec .n. negare ausis in hac cõpositione seu maui vnitione, partes totius compositi saluas ac distinctas manere. Hoc meũ fuit argumẽtum. Hũc nõdũ solue, hunc expedi, ad quẽ ne *ὑπὲρ* quidem adhuc respondiisti. Est autẽ per lepidum illud quod nobis hoc loco reponis: hãc videlicet explicationẽ, Esse in, sub, velcũ pane Christi corpº, nõ esse aliud quàm nescio quid quod *λογισαφικὸν ἀνάγνωσιν* vocas. quam placuit D. Luthero vsurpare in testimonium quòd modum specialiter non determinaret. Istud .n. quid aliud est quàm sepiã exemplo se ipsum atramento, ne irretitus tenearis, inuoluere. Quod tu postea subiicis ad stabilendã essentia corporis cũ pane realem in terris præsentiam, nempe quoniã Christº panem porrigens simul etiam accipere corpus iubeat, neque necessariò concluditur quum in

cōmuni etiam rerū humanarū vsui duo simul dari & simul recipi possint, quæ tamē essentia sua, quàm longissimè distant: & ex iis duobus quæ in Domini Cœna *ἁγιῶς* tantum vniuntur, vnum quidem corpori, alterum intellectui præbeatur: nec etiam ad rem facit. Etenim data etiam essentiali præsentissima coniunctione ad vnum & eundem finem respiciente, vnum tamen esse alterum essentia, *τῷ ῥητῶ* in attributione seruato, non potest. Et sic quoq; satis ad hoc respōsum videtur quod, nobis obiicis, ac si verbo quidem præsentiam, re verò absentiam, & quidem crassam statuerimus: quasi scilicet vnicum sit præsentia & absentia genus. ac non possit esse fidei præsentissimum, quod sit tamē à corpore credentis quàm longissimè distitum.

VIII. ARGVMENTVM BEZÆ.

Si panis ille propriè est Christi corpus, Ergo desierit esse panis, quū hæ duæ res sint toto genere disparatæ. At si iam desit esse panis, non iam duabus rebus vna terrena, altera cœlesti constat Eucharistia, nisi rem terrenam appelles spectra, id est accidentia sine subiecto. His autem sublatis, analogia duarum istarum rerum sublata fuerit ac proinde abolita fuerit sacramenti ratio. Figuratè igitur panis ille dicatur corpus Christi necesse est.

Hofmannus. fol. 70. & 71.

Improbamus falsum & absurdum consequens vt & antecedens.

Bezæ.

Ergo improprè fateris dici corpus.

Hofmannus.

Omnino quod ad prædicationis modum, non quod ad res ipsas attinet. Nec tamen sequitur remota propria prædicatione, poni figuratâ, quod supra satis euictum est.

Beza.

At ego contrâ dixi & dico nihil absurdius dici posse quàm improprium esse attributionis modum eius enūciati cuius singulæ partes propria significatione vsurpétur: sicut curvilinea dici non potest figura ex rectis lineis omnibus cōstructa. Deinde tertium illud tuum inusitatum ét in enuntiationibus de filio Dei, tum propriû à doctissimis scholasticis censeritum si figuratus esse statuatur, ad proprium & regularem modum reduci posse ostendi.

Hofmannus.

Non satis muniuisti tuum antecedēs quauis sis doctissimus. Nam vt absurdū illud certò sequatur, oportet antecedēs ad identicâ prædicationem restringi. Nō enim ex quauis propria prædicatione sequitur alterius abolitio.

Beza.

Ergo quandoquidē tibi etiam libet *ἐν ᾧ ὁπί* *ὄνομα* Pontificiorum causam agere, pro *Si panis ille est propriè Christi corpus* debui dicere, *Si panis ille est identice Christi corpus*. Ignosce verò mihi, mi homo te ipso teste, doctissimis etiam doctior. Non hîc ago de mutatione vnus in alterum, nempe vel subiecti in prædicatum, vel prædicati in subiectum, vt ita euadat identica enuntiatio. De hac enim absurda mutatione à me dictum fuit argumento quarto. Sed aliud absurdum hîc notare volui, quod ostenderet seruari τὸ ῥητὸν in his de quibus agimus enun-

tiatis non posse : & hoc argumentum non in Pontificios (vt qui apertè fateantur panis nomine non panem existentem, sed qui extiterit intelligendum, nec aliter intellectum, seruari τὸ ρητόν. salua enuntiati veritate:) sed aduersum vos dirigere, qui panem manere panem & copulam, immò omnes enuntiati partes contenditis propria significatione intelligi. Idigitur falsum esse hac ratione probaui, quòd hæc duo quæ ponitis sint ἀσύγχα. Nam fieri non posse (testibus etiam pontificiis) vt disparatis manentibus id quod propriè sunt, vnum verè dici possit esse alterum. Oportere igitur vel aboleri panem penitus ac in nihilum redigi, vel, quum oporteat aliquod esse subiectum de quo dicatur prædicatum, remanere tantum panis accidentia: quorum vt rouis dato pereat sacramentalis analogiæ ratio. Hæc, inquam, causa est, Hofmanne, cur non *identicè* sed *propriè* scripserim.

Hofmannus.

Sed possunt etiam disparata quædam manere id quod sūt, & verè prædicari. Talis. n. est accidentis de substantia prædicatio, quæ & ipsa præbet propriam attributionem: quum tamè, si ad genus attendas, Substantia & Accidens toto genere magis dissideant quàm panis & Christi corpus, quod vtrumque substantia est.

Bezæ.

Hic tibi possum meritò respondere tantum abesse vt hanc accidentis prædicationem silètio prætereā, vt etiam illā disertè expresserim sed quæ valere in sacramentali nullo enuntia-

tione nullo modo possit. Etenim sublata substantia id est accidentium sede (utpote quorum non aliud sit esse quam inesse) ipsamet accidentia euanescant oportet, Deinde analogia sacramentalis in Cœna Domini duplicem utrinque substantialem terminum requirit. Vide igitur ne verè hic quoque possit quod in me immerentem torques, in te ipsum retorqueri, nimia videlicet, contradicendi libidine non Beza sed Hofmannum ad argumenta ex quibusuis consuenda fuisse abreptum. Deinde quid istud rei est, quæso? Solent enim disparata usitate considerari, inter disparatas eiusdem generis species: & ut remotius diffideant quæ sunt diuersæ inter se Categoriæ, illud tamen extra controuersiam est, speciem de specie in nullo prædicamento propriè vnquam dici, & tamen diuersi prædicamenti res substantiis insidere, & concretè de solis substantiis dici posse: & tantum abest, ut, sicut disparatæ species in singulis Categoriis de se propriè dici mutuo non possunt, sic etiam accidentia de substantiis non prædicentur, quoniam longius à substantiis sint disiuncta quam species à speciebus eiusdem generis: ut contra verè ac maximè propriè, secundum sui naturam qua non sunt sed insunt, de substantiis dicantur. Sed quorsum hæc? Nam inter nos conuenit verum essentialè corpus de vero essentiali pane dici, etiamsi inter nos de prædicationis modo diffideamus. Sed tu nimirum hoc ipsum quod dico aduersus argumèti mei cõsecutionem retorquebis. Dices. n. ppriè & regulariter dici accidès de substantia, ac ppriè necessarium

non esse, vt si corpus propriè dicitur de pane (quod ego in hoc meo argumento præsuppono) vel prorsus euanescat panis, vel sola ipsius accidentia supersint sine subiecto. Respondeo, aliud esse prædicationum accidentis de subiecto, quam concedo regularem esse (vt quum dico, Homo est mortalis, peccator, filius iræ, aut quoduis aliud eiusmodi) quàm essenziale quidpiam alteri essentiali accidentaliter, ac proinde tropicè & accidentaliter duntaxat *σχέσει* non secundum sui essentialitatem attribui, vt accidit in iis, de quibus nunc agimus, enunciatis, quæ propterea nisi tropicè accipiuntur, vel nisi aut panis totus euanescere, aut tota substantia pereunte sola accidentia superesse statuuntur (quod vtrumque vt absurdum reiicio) vera esse non possint.

Hofmannus.

Absurdus es in ponendo antecedente hypotheticæ propositionis, quasi ex duob. disparatis vno essentialiter in alterum transmutato, detur prædicatio in qua vnum de altero propriè prædicetur.

Beza.

Vide ne tu potius absurdè loquutus comperiarè, quàm nulla sit in hoc argumento meo de alterius in alterum mutationè vel leuissima mētio. Quomodo verò illa facta transubstantiatione, identica tamen enunciatio statuatur, dixi in argumenti quarti defensione.

Hofmannus.

Hoc ipsum destruis, quum colligis abolitione alterius disparatorum posita, non constare Eucharistiã duab. rebus. Non enim tantum ex
aboli-

abolitione alterius disparatorum, sed etiam ex propria prædicatione nasci istud oportet.

Beza.

An non ego verò omnia expressi in antecedente, quum dicerem, ut panis ille propriè dicatur corpus, oportere panem defuisse esse panem, quum hæ duæ res sint toto genere disparatæ? præterea, abolito prorsus subiecto, quoniam tota prædicatione, siue propria, siue figurata, siue etiam, ut tu loqui mauiis, inusitata, non fuerit prorsus abolita? Certè ubi aliter se habere ostenderis, hinc euiceris id esse quod nusquam est: id est, veram esse tuam Consubstantiationem, & τὴν πρῶτην penitus seruato, improprium tamen esse in illis institutionis verbis attributionis modum. Tenebras denique esse lucem probaueris.

Hofmannus.

Sic τὸ πρῶτον verborum Christi quod inculcatus est ab omnibus absurdus liberatum. Beza verò absurditatum reus conuictus est.

Beza.

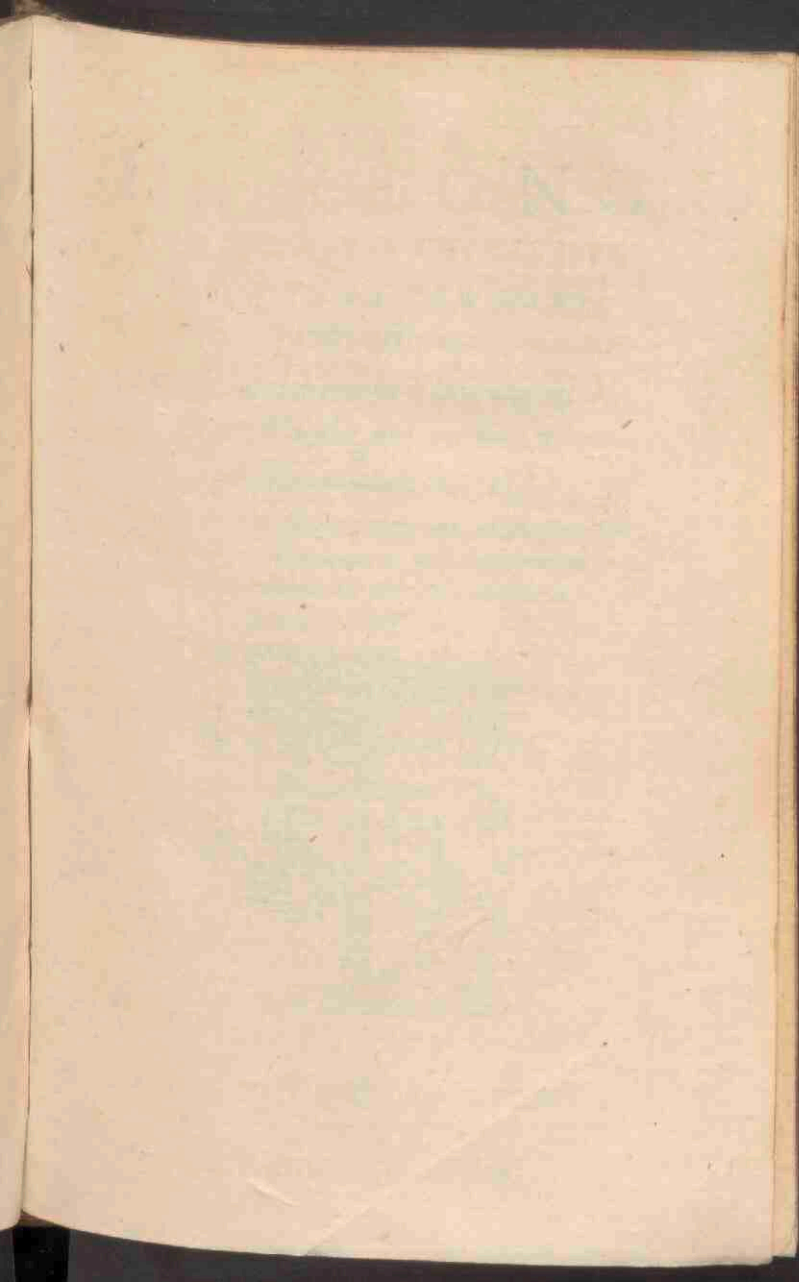
Bilem mihi nō moues vllis conuiciis, quoniam prohibet Dominus: risum potius excitaturus, nisi tam seria res esset. Cæterum nunc quidem ego non amplius progredi in hac responsione, potui: libello tuo serius ad nos perlato, melioribus quoq; , Dei beneficio, studiis persequendis quàm istis millies recinēdis, occupatus, reliqua tamen si sit opus, Deo favente, minimè prætermitturus. Duo tantum, si mecum longius progredi instituisti, à te peto. Vnum, ut mei stuporis memor, paulò sal-

tem planius & commodiùs animi tui sententiam explicare memineris: alterum, vt in re tam seria disputatorem scrutandæ veritatis cupidum, non autem conuiciatorem, agas. Sin minus: impetrabis quod fortasse tu captas, quatenus id quidẽ veritate salua facere potero, nepe vt os mihi occlusisse, nõ disputando quidem, sed conuiciando videaris.

FINIS.

Errata sic corrigito.

Pag. 9. lin. 22. lege auocatam pag. 13 l. 17. lege quidem & l. 20 leg. vel leuissimo p. 25. l. 25. leg. abs te p. 29. l. 15. le. e quã p. 35. l. 13. leg. illam p. 36. l. 15. leg. secundam tuam rationem p. 38. l. 3. leg. quatenus p. 44 l. 26. leg. hanc p. 46. l. 6. leg. à quo desciscitis p. 53 l. 5. lege sue significationis modo p. 56. l. 4. leg. ergo p. 68 l. 9. leg. conuenit vlli ex p. 69. l. 3. leg. regulares p. 70. l. 24. leg. componitur.

L 726-2

OCN 54309296